

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ROMANCI YÖNÜYLE KLAUS MANN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Selim ŞİMŞEK**

Enstitü Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Prof. Dr. Arif ÜNAL

EYLÜL – 2014

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

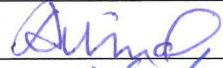

ROMANCI YÖNÜYLE KLAUS MANN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selim ŞİMŞEK

Enstitü Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

“Bu tez 30/09/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Arif Ünal	Başarılı	
Yat. Doç. Dr. Lutfiye Kalkan	Başarılı	
Doç. Dr. Hüseyin ERSOY	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde her hangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Selim ŞİMŞEK

30.09.2014

ÖNSÖZ

Geçen yüzyıl pek çok yönüyle insanoğlunu ve kurduğu medeniyeti derinden etkileyen gelişmelerin ve buna bağlı olarak yaşanan köklü değişimlerin yüzyılı olmuştur. Özellikle, yüzyılın ilk yarısı mutlak egemenlik kurmak isteyen milletlerin güç mücadelesine sahne olmuş, daha öncekilerle mukayese kabul etmeyecek büyüklükteki iki dünya savaşı, insanların ve ulusların kaderlerini tahminlerin ötesinde etkilemiştir. Bu çalışmamızda eserlerini ele alacağımız Klaus Mann, aşağı yukarı bu çalkantılı dönemin yazarlarından birisidir. 1906 yılında dünyaya gelen Mann, intihar ettiği tarihler 1949 yılını göstermektedir, ki bu 43 yıllık zaman dilimi tam da büyük çekişmelerin ve tüm dünyayı kısıpına alan aşırı fikirlerin olgunluk dönemini içermektedir.

Ünlü Alman edebiyatçı Thomas Mann'ın oğlu olarak sanat ve edebiyat çevrelerinde tanınmaya başlayan Klaus Mann, yazarlık serüvenin ilk yılları hariçte tutulursa, çizgi dışı bir karakter ortaya koyar. Siyasi yönden farkındalığı ise, Nazilerin tüm keskinliğiyle iktidarı ellerinde tutmalarından hemen öncesine denk gelir. 1933 yılı, o ve diğer muhalif sesli sanatçı, yazar ve her kademedeki insan için milat olur. Vatan için mücadele artık sınırlar ötesinden devam eder ve Klaus Mann sürgündekilerin sesi olur. Hem yaşadığı dönemin zorluklarını derinden hissetmesi hem de edebiyat ve siyasi fikir sahasında farklı bir yön ortaya koyması bakımından Klaus Mann'ın eserleri, bilhassa romanları birçok açıdan incelenmeye değerdir. Bundan hareketle biz de yazarın üç romanını ele aldık. Çalışmamızda ele alacağımız üç roman; *Treffpunkt im Unendlichen*, *Flucht in den Norden* ve *Vulkan. Roman Unter Emigranten* yazarın üç dönemini; yani sürgün öncesi, sürgün sırası ve sonrasındaki yaklaşım ve düşünce dünyasını özetlemesi bakımından oldukça dikkat çekicidir. Biz bu çalışmamızda adı geçen eserleri, önce yazıldıkları dönemin siyasi şartları hakkında kısaca bilgiler verdikten sonra, karakterler arası ilişkileri ve onların dönemin şartları ışığında verdikleri siyasi reaksiyonlar bağlamında incelemeye çalıştık.

Bu çalışma süresinde danışmanlığımı yapan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Arif Ünal'a verdiği destekten ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Selim ŞİMŞEK

30.09.2014

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KLAUS MANN'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	6
1.1.Klaus Mann'ın Hayatı	6
1.2.Klaus Mann'ın Edebi Kariyeri	9
1.2.1.Weimar Dönem	10
1.2.2.Sürgün Dönemi	11
1.3.Yazarın Edebi Kariyerinin Kronolojisi	13
İKİNCİ BÖLÜM: TREFFPUNKT IM UNENDLICHEN	14
2.1. Eserin Arka Planı	14
2.2. Karakterler ve Karakterler arası İlişkiler.....	15
2.2.1. Sebastian– Sonja	19
2.2.2. Sebastian - Do	24
2.2.3. Sebastian - Greta	25
2.2.4. Sebastian – Gregor Gregori.....	26
2.2.5. Sebastian - Sylvester Marschalk	29
2.2.6. Sebastian - Richard Darmstädter.....	30
2.2.7. Sebastian – Diğer Karakterler	31
2.2.8. Sonja – W.B. Bayer.....	32
2.2.9. Sonja - Gregor Gregori.....	34
2.2.10. Sonja – Kurt Pedersen	35
2.2.11. Dr. Massis – Diğer Karakterler	36
2.3. Eserin Dünyası ve Karakterlerin Politik/Toplumsal Tutumu.....	37
2.3.1.Willi	37
2.3.2. Doktor Massis ve Gregor Gregori.....	38

2.3.3. Sylvester Marschalk	39
2.3.4. Richard Darmstädter	41
2.3.5. Sonja.....	41
2.3.6. Sebastian	46
2.4. Dil ve Üslup Özellikleri (Treffpunkt im Unendlichen).....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FLUCHT IN DEN NORDEN 51

3.1. Eserin Arka Planı	51
3.2. Karakterler ve Karakterler arası İlişkiler.....	53
3.2.1. Johanna-Ragnar.....	56
3.2.2. Johanna-Karin	61
3.3. Eserin Dünyası ve Karakterlerin Politik/Toplumsal Tutumu.....	64
3.3.1. Johanna.....	64
3.3.2. Ragnar	68
3.3.3. Jens.....	70
3.3.4. Johanna'nın Ailesi.....	72
3.3.5. Diğer Karakterler	74
3.4. Dil ve Üslup Özellikleri (Flucht in den Norden)	75

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: DER VULKAN.ROMAN UNTER EMIGRANTEN..... 78

4.1. Eserin Arka Planı	78
4.2. Karakterler ve Karakterler Arası İlişkiler	80
4.2.1. Marion von Kammer ve Marcel Poiret	83
4.2.2. Marion von Kammer – Tullio	85
4.2.3. Marion von Kammer – Benjamin Abel.....	86
4.2.4. Martin – Kikjou.....	88
4.3. Eserin Dünyası ve Karakterlerin Politik/Toplumsal Tutumu.....	90
4.3.1. Marion von Kammer	91
4.3.2. Marcel Poiret.....	93
4.3.3. Kikjou.....	95
4.3.4. Martin.....	96
4.3.5. David Deutsch.....	97

4.3.6. Diğer Karakterler	97
4.4. Dil ve Üslup Özellikleri (Der Vulkan. Roman Unter Emigranten)	98
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	102
ÖZGEÇMİŞ	106

ŞEKİL LİSTESİ

Şeki1: Das Neue Gesicht der Herrschenden Klasse, Georg Grosz.....	44
--	----

Tezin Başlığı: Romancı Yönüyle Klaus Mann	
Tezin Yazarı: Selim ŞİMŞEK	Danışman: Prof. Dr. Arif ÜNAL
Kabul Tarihi: 30.09.2014	Sayfa Sayısı: vi (önkısım)+106 (tez)
Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı	Bilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı
<p>Bu çalışmada Alman Edebiyatı'nın en önemli yazarlarından Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Thomas Mann'ın kendisi gibi yazar olan oğlu Klaus Mann'ın Almanya'da yaşarken ve daha sonrasında sürgündeysen kaleme aldığı eserler incelenecektir. Çalkantılı bir dönemde yaşayan yazar Avrupa'daki iki büyük savaş arası dönemi iyi gözlemleyen entelektüeller arasında yer almaktadır.</p> <p>Kendisini güç kazanan yeni siyasi ve ideolojik yapının fikren karşı cephesinde konumlandırılan Klaus Mann'ın eserleri çerçevesinde Almanya Edebiyatı'nda Sürgün konusuna kısa değinilecek, Mann'ın yaşamak zorunda kaldığı acı tecrübeler ve bunların hayatındaki izdüşümlerine ver verilerek; edebiyatının şekillendiği toplumsal ortam ve siyasi yapıdan söz edilerek ele aldığı konuların sürgün öncesi dönem ve sonrasında benzerlikleri ve farklılıkları gösterilmeye çalışılacaktır. Edebiyat alanında etkin bir kariyere sahip olan Klaus Mann'ın öne çıkan eserleri romanlarıdır.</p> <p>Bu romanlar aracılığıyla Avrupa'nın ve Almanya'nın değişen yüzü ve sosyokültürel ve sosyoekonomik durumu hakkında bilgi edinmek mümkündür. Bu sebeple, çalışmamıza yazarın öne çıkan üç romanını (<i>Treffpunkt im Unendlichen/Sonsuzda Buluşma</i>, <i>Flucht in den Norden</i>, <i>Der Vulkan. Roman Unter Emigranten</i>) ele alıp ve bu romanlarda kişiler arası ilişkileri ve kişilerin toplumsal/politik yönelimlerini irdelemeye çalışacağız.</p>	
Anahtar Kelimeler: Klaus Mann, Roman İncelemesi, Sürgün, Toplumsal İlişkiler	

Title of Thesis: Klaus Mann as a Novelist**Author:** Selim ŞİMŞEK**Supervisor:** Prof. Dr. Arif ÜNAL**Date:** 30.09.2014**Nu. of Pages:** vi (pretext) + 106 (main)**Department:** Germanistik

The topic of this study is to focus on three novels written by Klaus Mann (1906 – 1949) and analyze them in terms of relationships between characters and the social life depicted in these novels. Klaus Mann, oldest son of well-known writer Thomas Mann, was born into a family which was surrounded by prominent writers, notable intellectuals and artists of his time. Having witnessed the inter-war period (interbellum) in Europe, Klaus Mann gained a great sight into the social changes and defects in moral values of the time. Although he showed a scant interest in transformation of community at first, this has tended to change drastically with the threatening rise of fascism and so the Nazis at the end. Although being prolific in other areas of writing, his notable literary successes are his novels, which vividly demonstrate the interaction between characters and changing lives of them in a world that seems to bring about sorrow and grief to people. Through his novels, it is possible to learn about socio-economic and socio-cultural background of Europe, especially about Germany's changing face. Therefore, we will try to discuss and study three novels of him including *Treffpunkt im Unendlichen* (*Rendezvous in Eternity*), *Flucht in den Norden* (*Journey into Freedom*) and *Der Vulkan* (*Volcano*), all of which present an explanatory perspective to the reader about his novel writing and the themes preferred to use in his novels.

Keywords: Klaus Mann, Novel Study, Europe, Human Relations, Interwar Period

GİRİŞ

Alman edebiyatının en önemli isimlerinden biri olan Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Thomas Mann (1875-1955), Mann ailesinin edebiyat ve sanat alanındaki tek yetenekli ismi değildir. Ağabeyi Heinrich Mann (1871-1950) da kaleme aldığı eserlerle hem alman hem de dünya edebiyatında haklı bir yere gelmiştir. Bu iki isim dışında Mann ailesine mensup bir edebiyat ve sanat düşkünü birey daha vardır: Klaus Mann. Klaus Mann (1906-1949) Thomas Mann'ın en büyük oğludur. Çok erken yaşlarından itibaren, hem yetenek bakımından sağlam bir geçmişe sahip olmanın hem de bulunduğu çevrenin yüksek entelektüel birikiminin teşvik ve yardımıyla sanata ve edebiyatı ilgi duymuştur. Bu ilgilerinden sanata, yani tiyatro oyunculuğuna olana dair ilgisi zamanla yerini büsbütün edebiyata bırakmıştır.

Hemen her alanda etkin bir yazarlık tecrübesi vardır Klaus Mann'ın. Denemeler, eleştiriler, oyunlar, öyküler yazmak onun edebi alışkanlığının temel taşları gibi görünse de, edebiyat alanında öne çıkmasını sağlayan yazdığı romanlar olmuştur. Bu romanlar, gerek konu ve içerikleri gerekse kahramanları göz önüne alındığında yazarın zihinsel gelişimini ve kimlik arayışı problemini açık seçik bir şekilde bizlere sunmaktadır. Genç, hayata tam olarak atılmamış yazarlık döneminde ele aldığı konularla yaşadığı zorlukların üstesinden gelmeye çalışan yazar tam olarak aynı kişi değildir. Bohem bir hayat yaşayan, 1. Dünya Savaşı'nın ardından görece refah ortamının tadını çıkartan yazar, ilk dönem eserlerinde halka uzak ve toplumsal nitelikli olandan ziyade kişisel sorunları olan karakterleri tercih ederken, dönemseller şartların sadece Almanya'yı değil tüm dünyayı geri dönülemez bir şekilde değiştireceği gerçeği karşısında kayıtsız kalmayarak daha büyük ölçekli sorunları romanlarında işlemeye başlamıştır. Bu kaçınılmaz bir değişimdir. 1. Dünya Savaşı fiilen sona ermiş gibi görünüyorsa da, alınan mağlubiyet sonrasında imzalanan Versay Antlaşması ile ciddi bir haksızlıkla karşı karşıya bırakıldığını düşünen Almanya'da dönemin diğer politik ve sosyo-ekonomik gelişmeleri kendi lehine kullanmayı başarabilen Hitler önderliğindeki Naziler ırkçı ve otoriter rejimlerine karşı durmaya çalışanlar için makası iyiden iyiye daraltmıştır.

Oswald Spengler dönemin ruhunu, 1933 yılında yayınlanan *Jahre der Entscheidung* adlı kitabında şu şekilde özetliyor:

Die Zeit kommt – nein, sie ist schon da! – die keinen Raum mehr hat für zarte Seelen und schwächliche Ideale. Das uralte Barbarentum, das jahrhundertlang unter der Formenstrenge einer hohen Kultur verborgen und gefesselt lag, wacht wieder auf, (...) ¹

Klaus Mann, Nazilere, onların toplum, hayat ve sanat yaklaşımlarına hiçbir şekilde yakınlık hissetmediği için Almanya’da yaşamının kendisi için imkân dâhilinde olmadığını düşünerek ilk dönem sürgünleri içerisinde yer aldı. Ancak bu durum onun için ülkesinden ve orada cereyan olaylardan tam anlamıyla kopuş anlamına gelmedi, aksine, daha önceleri net bir siyasi kimlikten uzak olan yazar için, bu sağlam bir bakış açısı ve olgunlaşma imkânı sağladı. Edward Said’in *Entelektüel* adlı kitabında sürgün olmak hali üzerine yazdıkları Klaus Mann’ın durumunu özetler niteliktedir:

Sürgün olmanın bütünüyle kopuk, yalıtılmış, doğduğumuz yerlerden umutsuzca ayrılmış olmak demek olduğu yolunda yaygın ama tamamen yanlış bir varsayım vardır. Bu yalınkat ayırım keşke doğru olsaydı, çünkü o zaman arkada bıraktığımız şeyin bir bakıma, düşünülemez ve hiçbir şekilde geri getirilemez olduğunu bilmek gibi bir tesellimiz olurdu. İşin aslı şu ki sürgünlerin çoğu için güçlük sadece yuvadan uzakta yaşamak zorunda bırakılmaktan kaynaklanmaz; [...] Bu yüzden sürgün bir arada kalma durumundadır, ne yeni ortamıyla birleşebilir ne de eskisinden tamamen kopabilir, ne bağlanmışlıkları tamdır ne de kopmuşlukları, bir düzeyde nostaljik ve duygusalsa bir başka düzeyde becerikli bir taklitçi ya da gizlice toplum dışına itilmiş biridir. ²

Klaus Mann romanlarını genel kabul görmüş yaklaşımları ve tabuları göz ardı ederek kaleme almıştır. Romanlarının odak noktasına homoseksüelleri, uyuşturucu bağımlılarını, çaresiz kalıp intihar edenleri koymaktan çekinmemiştir. İlk romanı olan *Der Fromme Tanz* (1925) ele aldığı eşcinsel içerikli konular, o dönemin avrupalı göz önüne alınca oldukça cesur bir adım olarak değerlendirilebilir. Bununla beraber, Mann aynı tutumu kendi kişisel hayatında da sürdürmüş, kendi cinsel yönelimini ve hayat görüşünü saklamak gereğini duymamıştır. Bu yönüyle yazarın romanlarında ele aldığı konular ve romanlarında beliren kahramanlardan kendi yaşantısından ayrı düşünülemez.

Bu çalışmamızda inceleyeceğimiz *Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma)*, *Flucht In Den Norden* ve son olarak *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten* romanları

¹Oswald Spengler, *Jahre Der Entscheidung*, München: C.H. Verlag.(t.y.), s.17. <http://familienwehr.de/spengler.pdf> (15.05.2014)

²Edward Said, *Entelektüel*, çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013, s.54.

otobiyografik unsurlarla örölü olması bakımından buna örnektir. Klaus Mann adı geöen bu üç romanla birlikte bu türde toplam altı esere sahiptir.

Klaus Mann'ın, tamamlanmış altı romanı vardır. Bunların bir kısmını sürgünden önce bir kısmını ise sürgüne gittikten sonra yazmıştır. 1926 yılında iken yayınlanan *Der Fromme Tanz* adlı romanı eşcinsel temaları işleyen, bohem hayatı yaşayan bir gencin hikayesini konu edinmektedir. Yazarın kendi hayatından temaları ya da gerçeklikleri romanlarına yansıtmaya geleneği kendini ilk kitabından ortaya çıkmıştır. Genç Klaus, 1920'li yıllar boyunca hem Berlin'de hem uğradığı diğere şehirlerde sağlam bir hayat felsefesinden uzak, zamanını arkadaşlarıyla eğlence mekânlarında geçiren, bohem bir hayatını tercih etmiştir. Bunun yansımaları bu kitapta kolayca bulunabilmektedir.

1929 yılında yazar bu kez tarihi bir roman kaleme alır: *Alexander. Roman der Utopie*. Bu ikinci roman kendisine Makedonya kralı Büyük İskender'i konu edinmektedir.

Sürgüne gitmeden önce kaleme aldığı son kitabı olan ve incelememizde yer alan 1932 tarihli *Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma)* yazarın politik bakımdan farklı düşünmeye, gençlik yıllarının umursamaz tavırlarından sıyrılmaya başladığı bir döneme denk gelmektedir. Bu eserde düşük yoğunluklu da olsa, Almanya içerisindeki huzursuzluğu ve olumsuz gelişmeleri gösteren sahneler yer almaktadır. Kendi çıkarının peşinde koşan insanlar ve gelecek kaygısının insani ilişkileri etkilemesi ve bu sebeplerden dolayı kişiler arasında gerçek bir bağ kurulamaması sorunu temel konulardan birisini oluşturur.

Flucht in den Norden, sürgünde yayınlanan ilk kitap olmuştur Klaus Mann için. Endişe ve kaygıları artık gerçeğe dönmüş, farklı olanın sesini çıkartması bütünüyle zor hale gelmiş, hayat Nazizm'e yüz çevirenlere oldukça zor olmaya başlamıştır.

1935 yılında yayınlanan *Symphonie Pathetique*'le birlikte yazar yeniden tarihi bir roman yayınlamış ve ana kahraman olarak kendisine ünlü Rus besteci İlyiç Çaykovski'yi seçmiştir.

Yazarın son iki kitabı *Mephisto (1936)* ve *Der Vulkan. Roman unter Emigranten (1939)* politik yönden güçlü öğelerle bezenmiştir. *Mephisto*, ruhunu şeytana satma teması üzerinden bir tiyatro oyuncusunun Nazi Almanya'sında şöhret basamaklarını nasıl

tırmadığını anlatırken, *Der Vulkan*, kendi gönülleriyle ya da zorla ülkesini terk etmek zorunda kalanların yaşadıkları zorlukları, kaybettiklerini ve ilişkilerini ele alan panoramik bir romandır. Çalışmamızda ele aldığımız son eser olan *Der Vulkan* genel itibariyle Almanya dışındaki mekanlarda geçiyor olsa da, diğer romanlara oranla arka plan bilgisi sağlaması bakımından en güçlü olanıdır.

Bu yönüyle, Klaus Mann roman konusunda daha zayıf ve kişisel nitelikli olan konulardan zamanla uzaklaşarak, genel ve yaygın olanlara yönelmiştir. Bunu yaparken, anlatımın merkezine genel olarak entelektüel hassasiyetleri olan, aydın karakterleri kişileri oturtmuştur.

Klaus Mann, Fransa –Almanya dostluğundan bahseden yazılar kaleme almaktadır ve en çok etkilendiği yazarların başında André Gide gelmektedir. İkilinin arkadaşlıkları genellikle o dönemin geleneklerine uygun olarak mektuplaşmalar aracılığıyla olmuş, edebi hayat hakkında bağ bu yolla kurulmuştur. Alfred Döblin, Virginia Woolf, Kafka, James Joyce ve Nietzsche gibi yazar ve düşünürler edebi ve felsefi bağlamda etkisinde kaldığı diğer kişilerdir.

Özellikle Gide'e ait 1925 tarihli *Kalpazanlar* (Les Faux-monnayeurs) romanı kendi roman serüvenini belirleyen etkenlerden biri olmuştur. Mann bu romanı heyecanla okumuş ve onun tekniğinin sunduğu imkânlardan bir hayli etkilenmiştir.³ Mann'ın "İdeenroman" adı altında ele aldığı bu roman, sosyal meseleleri, kişiler arası ilişkiler, toplumsal yozlaşma gibi konu aldığı romanlarında ona örnek teşkil etmiştir.

Çalışmanın Konusu ve Önemi

Klaus Mann'ın yaşadığı dönem çalkantılarla doludur. Bu romanlar üzerinden iki büyük dünya savaşının etkilerinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Her ne kadar hiçbir romanı savaş içerisinde yazılmamış olsa da, bunların üzerinde 1. Dünya Savaşı'nın sonuçları ve getirileri ile 2. Dünya Savaşı öncesinin derin siyasi çekişmelerinin ve köklü bir kabuk değişiminin etkilerinin yoğun bir biçimde olmadığı düşünülemez.

³Alison Ford, "Klaus Mann and the Weimar Republic", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Nottingham, 1999) s.282.

Bu genel değişimlerin roman karakterleri ve onların diğer karakterle kurduğu ilişkiler üzerinde belirgin bir etkisi vardır. Ayrıca büyük çaplı siyasi ve toplumsal değişiklikler ister istemez karakterlerin toplumsal algıları ve politik yönlü düşünceleri üzerinde kalıcı etkilerde bulunmaktadır. Biz alışmamızda bu etkenleri göz önünde bulundurarak, yazarın daha önce adını verdiğimiz  romanında kişiler arasındaki ilişkileri ve bu kişilerden ne çıkanların politik/toplumsal yönelimlerini, eserlerin arka planı ve dil özellikleri hakkında kısa bilgiler vermeyi ihmal etmeden inceleyeceğiz.

Yöntem

Çalışmamız boyunca yazarın  romanını ele alacağız. Bu üç roman yazarın kişisel ve siyasi yönlü değişimleri izlemek bakımından önemlidir. Çalışmamızın ikinci bölümünde ele alacağımız *Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma)* yazarın henüz sürgün fikriyle tanışmadığı ama toplum içerisinde belli başlı kıpırdanmaların yaşandığı dönemde kaleme alınırken, bir sonraki bölümdeki *Flucht In Den Norden* adlı romanla birlikte yazar yaşanan gelişmelere koşut olarak konu ve karakter seçimini bakımından farklılık göstermektedir. Dördüncü ve son bölümde incelenecek *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten* yazarın anavatanından koparak sürgünde yaşadığı dönemde yayımlanmıştır ve önceki eserlerine oranla daha geniş kapsamlı bir şahıs kadrosuna sahip olması bakımından önemlidir.

Tüm bunlar dikkate alınınca çalışmamızda yazarın  romanını, onun kişisel ve edebi alandaki değişim süreçlerini ve toplumsal düzlemdeki farklılaşmalarını dikkate alınarak karşılaştırmalı olarak ele almaya çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM: KLAUS MANN'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1.Klaus Mann'ın Hayatı

Klaus Mann 1906 yılında Nobel Edebiyat ödülü sahibi ünlü alman yazar Thomas Mann ve Katia Mann'ın ikinci çocukları olarak dünyaya gelmiştir. Klaus Mann'ın çocukluk ve gençlik dönemi büyük toplumsal ve politik gelişmelerin yaşandığı ve buna bağlı olarak Almanya ve tüm Avrupa'da sanat alanında devrimlere sahne olunan bir dönem olmuştur. İçinde yaşadığı aile evinin sanatçılar ve çağının entelektüelleriyle dolu ortamından oldukça etkilenmiş, topluma yön veren düşünce adamları ve edebiyatçıların yer aldığı, babasının dostlarından oluşan bu topluluk onun ilk çocukluk çağlarından itibaren seçkin bir sanat ve fikir ortamında büyümesini sağlamıştır.

Bu etkilerle, Mann'ın erken dönemden itibaren hayattaki istikameti belirlenmiş oluyordu. Sanatın içinde aktif olarak yer almak, daha doğrusu sahnede oyuncu olarak yer almak onda ilkin bir çocukluk hevesi olarak doğmuştur. Kendi kardeşleri ve komşu ailelerin çocuklarıyla kurduğu tiyatro toplulukları aracılığıyla sahneledikleri oyunlar zamanla bu hevesini körüklemiş görünmektedir. Kurdukları “Alman Mimcileri Amatör Birliği”nin defterine kaydettikleri bilgiler hem onun hem de arkadaşlarının bu etkinliği ne kadar ciddiye aldıklarını göstermektedir:

“Amatör birlik 1 Ocak 1919 günü Erika ve Klaus Mann ve Ricki Hallgarten tarafından kuruldu. Amacı tiyatro oyunlarını sergilemektir. Oybirliğiyle Erika ve Klaus Mann başkanlığa seçildiler ve Ricki Hallgarten de metin yazarı ve kasiyer olarak görevlendirildi. Diğer üyeler geçici olarak sadece Golo ve Monika Mann. Gösterilerde giriş ücreti talep edilmeyecektir. Sadece genel masraflar için kasa yerine bir bağış kutusu konabilecektir. İlk oyun olarak von Körner'in Gouvernante (Mürebbiye) adlı eseri seçilmiştir.⁴

Tiyatro topluluklarının oyuncu kadroları diğer ailelerden gelen tepkilere göre zaman zaman değişikliğe uğramış, bu yaştaki küçük çocukların boylarını aşan oyunları sahnelemeleri uygun bulmayan bazı aileler çocuklarına devam etmeleri için izin vermemiştir. Kendi yazdıkları oyunlardan klasik dönem oyunlarına uzanan bu tiyatro macerası uzun süreler devam etmiş, kimi zaman baba Mann tarafından da destek

⁴Klaus Mann, *Çağın Çocuğu*, çev. Nafer Ermiş, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2006, s.76.

görmüştür. Mann tiyatro aşkı ilerleyen zamanlarda da devam etmiştir ama yalnızca izleyici olarak. Dikkat çeken performanslar sergiliyor olsa da, diğer oyuncuların görünür şekilde gölgesinde kalıyor olması sahne hevesinin sönmesine neden olmuştur.

Klaus Mann, hizmetçilerle dolu bir evde, rahat koşullarda bir çocuklu çağı yaşamıştır:

Evet, bizde o kadar çok eğlenceli ve heyecanlı şeyler oluyordu ki bir de okuma yazma öğrenmek için okula gitmemize hiç gerek yoktu, bu becerilere sahip olmayan bir insan kesinlikle çok daha mükemmel yaşayabilirdi.⁵

Baba Mann, Klaus ve diğer çocuklarının yetiştirilmesine pek karışmamış ama onların üzerlerinde daha fazla etkiye sahip olmuştur.

Babam genellikle bizden uzak dururdu ve gündelik hayatımıza pek girmezdi. Buna karşılık daha belirgin bir güce sahipti üstümüzde; bize bir şey söylediğinde ya da bir etkinliğe (örneğin tiyatroya gitmeyi) gitmek için önyak olduğunda. Sözleri bizim için çabucak birer özdeyiş haline gelirdi, çünkü bu tür sözler ağızından çok ender çıkardı. Bir keresinde masada Erika'ya –*sadece* Erika'ya- bir hurma uzatırken, bize bu feci davranışı açıklamak için şöyle demişti:” Bir an önce haksızlıklara alışmanız sizin için iyidir.”⁶

Özellikle annesinin disiplin anlayışı altınca büyüyen Mann ailesinin çocuklarının karakterleri, Klaus Mann'ı da içine alacak şekilde, muzipliğe ve hatta ailelerini zor durumda bırakacak yaramazlıkları da son derece açıktır. Klaus ve küçük kardeşi Erika'nın şehirdeki uçarılıkları; küçük hırsızlıklar yapmaları, yaşlarını büyük gösterip eğlence mekânlarında zaman geçirmeleri, okulda sergiledikleri umursamaz tavırları en nihayetinde yatılı okula gönderilmelerine sebep olmuştur. Klaus Mann ve ablası Erika Mann haşarı ve disiplinsiz tavırlarından dolayı daha bir eğitim alabilecekleri ve disiplin altında tutulabilecekleri düşüncesi ile yatılı okula gönderilmiştir. Odenwald okulunun müdürü Paul Geheeb göre, Klaus, sıra dışı yetenekleri olan ama bu yetenekleri onu nereye sürükleyeceği kestirilemeyen bir çocuktur.⁷

Klaus Mann sekiz yaşında iken 1.Dünya Savaşı patlak verir. Bu dönem Mann ailesinin herkes gibi savaştan etkilenmesine neden olur. Belki de ilk kez Klaus ve kardeşleri

⁵Mann, s. 37.

⁶Mann, s. 32.

⁷Uwe Naumann, **Klaus Mann**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2006, s.19.

maddi imkânsızlıklarla yüzleşmek zorunda kalırlar. Aynı dönem hem Klaus hem diğer aile bireyleri için hastalıklarla geçer. Öyle ki onun deyimiyle ölümün gölgesi onu sıyırıp geçmiştir.⁸

Berlin ve Münih gecelerindeki kaçamakları, 1923 yılından itibaren Almanya'yı kasıp kavuran, insanları bir gece yoksul hale getiren enflasyon dalgasına rağmen azalmamış, oldukça becerikli bir iş adamı olan arkadaşları sayesinde bir bohem hayatı yaşamışlardır. Henüz genç olan ve siyasi olarak belirgin bir yönelime sahip olmayan yazar, günlerini gece kulüplerinde arkadaşlarının düzenlediği partilerde geçirme alışkanlığı edinmiştir. Bu “sefiş” yaşantı Klaus'a eşsiz bir zevk vermektedir. Bununla beraber, en sonunda hayatına mal olacak intihar düşüncesinin kökenleri de gene aynı dönemlere dek uzanmaktadır:

Ah, o günler, insanların bütün eğlencelerin arasında, akıllarından çıkartmadıkları korkunç ve tatlı intihar düşüncesi; her akıbeti, her seferinde bu son, bu son, bu son demek suretiyle özel bir kutsamaya dönüştürdükleri günler. Kendini ortadan kaldırmanın bütün biçimlerine hazırlıklıydı herkes: İp çatıdaki sağlam bir çengele asılmıştı; şu zehri şu ya da bu şekilde bir yerden elde edebilirdiniz, öncesinde bolca içki içip gece karın içine yatabilir, uykuya dalabilirdiniz; ya da basitçe Frauenkirche'nin kulesinden atlayabilir, kaldırımda beyninizi patlatabilirdiniz.⁹

Klaus Mann 1924 yılında yazar Frank Wedekind'in kızı Pamela Wedekind ile nişanlanmış fakat bu ilişki evlilikle sonuçlanmamıştır. Berlin'e taşınmasıyla birlikte edebi çalışmaları hızlanmış, yazdıkları bu dönemle birlikte daha fazla okuyucuya ulaşmaya başlamıştır.

1927 yılında Erika ile Amerika'ya yaptıkları yolculuk farklı coğrafyaları tanınması bakımından önemlidir. Bu dinamik ve refah seviyesi yerinden olan ülke onları oldukça etkilemiş ve ilham vermiştir. Sekiz ay süren bu büyük gezi, Hawaii, Japonya, Kore ve Rusya gezileri ile sona ermiştir.

Klaus Mann, Almanya'yı ele geçirmeye başlayan yeni güçlerle, yani nasyonal sosyalistlerle doğrudan doğruya ters düşecek etkinliklerde bulunmuyor olsa da, baştan itibaren Nazilere en ufak bir sempati duymaması, ona 1932 yılından itibaren ülkeden

⁸Klaus Mann, *Çağının Çocuğu*, çev. Nafer Ermiş, İstanbul: Turkuvaz Kitap, , 2006, s.157.

⁹Mann, s.45.

ayrılma düşüncesini aşlamaya başlamıştır. En nihayetinde, şartları daha fazla zorlamasını beklemeden kendi isteğiyle 1933 yılında Almanya'yı terk ederek, Paris'teki gönüllü sürgün hayatına başlamıştır. Paris, yazarın bir daha bitmeyecek sürgününü haberci olmuştur. Klaus Mann, nihai adresi olan Amerika'ya gitmeden önce Avrupa içinde adeta mekik dokumuş, yalnızca Paris'te kalmamıştır. Sürgün hayatı yaşamak onu faşizme karşı kararlılıkla mücadele etmek yolunda motive etmiştir. Özellikle, *Sammlung* adlı dergisi sürgündeki yazar ve entelektüelleri bünyesinde toplamayı başarmıştır. Bu dönemde hiç olmadığı kadar etkin olmuş ve birbiri ardına eserler kaleme almıştır.

1934 yılında Alman vatandaşlığından çıkartılan Mann Çek vatandaşlığına geçmiş, 1938 yılında ise Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir. Bu yeni durağında, daha önceki aidiyetlerinden sıyrılmak isteyen yazar, yazı dilini değiştirmiş, eserlerini İngilizce kaleme almayı denemiştir. Ancak bu değişiklik onu bu yeni durağındaki edebiyat çevrelerinde başarılı olmasını engellemiştir. Yazdıkları, Amerikalı yayıncıları dikkatini çekememiş, New York'ta kurduğu *Decision* adlı dergi maddi sorunlardan dolayı kapanmıştır. 1942 yılında Amerikan ordusuna girmiştir. Orduda özellikle cephe gerisinde Afrika ve İtalya'da görev almıştır. Ayrıca kedisine savaş esirlerini sorgulama görevi de verilmiştir. Savaşın bitmesiyle beraber Avrupa ve Amerika arasında mekik dokumuş ancak bir daha Almanya'ya dönmemiştir. Klaus Mann yaşadığı ağır şartlar nedeniyle zaman zaman ağır depresyonlara girmiştir. Bunların bir sonucu olarak, 21 Mayıs 1949 tarihinde aşırı dozda uyku ilacı kullanımına bağlı olarak Fransa'da hayatını kaybetmiştir.

1.2.Klaus Mann'ın Edebi Kariyeri

Klaus Mann'ın edebi kariyeri yaklaşık olarak 25 yıl sürmüştür. Mann, bu dönem boyunca tek yönlü olmamış, denemeler, eleştiriler, tiyatro oyunları, hikâyeler ve özellikle de romanlar kaleme almıştır. Babası Thomas Mann ve amcası Heinrich Mann gibi kendini kanıtlamış ve önde gelen iki yazarın bulunduğu bir ailede büyümesi, hem aile içerisinde hem de arkadaş çevresinde sanat ile edebiyata ilgi duyan bir çevrede bulunması onu çocukluğun itibaren okuma-yazmaya karşı motive etmiştir. Yeteneğini durmak bilmeyen çalışma ve yaratma azmiyle birleştirmiş, yaşadığı dönemin getirdiği tüm zorluklara rağmen üretken olmuş, özellikle Almanya'dan ayrılıp sürgünde yaşarken nasyonal sosyalizm karşısında adanmış bir karşı koyuşun temsilcisi olarak sürgün

edebiyatının önde gelen yazarlarından biri kabul edilmiştir. 1906 yılında doğan Mann'ın yazarlık kariyeri Weimar Dönemi ve Sürgün Dönemi olarak iki döneme ayrılarak incelenebilir.

1.2.1. Weimar Dönem

Yazar erken dönem eserlerini Weimar Cumhuriyeti döneminde vermiştir. Aile evinden ayrıлып Berlin'e yerleştiği zaman ilk olarak bir gazetede tiyatro eleştirmeni olarak işe başlamıştır. Bu ilk deneyim onun için kısa sürmüştür. Yazarın ilk basılan eserin kısa hikâyelerden oluşan *Vor dem Leben*'dir. Bunu, Anja ve Esther adlı tiyatro eseri izlemiştir.

Mann'ın kariyer başlangıcında yaşadığı, kitaplarının ciddiye alınmaması sorununun yanı sıra başka sorunlar da yaşamaktadır. Babasının edebiyat dünyasındaki ağırlığı ve isminin büyüklüğü oğul Mann'ın endişelerinden biri olmuştur. Ona göre bu durum kendi esas okuyucusuna ulaşma yolunda ona büyük bir engel oluşturmaktadır. Eserleri ve yeteneği Thomas Mann'ın adı tarafından gölgelenmekte ve yazdıkları edebi yönden değil, Thomas Mann oğlu olması üzerinden değerlendirilmektedir. Ünlü edebiyat eleştirmeni Marcel Reich-Ranicki'ye göre ise genç yazarın edebiyat yolunda üç engeli vardır:

Er war homosexuell. Er war süchtig. Er war der Sohn Thomas Manns. Also war er dreifach geschlagen. Woran hat er am meisten gelitten? Eine solche Frage kann man nie schlüssig beantworten; aber sie lässt sich hier auch nicht umgehen?¹⁰

Etkin olduğu tüm edebi faaliyetlerin içerisinde asıl öne çıkanlar Mann'ın yazdığı romanlardır. İlk romanı 1926 yılında yayınlanan *Der Fromme Tanz* adlı kitaptır. Mann'ın bu kitabı zamanın tabularına meydan okumaktadır. Alman edebiyatında homoseksüel konulara dikkat çeken ilk romanlardan birisi olarak değerlendirmektedir. 1929 yılında *Alexander: Roman der Utopie* romanıyla Makedonyalı kralı Büyük İskender'in üzerinden tarihi bir roman yazmıştır. Romanın yazım sürecinde yazar yoğun bir şekilde tarih araştırmaları yapmış, Aristo'dan Plutarch'a kadar geniş bir bilgi hazinesinden yararlanmışır. Sonraki romanı *Treffpunkt im Unendlichen* (1932),

¹⁰Marcel Reich-Ranicki, **Thomas Mann und die Seinen**, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2007, s.326.

Mann'ın sürgüne gitmeden hemen önce tamamladığı son kitabıdır. Tez içerisinde ele alacağımız üç romandan ilki olan bu eserde yazar gençlik deneyimlerinden ve kendi yaşam tarzından kaynaklanan esinlenmeleri çokça kullanmıştır. Gençlerin hayat tarzları, Avrupa'da son demlerini yaşayan Boheme yaşamı ve hızla değişen siyasi durumun bunlar üzerinde olan etkileri ele alınmaktadır. Avrupa genelinde yükselen aşırı milliyetçilik ve faşist eğilimlerin ve bunları destekleyen siyasilerin toplum içerisinde kendilerine iyiden iyiye yer buluyor olmaları ve Avrupa'da değişmeye yüz tutan toplumsal durumların yansımaları da eser içerisinde kendisine yer bulan diğer konulardandır.

1.2.2 Sürgün Dönemi

Treffpunkt im Unendlichen'in ardından Klaus Mann'ın sürgün deneyimi başlamak üzeredir. Mann, 13 Mart 1933 senesinde ülke içerisinde yoğunlaşan siyasi huzursuzlar neticesinde kendi isteğiyle Almanya'dan ayrılır. Belliydi ki bu gönüllü ayrılık bir zaman sonra zorunlu olana dönüşecekti. Bu durumla yüz yüze gelmemek için Mann, ilk önce Avrupa içerisinde, Avrupa genelinde durum katlanılmaz olunca Amerika'da sürgün hayatı sürdürmek zorunda kalmıştır.

Bu dönemin ve muhalif olanların yaşayacaklarının habercisi olarak görülebilecek olan *Flucht in den Norden* (1934) tıpkı diğer romanlarında olduğu gibi kişisel deneyimlerine dayanmaktadır. Bu özellik diğer romanlarının da belirgindir:

Fast alle seine Romane und Novellen enthalten deutliche und in der Regel nur flüchtig getarnte Beiträge zu seinem Autoporträt. Wen immer er in den Mittelpunkt seiner Bücher stellte – Alexander den Großen oder König Ludwig 2. von Bayern, Peter Tschaikowski oder einen jungen emigrierten Poeten, der Selbstmord begeht -, er hatte offenbar nie Hemmungen, seine eigenen Sorgen und Komplexe ganz ohne Umschweife in die Figuren seiner Helden zu projizieren. Daher sind es stets in außergewöhnlichem Maße persönliche, private, intime Bücher.¹¹

Adı verilmeyen bir kuzey ülkesine yapılan bu kaçış, ana karakter Johanna özelinde, Almanya'da karşıt fikirli olanların, yani Nazi uygulamalarına karşı fikirler geliştirenlerin akıbetinin hangi yönde olacağını görmek bakımından önemlidir. Genel

¹¹Reich-Ranicki, s.315.

olarak bir aşk romanı havasında olsa da, arka planını oluşturan siyasi atmosferin yarattığı etki göz önüne alınca Mann'ın dönemin şartları çerçevesinde gelişen siyasi durumlara sessiz kalmadığı veya kalamayacağını görürüz.

İlk romanlarında ele aldığı konular, sonraki eserlerinde de kendilerine yer bulmuşlardır. Diğer taraftan, romanların ana eksenini zamanla daha politik ve katılımcı bir karakter göstermektedir. Bu durum Avrupa'daki siyasi hayatın, siyasi ve askeri aşırılıklar tarafından keskin bir şekilde belirlenmesi ve Mann'ın bunun neticesinde sürgünün acı tecrübelerinden zarar görmesiyle daha açık bir şekilde ortaya çıkmıştır.

1936 yılında yayınlanan ve Almanya'da uzun süre sansürlenmiş *Mephisto* bu siyasi bilinçlenme döneminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Daha önce pek çoklarınınca ele alınan bir tema olan ruhunu şeytana satma (Dr.Faustus) konusu üzerinden ilerleyen roman Hendrik Höfgen karakteri üzerinden siyasi ve sanatsal gelişmeleri anlatmaktadır. Yükselmek için siyaseten güçlü kişilerin yanında yer alan bir karakter olan Höfgen, sanatsal kaygılarını bir kenara bırakmak ve sanatın kitleleri harekete geçirmek demek olduğunu düşünmesi bakımından *Flucht in den Norden* romanındaki Gregor Gregori'ye benzemektedir, dahası ondan daha güçlü ve kararlı bir karakter olarak belirmektedir.

Yazarın tamamlayabildiği son romanı olan *Der Vulkan* bir panorama niteliği taşımaktadır. 1939 tarihli bu roman daha önceden güçlü sinyaller veren toplumlar tehlikelerinin nasıl gerçekleştiğini, vatanından olan binlerce kişinin hayatlarının nasıl sekteye uğratıldığını, ister gönüllü ister zorunlu olsun sürgünde bulunmanın ne tür sorunları beraberinde getireceğini göstermesi bakımından önemlidir. Birçok karakter ve mekân üzerinden aktarılan bilgiler dönemin zorluklarını ve zorlu şartlarla yüzleşen insanların ruh durumlarını anlamak için değerli bir kaynak olarak değerlendirmektedir.

Klaus Mann, ilk dönem deneyimlerini aktardığı erken tarihli otobiyografik kitabı *Kind Dieser Zeit*'tan sonra bu kez 1942 yılında Amerika'da yaşarken kaleme aldığı *The Turning Point* – daha sonra 1949 yılında *Der Wendepunkt* adı altında Almanya'da yayınlanmıştır – otobiyografisi bizlere hayatının daha geniş bir görünümünü sunmaktadır. Yalnızca genel bir hayat hikâyesinden bahsetmez Mann bu kitabında. Bu otobiyografi okurlara sadece bir kişinin deneyimlerini aktarmaz, diğer taraftan da

yazarın kariyeri boyunca yazdığı kitapların hangi şartlar altında yazıldığı ve yazılırken hangi edebi kaygıların güdüldüğü gösterir.

1.3. Yazarın Edebi Kariyerinin Kronolojisi

Klaus Mann'ın kariyeri bakımdan önemli edebi faaliyetleri ayrıntılara girilmeden aşağıdaki şekilde kronolojik olarak verilmiştir:

1924 – İlk gazete yazıları, tiyatro yazıları

1925 – Vor dem Leben, Der Fromme Tanz, Anja und Esther

1926 - Kindernovelle

1927- Heute und Morgen, Zur Situation des jungen geistigen Europas, Reveu zu Vieren

1928 – Rundherum (Erika Mann ile birlikte)

1929 – Alexander. Roman einer Utopie

1932 – Kind diese Zeit, Treffpunkt im Unendlichen

1933 – Sammlung (Gazete)

1934 - Flucht in den Norden

1935- Symphonie Pathetique, Mephisto

1939 - Der Vulkan: Roman unter Emigranten, Escape to Life (Erika Mann ile birlikte)

1942 – The Turning Point

1949 - Der Wendepunkt (The Turning Point adlı otobiyografinin yeniden düzenlenmiş, almanca versiyonu)

İKİNCİ BÖLÜM: TREFFPUNKT IM UNENDLICHEN (SONSUZDA BULUŞMA)

2.1. Eserin Arka Planı

Sonsuzda Buluşma (1932), Klaus Mann'ın sürgüne gitmeden önce yazdığı son romanıdır. Kaleme aldığı bu üçüncü romanında yazar, New York Borsası'nın 1929 yılında çökmesinin ardından tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik zorlukların, alışageldik hayat tarzlarını her bakımdan etkilediği bir dönemin izini sürer. Özellikle, 1.Dünya Savaşı'nın bitişinin hemen ardından başlayan ve Golden Twenties¹² diye tabir edilen kısa süreli rahatlama dönemi bununla birlikte sona ermiştir. Böylelikle, Avrupa'nın belli başlı merkezlerinde¹³ görünen ve genç nesilce tercih edilen Bohème tarzı hayat ortadan kalmaya başlamıştır.

Küresel ekonomideki geniş çaplı dalgalanmalar, sanayileşmiş ya da gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkilemiş ve bunun neticesinde görünen ekonomik darboğaz Avrupa'da totaliter ve faşizan yönetim biçimlerinin belirmesine sebep olmuştur. 14 Eylül 1930 Alman Federal seçimlerinde sandalye sayısını 12'den 107'ye yükselten Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) bu yoldaki en büyük adımlarından birini bu buhran dönemini takiben atmıştır.

Eserdeki konular ağırlıklı olarak Berlin ve Paris şehirlerinde geçmektedir. Sebastian ve Sonja'nın karşılaştığı kitabın son bölümlerinde ise Kuzey Afrika şehirleri mekân olarak seçiliyor. Kitabın ilk cümlesinde ise olayların 30'lu yılların başında gerçekleştiği belirtiliyor. Weimar Cumhuriyet'in sonlarına mutlak Nazi hâkimiyetinin ise başlarına denk gelen bu dünyada değer algılarının değiştiğine şahit oluyoruz. İki savaş arası "Interbellum" dönemini işleyen eserde gelecek kaygısı, yarından emin olamama endişesi karakterlerin ikili ilişkilerine yansımaktadır. Bundan dolayı, insanlar teselliyi yaşadıkları ilişkiler üzerinden bulmak istemektedirler. Fakat bu bağlar insanları zamanın sorunlarından koruyacağı yerde, onlara daha fazla zarar vermekte ve hatta bazılarının sonunu hazırlamaktadır. Clare Anita Marie bu durumu şöyle ifade etmektedir:

¹²Golden Twenties: 1. ve 2. Dünya Savaşı arasında kalan görece rahatlık dönemini belirten ifade. (<http://www.spiegel.de/international/germany/spiegel-series-on-berlin-history-the-golden-twenties-a-866383.html>) (11.03.2014)

¹³Bohème tarzı yaşantı özellikle Amerika'da yaşanmıştır. Avrupa'da ise Paris, Berlin ve Londra merkez olarak kabul edilmektedir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Golden_Twenties) (11.03.2014)

The world depicted in *Treffpunkt im Unendlichen* is one where ugliness, amorality and despair are the dominant forces. People find no solace in their relationships with other people, in their chosen professions, or in the world around them, and only people who can place their own desires above all else can flourish. The characters in the novel are connected by their propensity for destruction, either by destroying themselves, or causing the destruction of others by selfish or manipulative behavior.¹⁴

Toplum hızla değişmektedir. 1. Dünya Savaşı'nın mağlup tarafında bulunan Almanya savaş sonralarında yaşanan kısa süreli bir tür refah dönemi yaşamıştır. Ne var ki, bu durum görecelidir ve toplumun tamamına yansıyan bir durum değildir. Almanya içerisinde birkaç büyük kent merkezinde, örneğin Berlin gibi bir metropolde yaşayanlar bu dönemin getirilerinden yararlanabiliyor gibi görünmektedir. Ancak kısıtlı bir çevrenin amaçlarına hizmet eder gibi görünen bu dönem gittikçe güç kazanan faşist yönelimlerin tehdidi altına girmeye başlamıştır. Siyasi dalgalanmalar toplum içerisinde kutuplaşmalara yol açmaya başlamıştır.

Özetle, eserin arka planını ufukta beliren yeni toplumsal gelişmeler belirlemektedir. Yaklaşmakta olana karşı hissedilen kaygı ve geleceğin belirsizliği karakter arası ilişkilere yansımaktadır. Hızlı gelişmelerin dönüştürücü gücünü neredeyse her alanda kendini göstermesi, toplumsal yaşamın dejenere olması, bunun yanı sıra geleceğe ve insanlara yönelik güveni zedelemiştir. Bunun sonucu olarak, kişiler arası bağlar gelip geçiciliğin kaderine terk edilmiştir.

2.2. Karakterler ve Karakterler arası İlişkiler

Eser, anlatım boyunca en öne çıkan karakterden biri olan Sebastian'ın Berlin'den ayrılarak Paris'e taşınmasıyla açılır. Genç bir gazeteci ve yazar olarak tanıtılan Sebastian'ın ayrılıyor olması, ait olduğu arkadaş çevresi ve sevgilisince üzüntüyle karşılanır. Eser boyunca belirginliğini kaybetmeyen endişe ve korku motifi, kendisini henüz bu yolculuğun başında gösterir denilebilir:

¹⁴ Clare Anita Choubey, "Künstler dieser Zeit: Klaus Mann's Novels of the 1930s", (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, UCL, 2010) s.43.

Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma) adlı eserde betimlenen dünya çirkinliğin, gayri ahlakiliğin ve ümitsizliğin baskın güçler olduğu bir dünyadır. İnsanlar, diğer insanlarla yaşadıkları ilişkilerde, seçtikleri mesleklerde ve etraflarındaki dünyada teselli bulamazlar; yalnızca kendi arzularını her şeyin üzerinde görenler yollarına devam edebilirler.

Bayan Grete'nin kendisine söylemek istediğini de anlamadı; sadece kadının, üzerinde birdenbire *korkuya* benzer bir şeyin belirdiği kocaman, çıplak ve alaca bulaca yüzünü görüyordu.(...) Neden korkuyorlar acaba? diye geçti bir an aklından.¹⁵

Benzer şekilde düşünceler tren yolculuğu sırasında Sebastian tarafın iç monolog ve bilinç akışı yöntemi kullanılarak da ifade edilmiştir. Her ne kadar son durak biliniyor olsa da, yeni bir çevrenin ne gibi sonuçları beraberinde getireceği belirsiz kalmaktadır:

Fakat az önce Bayan Grete'yle Do'nun yüzlerindeki basbayağı korkuydu. Tuhaf doğrusu: Nedir korktukları? Benim yola çıkmam mı? Yola çıkmam...¹⁶

Bunun yanı sıra, sanatsal yaklaşımlarında son dönemki fikir ayrılıkları nedeniyle arkadaşlıkları sona eren Gregor Gregori ile ilgili yaşananlarda canını sıkılmaktadır. Berlin operalarında baş dansçı olan Gregor Gregori'nin yıldızı son zamanlarda parlamaya başlamıştır. Daha önceki sanatsal kaygılarından sıyrılmaya başlamış, sanatı amaç olarak görmekten vazgeçmiş, onu kitlelerin hizmetine sokarak, güç ve şöhret yolunda bir araç olarak kullanmaya başlamıştır.

Bir diğer önemli karakter olan ve yolu ancak eserin sonuna doğru Sebastian'inkiyle kesişen Sonja ise hemen hemen aynı zamanda Berlin'e varmakta olan bir trendedir. Bu bakımdan eşzamanlılığa eserin kurgusu içerisinde sıkça yer verilmektedir.

Sonja, Gregor'la ilişkisi olan genç bir tiyatro oyuncusudur. Gregor'un yanı sıra W.B. Bayer'in de tutkuyla sevdiği bir kişidir. Hem genç dansçı Gregor'un hem de ihtiyar Bayer'in evlilik yolundaki ısrarları onu bir yandan mutlu kılmakta ama diğer yandan da taşıması zor bir yükün altına sokmaktadır. Her ikisini de bir bakıma çekici bulmaktadır, ancak ruhunun ihtiyaç duyduğu hisleri teskin etmekte onları yetersiz görmektedir. Ona göre Gregor yalnızca güç ve şöhret yolunda koşan biri iken W.B. Bayer ise onu, duygularının değil maddi gerçekliklerin peşinden koşan, ahlakdışı, amazon ruhlu bir "bugünün genç kızı" olarak gören ihtiyar bir işadamıdır.¹⁷

¹⁵ Klaus Mann, **Sonsuzda Buluşma**, çev. Tevfik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.8.

¹⁶ Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.10.

¹⁷ Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.36.

Bundan dolayı, Sonja çektiği ruhsal yoksunluğu bu iki kişiyle geliştirdiği ilişkilerle giderememektedir. Tıpkı Sebastian gibi o da kendisini tamamlayacak bir insanın eksikliğini çekmektedir.

Eserin daha geniş bir perspektif kazanmasına imkân sağlayan bir diğer önemli figür ise Dr. Massis'dir. O, farklı türden ilgi alanlarına sahip, yönelimleri tam olarak kestirilemeyen, muğlâk ve muğlâklığı derecesinde de etkisi geniş bir insan olarak tasvir edilir. Bir taraftan Marksizm'i överken, hemen sonra Katolik Kilisesi'nin sadık bir evladı gibi davranan, bir adım sonra ise Charles Baudelaire'in "Fleurs de mal" adlı kitabından kusursuz telaffuzuyla alıntılar yapan bir özel bilginidir (Privatgelehrter).

Kişiliğini ve etkisi göstermesi bakımından şu cümle önemlidir:

Massis, insan avcılığı ve gizem satıcılığı işin en az on yıldır ustalıkla sürdürerek herkesin aklını karıştırmaktaydı. Pek çok kimse, en başta kadınlar ama ara sıra da gençler üzerinde etkili olmuştur.¹⁸

Bununla beraber, hem Sonja hem de Sebastian etrafında toplanan birçok başka figür de bulunmaktadır. Ancak pek çoğunun eser boyunca sürekliliği bulunmamaktadır. Hatta zaman zaman eser içerisinde unutulmuş gibi görünmektedirler.

Sebastian'ın ayrılırken Berlin'de bıraktığı Do, Dr. Massis'in etkisi altına girmiştir. Massis'i iyi kalpli, insanların sorunlarını dinleyen biri olarak addeden Do, büyük bir yanlış yapmış, çöküşünü kendi elleri hazırlamıştır. Çünkü doktorun tesiri yalnızca sözlerinin ya da fikir dünyasının giriftliğinden değil, melankoliden çekenleri usulca uyuşturucu maddelere alıştırmaktan da geçmektedir. Hatta Massis bu yöntemleri kullanarak önce Do'yu kendine bağlamış, sonrasında ise onunla evlenmek hedefine ulaşmıştır. Do'nun eksi sevgilisi Sebastian ise onu bu yoldan uzaklaştırmayı denememiştir. Doktor'un yöntemlerine tiksintiyle baksa bile onun insanlar üzerinde uyandırdığı etkiye, istediklerini bu şekilde ulaşmasına mesafeli bir saygı duymaktadır.

Sebastian'ın Sonja'dan önce ilişki yaşadığı Polonyalı sanatçı Valentin Greta ise W.B. Bayer'in maddi sığınağı altında yaşamaktadır. Uzaktan uzağa Bayer'le ilişkisi devam ederken aradığı yakınlığı Sebastian'da bularak onunla beraber yaşamaya başlamıştır.

¹⁸ Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.28.

Bayer'i hayatındaki en yakın arkadaşı olarak gören Greta onun Sonja uğruna kendisinden vazgeçmesine katlanamayarak şüpheli bir trafik kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.

Ayrıca ait olduğu etnik kökenin seviyeye düşük olduğunu düşünen ve kendisini lanetlenmiş bir halkın unsuru olarak gören Yahudi asıllı Richard Darmstädter ve bir zamanlar Macaristan'a ait olan, sonradan Romanya'ya ilhak edilen bir bölgeden gelen Sylvester Marschalk eser içerisinde insanların aidiyet hissiyatlarını gözlemlemek bakımından önemli birer örnektir. Görünür bir biçimde aşağılık kompleksinin izlerini taşıyan bu karakterler toplumda yükselen güçlerin ve zihniyetlerin kişilerin benlikleri üzerine yaptığı etkiyi göstermektedir.

Ayrıca roman içerisinde daha az görünür olan, ancak kurgunun ilerlemesinde katkı sağlayan pek çok farklı karakter de bulunmaktadır. Böylelikle, kurgu tek bir kişi üzerinden aktarılmamaktadır. Değişik bakış açıları eserin akışını zenginleştirmekte, eşzamanlı anlatım canlılık katmakta ve karakterler arası ilişkilerin daha rahat takip edilebilmesi sağlamaktadır.

Yazarın daha önceki romanlarına göre farklı bir üslup ve anlatım biçimi tercih etmesi, ayrıca konunun yalnızca tek bir çizgide ilerlememesi *Treffpunkt im Unendlichen* (*Sonsuzda Buluşma*) adlı eserini daha zengin kılmıştır.

Kitapta çok sayıda karakter bulunmaktadır. Farklı kişiler etrafında kümelenen bu karakterler çeşitli gruplara ayrılmıştır. Ancak bu gruplar kapalı devre bir düzen sergilemezler ve sürekli iletişim halindedirler. Böylelikle, farkında olsalar da olmasalar da sürekli bir etkileşim içerisinde ve hayatları da buna göre şekillenmektedir.

Yön değiştirmeye ve yozlaşmaya başlayan bu dünyada kişiler varlıklarını sahip oldukları ilişkileri üzerinden sürdürmeye çalışmaktadırlar. İlişkiler yoluyla bir diğeri üzerinde güç sahibi olma istediği belirgindir. Bu ise aradaki bağların gevşek, sağlam temellerden yoksun ve hatta yıkıcı etkileri olmasına sebep olabilmektedir. Clare Anite Marie'nin konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

In general they feel a lack of connection with the world and those around at hem, consciously seeking to remedy this via their relationships. They view relationship with each other as a way of validating their existence, and making sense of the world, in

particular searching for the intensity of being and cognition felt by becoming United with another person.¹⁹

Clare Anita'nın bu düşüncelerini temellendirmek bakımından Sonja'nın ettiği şu dua örnek olarak verilebilir.

(...) Bedenlerimiz bizi birbirimizden ayıran duvarlar mı? Ah, insan sadece bir kere bir başkasıyla öyle beraber olsa ki, kendi bedeni olduğuna dair hissini onunla beraber kaybetse- ve onunla bedensiz bir bütün olsaydı-, onunla şarkı söyleyebilse, dans edebilse, uçabilseydi, hiç ağırlığı olmadan, hiç beni olmadan, hiç Ben'i olmadan, onunla ve bütün yaratılışla aynı şey olarak...²⁰

2.2.1. Sebastian– Sonja

Eserde, Sonja ve Sebastian arasındaki ilişki en dikkat çekici olanlarından biridir. Her ne kadar yüz yüze buluşmaları kitap sonuna kadar özenle geciktirilmiş olsa da, aralarında bir kader birliği olacağı ilk baştan itibaren okuyuculara sezdirilmektedir. Hayat tutumlarının benzer olması, yaşamaktan tam olarak zevk alamamaları, kendilerini anlayacak bir kişiye olan özlemleri eser boyunca benzerlikler göstermektedir. Bu da, birbirinden habersiz ama sürekli olarak birbirine yaklaşan iki karakterin ve bu kişiler arasında tesis edilecek sağlam bir ilişkinin ipuçlarını vermektedir.

Sebastian bizzat tanımadığı halde insanların Sonja'dan söz etmelerine tahammül edemiyor gibi görünmektedir. Bunun sebebi, fikir ayrılıklarından dolayı arkadaşlıklarını sona erdirdikleri başdansçı Gregor Gregori'nin bu isim üzerinde yarattığı olumsuz izlenimdir. Sonja ile sevgili oldukları için Gregor önceden Sonja hakkında ona pek çok kez söz etmiştir ama sadece ismen tanıdığı bu kadını Sebastian'ın şahsen tanıma fırsatı olmamıştır. Gregor'a karşı gelişen olumsuz fikirlerinden dolayı onunla ilgili şeyler işitmek istememektir.

“Gregor Gregori nerede diye sordu biri.(...)”Gelemezdi ki zaten, çünkü bu sabah Münih'ten kız arkadaşı geliyor: şu Sonja. Sahi tanıyor musun sen onu?” dedi

¹⁹Clare Anita Choubey, “Künstler dieser Zeit: Klaus Mann's Novels of the 1930s”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, UCL, 2010), s.19.

Genellikle, dünyaya ve çevresindekilere bağlanma güçlüğü hissetmektedirler, buna da bilinçli olarak ilişkileri yoluyla çare bulmaya gayret ederler. Birbirleriyle olan ilişkilerini kendi varlıklarını temize çıkartmak ve dünyayı, bir diğer insanla bütünleşerek elde edilebilecek varlık ve idrak yoğunluğunu arayarak anlama yolu olarak görürler.

²⁰Klaus Mann, **Sonsuzda Buluşma**, çev. Tefik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.212.

Sebastian'a dönerek.- Hayır, sadece, Gregor bana durmadan lafını etti. Sebastian sesinde garip bir sabırsızlık esintisiyle cevap vermişti...²¹

Berlin'den ayrılarak Paris'e yerleşen Sebastian ve Münih'ten ayrılarak Berlin'de yaşamaya başlayan Sonja'nın yollarının henüz eserin başından aynı yerde, yani Berlin'de kesişme ihtimali vardır. Sebastian'ın tren yolduğu yaparken yarı uyanık yarı uyur halde, yolculuğa, Gregor'la olan arkadaşlığının neden bittiğine dair düşünceleri arasında yine tanımadığı Sonja yer alır:

Sebastian, rüyanın sınırında kendine geldi: Gregor'un hayatında, benim hiç bilgi sahibi olmadığım alan, şu Sonja. Aslında nihayet tanışabilmek için bir gün daha Berlin'de kalabilirdim. Kafamda onu oldukça sert biri olarak canlandırıyor ve sonra yine-hayır, onu bambaşka hayal ediyorum-,oldukça neşeli.²²

İlerleyen sayfalarda sosyetik mekânların müdavimi ve dedikodu avcısı Maurice Laure ona Sonja'dan bahsetmez. Sebastian'ın gazeteci olduğunu öğrenen Laure, onun mutlaka Sonja'dan haberdar olması gerektiği sonucunu çıkartır fakat aynı bahsin tekrar açılması onda yeniden hoşnutsuzluğa sebep olur:

Hiç tanımadığı şu Sonja'dan Laure'nün bu kadar çok bahsetmesi Sebastian'a tatsız gelmişti; belki de Sonja adı aklına, ondan çok sık ve kabına sığamayarak bahsetmiş olan Gregor Gregori'yi getirdiği için; ama aynı zamanda başka, daha muğlâk sebeplerden ötürü de.²³

Aralarında kurulacak yakınlık yalnızca bu türden belirgin ifadelerle sezdirilmemektir. Her ikisi arasında diğer karakterler arasında yapıldığı gibi eşzamanlılık mefhumu vurgulanarak bir bağ kurulmaktadır:

Altı frank altmış santim verip küçük bir paket Chesterfield aldı ve kendine bir pernod söyledi. İçerken birden şunu düşündü: Şimdi, tam şu anda Berlin'de neler oluyor?(Eşzamanlılığın esrarı.)²⁴

Sebastian bu yönde düşünürken benzer şekilde Sonja'nın da zihninden eş zamanlılığa ilişkin düşünceler geçmektedir:

²¹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.7.

²²Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.18.

²³Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.162.

²⁴Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.87.

Sonja'nın yeni tedirginliğinin bir parçası da, kendisi Kurfürstendamm-Joachimstahl Caddesi köşesinden Zoo metro istasyonuna kadar kaldırım boyunca adım adım yürürken, bu şehirde eşzamanlı olarak neler olup bittiğini düşüncesiydi. Eşzamanlı:(...)²⁵

Her iki alıntıdan da anlaşıldı üzere henüz tanışmamış bu iki kahraman arasında en azından zihinsel temelde bir bağlantı kurulmaya başlanmıştır. Böylelikle, dolaylı yoldan da olsa ileride kurulacak bir ilişkinin temelleri atılmaya başlanmıştır.

Sebastian ve Sonja'nın gazeteler aracılığıyla öğrendikleri bir haberin üzerlerinde yarattığı etki önemlidir. "*Genç suçlular idam edildi.*" başlığıyla iletilen gazete haberinde üç genç haydudun idamına ilişkin bilgi verilmektedir. Bir eczacıyı öldüren bu gençler idama mahkûm edilmişler, infazın durdurulması için yapılan onca çaba sonuç vermeyince elektrikli sandalyeye gönderilmişlerdir. Sonja ilginç bir biçimde işledikleri cinayete rağmen gençleri, belki de henüz çok genç olmalarından dolayı, suçlayamamakta, onlara merhamet duymaktadır. Bu olaydan fazlaca etkilenerek şunları düşünmektedir:

Hiç değilse, beraberce şu ağlayan üç genç katili düşünebileceğim bir olsaydı.(...)
Fakat bir yerlerde biri olmalıydı. Bir yerlerde biri vardı.²⁶

Sebastian da aynı haberi okur. Bir arkadaş çevresinde birden bire Sonja'ninkine çok benzer hisler uyanır içinde:

"Ah aklıma sadece geçenlerde bir gazetede okuduğum tüyler ürpertici bir haber geldi de," dedi sonunda.(...) Birdenbire şiddetle bu üç ağlayan genç katil üzerine konuşabileceği herhangi bir insana- herhangi birine- özlem duydu. Bu çocuksu sanıkların feryadının paylaşma yoğunluğu gözüne bir insanın bizzat ona yakınlığının ya da uzaklığının ölçütüymüş gibi göründü. Bir yerlerde biri olmalı.²⁷

Şu ana dek, her iki karakterin tanışmadan önce birbirleri arasında kurulan paralellikler ve eşzamanlılık üzerine bilgi verilmiştir. Şimdi ise ikilinin yüz yüze tanıştıktan sonraki ilişkilerini ele alalım.

²⁵Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.102.

²⁶Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.131.

²⁷Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.192.

Esasen, Sonja ve Sebastian'ın karşılaşmaları son ana dek ertelenmiş ve böylelikle de etkisi artırılmıştır. Bu karşılaşma son bir eşzamanlılık yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Sonja, Gregor Gregori ve W.B. Bayer'in evlilik konusundaki ısrarlarından sıkılmıştır. Berlin şehri ve orada sahnelediği oyun da hayatında bir monotonluğa sebep olmuştur. Zaten, oyunculuk, kariyer hayatının vazgeçilmezleri arasında yer alıyor gibi görünmemektedir. Sebastian ise, beraber yaşadığı sanatçı Valentin Greta'nın şüpheli bir trafik kazası sonucu ölmesinin suçunu üzerinde hissetmektedir. Paris'e karşı büyük bir sevgi besliyor olsa da bir süre ayrılmanın kendisi için iyi olacağını düşünmektedir.

O ana dek teğet geçen hayatlar yaşayan ikilinin ilk rastlaşması Avrupa dışında bir yerde, Fas'ın Fes şehrinde gerçekleşir. Kuzey Afrika'nın Fransız esintileriyle dolu bu şehri uzunca yol kat eden Sonja ve Sebastian'ın nihayet kavuştukları mekân olur. İlişkileri beklendiği üzere hemencecik ve teklifsizce kurulur. Kaldığı otelin lobisinde gazetesini okuyan Sonja, dış kapıda görevliyle konuşan Sebastian'ın sesini işitir. Bu sesin sahibini tanıyormuş gibi gelir ona. Sebastian ise içeri girip Sonja'yı görünce olduğu yerde kalır. Sanki önceden bildiği biriyle dünyanın bu köşesinde ansızın karşılaşmanın şaşkınlığını yaşamaktadır.²⁸

Çabucak kurulan bu birliktelik onlara hayatın anlamına dair aradıkları huzuru sağlamıştır. Örneğin Sebastian uzunca bir süredir yazmayı ihmal ettiği eski sevgilisi Do'ya Sonja'dan bahseden bir mektup gönderir. Henüz yeni bir ilişkinin başında olmasına rağmen öncekilerden çok farklı olacağı ihtimaline inanarak ona coşkununla şöyle yazar.

Benim için hayat aslı şimdi başlıyor, ne kadar uzun zaman beklemişim.(...) Çalışacağım, Do. Şimdi kitaplar geliyor, hazır ol. İçimdeki güçler hakkında ne biliyordum ki? Şimdi artık hiçbir şey rahatsız edemez beni. Biliyor musun, içimde dağları devirebilirmişim gibi bir his var.²⁹

Kısa süreliğine Fes'te konaklamak için gelmişlerdir. Planları haricinde gerçekleşen bu olay onları haftalarca burada tutmuştur. Zaman kavramını unutmuşlardır çünkü. Alıştıkları düzenin çok dışında olan bu şehir gizemlerinin bir parçası haline gelmiş, hatta bu şehirde kendilerine bir çocuk dahi edinmişlerdir.

²⁸Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.215.

²⁹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.223.

Akıllı ve sevimli buldukları Salem isimli bu kimsesiz çocuk ilişkileri için taşıyıcı bir unsur ya da bunun somut bir yönü olmuştu. Avrupa'ya geri döndüklerinde onu da Fransız idaresinden alacakları bir izin sayesinde yanlarında götürmek gibi bir fikre kapılırlar. Bu fikir, yaşadıkları ilişkinin yoğunluğu hakkında önemli bilgiler vermektedir. Çünkü henüz yirmili yaşlarda bulunan bu gençler için bu türden düşünceler olgunluktan yoksun ve temelsizdir.

Diğer taraftan Salem, aşklarının sembolü haline gelmiştir kısa sürede. Kolayca ifade edemedikleri, kelimelere dökemedikleri şeyleri onun üzerinden rahatça ifade edebiliyorlardı:

Hemen her zaman Salem de yanlarındaydı. Salem, çocukları ve en güzel aşkları; aşırılığından korktukları için birbirlerine karşı dile getirmeye cesaret edemedikleri bütün sevecenliği aktardıkları Salem.³⁰

Bunca yakın olsalar da aralarında onları tam anlamıyla beraber olmaktan uzak tutan bir şeyler vardır. Gördükleri her bir çehrede birbirlerini aramış olmaları gerçeğine karşın son bir adım atmaktan, yani bir anlamda tamamlanmış bir vuslattan uzak durmakta ve çekinceli bir tavır takınmaktadırlar. Bu durum, eser içerisinde birkaç kez daha görüldüğü üzere, “siz” diye hitap eden bir dış anlatının sesiyle ifade edilmektedir.

Birbirinize daha hiç dokunmadınız.

Birbirinizle böyle, hiç akla gelmeyecek kadar yakınlaşabildiğiniz için mi cesaret edemiyorsunuz tam bir yakınlaşmayı, birbirinizle bir olmayı denemeyi? Sizin için yakınlaşmanın yeni ve hiç duyulmadık biçimlerinin icat edilmesini mi bekliyordunuz? Ne kadar gururlusunuz ve nasıl da hiçbir şeyin farkında değilsiniz hala!³¹

Farkında olmadıkları şey, aslında gelecekte haber veren ve uyarıcı bir niteliktedir. Daha fazla yakınlaşmaları, kendilerini Fes'de gezdiren rehberin sunduğu bir maddeyle; haşhaşla engellenmiş olur. Adamın bu cömert ikramı onlar tarafından geri çevrilmez. Kitap boyunca birçoklarının hayatını alabildiğine olumsuz etkileyen bu madde burada da ortaya çıkmıştır. Bir anlamda, Avrupa'da bıraktıklarını sandıkları şey kendileriyle beraber bu kıtaya taşınmış ulaşmıştır.

³⁰Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.218.

³¹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.221.

Her ne kadar Sonja'nın bu maddeyi daha önce kullandığına dair bir ifade bulunmuyorsa da, Sebastian, Sonja ile tanışmadan hemen önce, Dr. Massis'in bağımlı yaptığı eski sevgilisi Do aracılığıyla uyuşturucu kullanmıştır.

Tören havasında gerçekleşen bu olay sonun başlangıcına işaret etmektedir. Rehberin bir kaşık kullanılması uyarısını göz ardı ederek etkisi olmadığını iddia düşünüp toz halindeki bu maddeden kaşık kaşık kullanırlar.

Bu ölçsüz kullanım Sonja'nın ölümüyle sonuçlanan ilginç gelişmeleri beraberinde getirir. Her ne kadar doğrudan doğruya uyuşturucunun etkisinden olmasa da, Sonja haşhaş kullandıktan sonra, tutulduğu yoğun baş ağrısı ve ateşten dolayı kendini toparlayamaz. Sebastian'a oranla daha kırılğan yapısı burada ortaya çıkmış, Sebastian bu durumun üstesinden gelirken, o beklediği kişiyle kavuşmasından kısa bir zaman sonra hayatını kaybetmiştir.

Şimdiye kadar eserde öne çıkan iki karakter arasındaki ilişkiyi inceledik. Birbirleriyle karşılaşmadan önce diğer birçok kişiyle yakınlık kuran bu karakterlerin önceki arkadaşlık bağlarını ve ilişkilerini inceleyeceğiz.

2.2.2. Sebastian - Do

Sebastian, Sonja'yla olan ilişkisine kadar, kadınlarla olan ilişkilerini gelip geçici görmüştür. Kendisi yeterince ilgili birisi değildir. Ancak kadınların ona ilgi duyması, maddi ihtiyaçlarını görmesi hoşuna gitmektedir.³²

Kitabın başında sevgilisi Do'yu Berlin'de bırakarak Paris'e yolculuğa çıkmakta olan bir Sebastian görürüz. Bu genç kız daha önce evlilik yapmış ama kocası zihinsel ve entelektüel taleplerini uyandırmadığı için ondan boşanmıştır. İyi niyetli davranan adam suçlu taraf Doolmasına ve Sebastian'la beraber yaşamasına aldırmaksızın nafakasını ödemeye devam etmektedir. Bu para, yazıları ancak ara sıra gazetelerde çıkan ve az kazanan Sebastian'ının da geçinmesine yetecek kadar fazladır:

Ne kadar dürüst biri olduğu, Do'nun sırf sansasyon hevesiyle suçlu taraf rolünü üstlendiği boşanmadan sonra bile aylık ödemeye devam etmesinden anlaşıldı; Do'nun kısmen Sebastian'ı da doyurmasına yetecek bir paraydı bu.³³

³²Clare Anita Choubey, "Künstler dieser Zeit: Klaus Mann's Novels of the 1930s", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, UCL, 2010), s.30.

Sebastian Do'dan ayrılarak onu Dr.Massis'in ellerine atmış olur. Esrarengiz kişiliği ve kullandığı diğer yöntemler zaten herkesin üzerinde kısa sürede etki gösteren Massis önceden beri ilgisini çeken bu güzel genç kadını ağına düşürür. Sebastian'dan sonra teselliye onun yanında arayan Do, eskiden beri bütün uyuşturuculara karşı saygı dolu bir ürküntü duymaktadır. Massis'in "yatıştırıcı bir şey" tarifi altında tanıttığı morfini itiraz etmeden kabul eder çünkü unutkanın en kolay yolu budur onun için.

Diğer taraftan Sebastian'ın onu neden terk ettiğine dair bir mantıksal bir açıklama yoktur. Hatta bu yolculuğun, onları birbirlerinden ayıran bir yolculuk olduğu izlenimi de edinilmez. Taraflardan birisi bulunduğu şehirden belki de kısa süreliğine ayrılmaktadır. Ama bu şehir değişikliği aradaki zihinsel ve duygusal bağların hemencecik kopmasında neden olur.

Sebastian bile bu ayrılığın nedeni tam olarak kavrayamamakta, Do ile sonraki karşılaşmasında şöyle düşünmektedir.

"Gene de içlerinde en çok sevdiğim, o," diye düşündü laflarken." Neden kendimi ondan kaçmak zorunda hissettim ki? Evet, bu herhalde bizim kuşağın sabit fikirlerinden biri: daima kendini kaçmak zorunda hissetmek. Yoksa benim kendi sabit fikrim mi? Hayat onun yanında fazlasıyla rahattı..."³⁴

Do'dan uzak durmasını kendisi de sağlam temellere oturtmamaktadır. Hatta kendisiyle yaptığı bu hesaplaşmayı Greta ile birlikte yaşarken yapmaktadır.

2.2.3. Sebastian - Greta

Greta, Do'nun aksine daha baskın bir karakter sergiler. Polonyalı bir sanatçı olan bu kadın, W.B. Bayer bir zamanlar sevgilisi olmuş, onun için kariyerinden vazgeçmiştir. Şimdi ise onun düzenli olarak gönderdiği parayla rahat bir hayat yaşamaktadır. Ancak bir rahat yaşam onu tatmin etmemektedir. Çektiği yalnızlığı genç Sebastian'la gidermek istemektedir. Pek çok erkek ona ilgi göstermesine rağmen onu etkileyen Sebastian olmuştur. Diğerlerinde olduğu gibi bu ilişki de sıradanlığın ve gelip geçiciliğin bağlarıyla örülmüştür. Vaktiyle dört evlilik yapan Greta, sürekli birisine çok ihtiyacı olduğunu tekrar eder. Sebastian ise onun sosyal ve mesleki konumu hakkında hüküm

³³Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.33.

³⁴Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.120.

veremez. Aralarında belirli bir yakınlık belirmiş olmasında rağmen Sebastian bu ilişkinin geleceği hakkında net bir karar verememektedir.

Sebastian onunla yatmak niyetinden değildi, girişken bir yapısı yoktu, üstelik Greta'nın bu işi ancak çok para karşılığı yaptığının düşünmüştü.³⁵

Bu bağlamda, Sebastian'ın bu ilişkiyi nasıl değerlendirdiği görülmektedir. Greta'nın ne tür bir kadın olduğunu ve bu ilişkiden beklentisinin ne olması gerektiğini tam olarak o da tayin edememektedir.

Sebastian yaşadığı aşk ilişkilerinde kendini kadınların merhameti ve bakıcılığına bırakmaktadır. Bir önceki sevgili Do ve sonraki sevgilisi Valentin Greta'nın maddi yönden onu destekliyor olduğu gerçeği buna işaret etmektedir. Bu durumu kendisinden yaşça büyük olan Greta'la olan ilişkisini üzerine sorguladığını görüyoruz. Aralarında şöyle bir konuşma geçtiğine şahit oluruz:

“Edebiyatçı mıyım ben?”

“Bence öylesin.”

“Ama bir jigoloyum,” dedi Sebastian gururla.

“Saçma,” dedi kadın.” Jigololar çok farklı olurlar.”

“Sadece ayrıntılarda,” diye ısrar etti Sebastian.³⁶

Bu ilişki Greta'nın şüpheli ölümüyle beraber sona erer. W.B. Bayer'in ondan Sonja uğruna ayrılması yıkımı olur. Sebastian'ın varlığı, yanında bulunması onu teselli etmez. Çünkü artık sevilmediğini düşünmektedir. En iyi arkadaşı olarak gördüğü kişinin de ondan yüz çevirmesi hayatını karartır. Kendi kullandığı arabasıyla aşırı sürat yaparken kaza geçirir ve ölür. Bu ölümün kazadan daha çok intihar olarak değerlendirilebilir. Çünkü ölümünün hemen ardından Greta'nın servetinin bir bölümünü Sebastian'a bıraktığı vasiyetname bulunacaktır.

2.2.4. Sebastian – Gregor Gregori

Aşk ilişkilerinin yanı sıra Sebastian'ın eser içerisinde diğer kişilerle olan yakınlıklarına bakmak faydalı olacaktır. Bunların en başında Gregor Gregori ile olan arkadaşlıkları

³⁵Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.85.

³⁶Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.96.

gelmektedir. Ancak bu arkadaşlık anlaşıldığı kadarıyla geride kalmıştır; Gregor'un sanat konusundaki hassasiyetlerinin sanatın özüne aykırı bir yön alması, ikilinin mutlak ayrılıklarıyla sonuçlanmıştır.

İki karakter arasında eserde anlatılan zaman içerisinde yüz yüze bir karşılaşmadan söz edilemez. Hatta Gregor yalnızca bir defa olmak üzere Sebastian'dan bahsetmekte ve onu arkadaşlıktan bütünüyle çıkartmış görünmektedir. O, daima ileriye düşünen, geri adım atmayı mağlup olmakla eşdeğer gören bir yapıya sahiptir. Sebastian'a onun bakış açısından yer verilmemesinin muhtemel sebebi budur.

Bununla beraber, Sebastian'ın bu arkadaşlığa değer verdiği ve dostluklarını yeniden canlandırma ihtimali olup olmadığı fikrini aklının bir köşesinde tuttuğu sezdirilir:

Niye böyle neşem kaçtı ki? Diye düşündü. Sahiden Gregori trende olmadığı için mi? Evet, herhalde o yüzden. Kız arkadaşı geliyor olsa da, bir yolunun bulabilirdi- özellikle son birkaç aydır aramızda gerginlik hiç eksik olmadı için Hayır, hiç değildi, katiyen.³⁷

Sebastian'ın bu yolculuktan umduğu, esas olarak, Gregori'nin de ona eşlik etmesidir. Ancak yapılması belki de çok önceden planlanan bu yolculuk, Gregori tarafından hiç ciddiye alınmamıştır. Ona veda etmek için bile istasyona gelmemiştir.

Gregor Gregori ve Sebastian tanıştıktan bir yıl kadar sonra Gregori şöhret basamaklarını tırmanmaya başlamıştır. O zamanlar henüz dans kariyerine başlamayan Gregordansa yaşlanmakta olan İspanyol bir dansçının partneri olarak başlar. Sonrasında, Münster'de başdansçı olarak dans etmeye başlar. Bir sonraki adımı ise kendi kumpanyasını kurmak olur. Narsist prens rolünü oynadığı *Kırık Ayna* oyunu ilk büyük başarısı olur.

Türlü Avrupa kentlerinde sahnelenen bu oyun sırasında Sebastian da onunla birlikte seyahat eder. Bu sırada birbirlerine karşı hissettikleri hayranlık gözlerden kaçmamaktadır:

³⁷Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.16.

Gregor Sebastian'ın zihinsel esnekliğine ve sevimliliğine, garip bir şekilde kendine güvenli ve üretken kayıtsızlığına, Sebastian ise Gregor'un yaratıcı kıvraklığına, gerilimli canlılığına ve kariyerini sahneye koyuşundaki muhteşem cesarete.³⁸

Gregori'nin başarıları bunlarla sınırlı kalmamıştır. Berlin'de yaptıkları neticesinde aldığı teklifler nedeniyle kumpanyasını dağıtarak, “sözleşmeli belediye memuru” olması Sebastian tarafından sanata ve ortak çalışmalarına ihanet olarak algılanır. Bu yüzden aralarındaki ilk soğukluklar belirmeye başlar.

Sebastian'a göre iktidar açlığı içinde olan Gregor Berlin'in önde gelen Schauburg tiyatrosunu devralmak istiyordu. Revünün öldüğü kehanetinde bulunan Gregor, “*Amerikan coşkusuyla yapılacak bir restorasyon*” aracılığıyla Offenbach, Strauss ve halk tiyatrosunu yenileyerek pırıltılı bir şekilde sahnelemek istemektedir.³⁹

Üst üste gelen başarılar genç dansçının aklını adeta başından almıştır. Bu durum şu şekilde dile getirilmektedir:

Bir zamanların devrimcisi, sağlıksız bir biçimde sapıtarak tutucu olmuştu. Edebiyatta her türlü deneysellikle alay ediyordu. “Bunlar özel eğlencelerdir,” diyordu. “beni kitleler alakadar ediyor.” “Özel ile genel arasında katı ve kaba bir ayırım gütmeyi seviyordu.⁴⁰

Önceden amacı yalnızca sanat olan bir kişinin şimdiki amacı sahip olduğu yeni mevkiinin gücünü kullanarak önceden gizli tuttuğu yolda ilerlemektedir. Çünkü söylentilere göre Gregori artık bir faşist olmuş, masasının üzerine Nijinsky⁴¹ ve Sarah Bernhardt'ın⁴² fotoğraflarının yanına Mussoli'ninkini de koymuştur.

³⁸Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.90.

³⁹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.91.

⁴⁰Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.92.

⁴¹Vaslav Nijinsky(1889-1950): Rus balet ve koreograf (http://de.wikipedia.org/wiki/Vaslav_Nijinsky)

⁴²Sarah Bernhardt (1844-1923) :Fransız tiyatro oyuncusu (http://de.wikipedia.org/wiki/Sarah_Bernhardt)

Sebastina ve Gregor Gregori arasındaki yakınlığa dair eserin içerisinde doğrudan bir tanımlama bulunmamaktadır. Kitabın sonlarına doğru, yani Sonja ve Sebastian'ın nihayet tanıştıkları kısımda bir kez daha Gregori'nin adı Sebastian tarafından anılır:

“ Hımm,” dedi Sebastian. “Evet, Gregor çok, çok ilginç bir insandır.” diye ekledi dalgın dalgın. İkiside başlarıyla bunu onayladılar.⁴³

Sonja'nın rüyasında Gregori'yi görmesi üzerine anlattıkları belli ki onun ilgisi artık çekmemektedir. Bu arkadaşlık artık onun için de geride kalmış, bahis konusun olmaktan çıkmıştır.

2.2.5. Sebastian - Sylvester Marschalk

Sebastian'ın içten bir yakınlık hissettiği arkadaşlarından biri de Sylvester Marschalk'tır. Paris'e varır varmaz iletişime geçmek isteği bir kişidir Marschalk. Her zaman gururlu ve mağrur görünen Marschalk, Sebastian'ın bir diğer arkadaşı olan Richard Darmstädter gibi bir tür aşağılık kompleksine kapılmıştır. Kendisi ırk olarak karışık olmasına rağmen saf olana karşı önüne geçilemez bir eğilimi vardır. Öyle ki, kendisini doyuracak kadar bile kazanmakta zorluk çekmesi bile collie⁴⁴ cinsi saf kan bir köpek beslemesine engel değildir. Hayatta en gurur duyduğu şeylerden biri bu köpeğin sahip olduğu saflıktır.

Koyu bir Fransız hayranlığı barındıran hatta ilerleyen zamanlarda bu ulusun vatandaşlığına geçen Marschalk merkezi Paris olan Kutsal Avrupa İmparatorluğu'nun özlemine geçmektedir. Yorulmak bilmeyen biridir, çalışma azmi pençesinde kıvrandığı eziklik ve ari olmama hissiyle doğru orantılıdır sanki:

Fanatikçe okuyor, fanatikçe de üretiyordu. Sadece yazmakla kalmıyordu – soneler ve dedektif romanları, klasik komediler, hicivler ve denemeler-; fügler besteliyor, heykeltıraşlık yapıyor, fizik, matematik ve kimya eğitimi alıyordu; ...⁴⁵

⁴³Klaus Mann, **Sonsuzda Buluşma**, çev. Tevfik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.217.

⁴⁴Britanya kökenli kahverengi beyaz tüylü bir köpek türüdür. Lassie aldı dizide rol alan köpeğin türüdür. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Collie>)

⁴⁵Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.50.

Sebastian bu kişinin kararlılığına hayranlık duymakta, diğer taraftan ise onu ve fikirlerini fazlaca dikkate almamaktadır. Ancak Sebastian, Marschalk için düşünlerini saklamaksızın paylaşabileceği yakın bir arkadaşır. Entelektüel çabalarının sonuçsuz kaldığı ve bundan sonra da böyle kalacağından duyduğu güvensizliğin umutsuzluğuna kapılan Marschalk, yazı yazmaktan ve entelektüel kaygılarından sıyrılır ve vatandaşlığına yeni geçtiği Fransa ordusuna kaydolur. Böylece daha iyi hizmet edebileceğini düşünmektedir.

2.2.6. Sebastian - Richard Darmstädter

Tıpkı Marschalk gibi ait olduğu etnik kökenden rahatsızlık duyan ve hataya tutunamayan bir diğer karakter de daha önce bahsedildiği gibi Richard Darmstädter'dir. Mainz'lı bir eşraf çocuğu olan Darmstädter babasının karakteriyle örtüşmeyen bir yapı taşımaktadır. Babasının katı, taviz vermez doğası ve aşırı dindarlığının karşısında, onun doğası aşırılıktan yana, inişli çıkışlı bir ruh halini besleyen, fiziksel ve zihinsel maceraların peşinden koşan bir eğilim göstermektedir. Hiç neşeli olmamıştır, kendisini doğururken annesinin hayatını kaybetmesinin acısında eskiden beri sırtında bir yükür, hatta bu durum onunla babası arasında ciddi bir soğukluğun sebebidir de.

Çocukluğundan itibaren yüreğinde semitik tipli biri olmasının sıkıntısıyla yaşamaktadır. Fikirsiz zenginliği ve parlaklığının kabul ve takdir ediyor olmasına karşın, Yahudi ırkına mensup olmak, tarih boyunca bu ırkın başına gelenleri birer yara izi gibi bedeninde taşımak ona ruhen oldukça zarar vermektedir.

Sebastian'la arasındaki ilişki çok kısa süreli olabirmiştir. Sebastian Berlin'den ayrılmadan önce yeni üyelerinden biri haline gelen Richard Darmstädter onunla kısa süreli bir arkadaşlık kurmuş ama intihara karar verdikten sonra önce ona yazmayı düşünmüştür:

Daha birkaç satır bir şey yazayım, veda değil, o kadar duygusal değilim, taşkınlığı ele alsam bile. Aslında, sahip olduğum birkaç arkadaşına veda mektubu yazmak çok hoş

olurdu. Mesela Massis'e veya Sebastian'a (...) Berlin'de birkaç hafta boyunca gerçekten hoşlanmıştık birbirimizden.⁴⁶

2.2.7. Sebastian – Diğer Karakterler

Eserde, Sebastian'ın etkileşim içerisinde olduğu başka kişiler de vardır. Bunların bir kısmıyla doğrudan iletişim halinde iken, diğerleri onun hayatını dolaylı yollardan etkilemektedir. Örneğin, Berlin çevresindeki tanıdıklarından olan Bayan Grete, Dr. Massis ve Amerikalı genç Freddy gibi.

Doktor Massis'le olan bağlantısı önemlidir. Massis o ayrıldıktan hemen sonra Sebastian'ın Berlin'de bıraktığı sevgilisini etkilemek için elinden geleni yapar ve sonunda amacına ulaşır. Onun denediği kirli yolları Sebastian bilir ancak onunla evlenmek isteyen Do'ya sonunun ölüm olacağını tahmin etmesine karşın engel olmak için müdahalede bulunmaz. Do eserin sonunda sağlığını kaybetmiş, önceki görünümünü tümüyle yitirmiş bir olarak karşımıza çıkar.

“Yani, evlen o Massis'inle,” dedi Sebastian, hüzünlü ve sevecen. “ Seni öldürecektir. “ Öyle mi dersin? diye sordu Do, fakat korkuyla değil, daha ziyade, serinkanlı bir ilgiyle.⁴⁷

Her ikisinin de bu durum karşısındaki tutumu uyuşturucunun etkisindeyken takınılmış olsa da Sebastian'ın Dr. Massis karşı yaklaşım diğer zamanlarda da bu şekildedir.

Diğer taraftan Massis de Sebastian'ı ve de Sonja ciddiye almamaktadır. Diğer insanlar üzerinde kolay etki kurabiliyor olmasına rağmen bu ikilinin onun davranışları karşısında soğukkanlı olmaları Massis'in, Sebastian ve Sonja'ya ilgisiz kalmasının sebebi olarak düşünülebilir.

Massis, genç kuşağı eleştirmektedir. Eleştirdiği tipin tipik örneklerin biri olarak da Sebastian'ı görmektedir:

⁴⁶Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.174.

⁴⁷Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.123.

(...) fakat onlarda her şeyin içi boş, hiçbir şeyin arkasında bir yaşantı, derin bir his, kan, mücadele ve macera hissedemiyorum. Şu Sebastian gibi bir tipi ele alalım. Bizim gençliğimizde nasıl uçlarda gezildiğini düşünüyorum da...”⁴⁸

Gerçi Massis’in yardımcısı Grete, Sebastian karşısındaki tutumunun onun sevgilisi olan Do’ya ilgisinden kaynaklandığı açıkça dile getirir. Durumun böyle olduğu Do ile olan yaklaşmasıyla beraber bir bakıma kanıtlanmış olur.

İncelememiz bu kısmında daha önce Sebastian ve Sonja bağlamında adı geçen bir diğer önemli karaktere ve onun çevresiyle olan iletişimine ve ilişkilerine göz atalım.

2.2.8. Sonja – W.B. Bayer

Genç bir oyuncu olan Sonja, nihai sevgilisi olan Sebastian’dan önce üç farklı kişiyle aşk ilişkisi yaşamıştır; Gregor Gregori, W.B. Bayer ve Kurt ve Petersen. Sonja hem Bayer’in hem de Gregori’nin evlilik teklifleri karşısında kararsız kalmaktadır. İkisinin de kendince hoş yönlerinin olması birini diğerine tercih etmesini güçleştirmektedir. Biri zengin, diğeri genç ve yetenekli olan talipleri arasında seçim yapmak duygusal sebeplerden ötürü de güçleşmektedir onun için.

Sonja bütün bunlarla eğlenebilirdi, fakat ikisinden de fazlasıyla hoşlanıyordu. İkisine de acıma ve hayranlık duyuyordu ve Sonja, içine acımanın karışmadığı gerek bir sempati duyamayan kadınlardandı.⁴⁹

Oldukça zengin bir iş adamı olan W.B. Bayer yaşlıdır ama düşkün değildir. Sağlam bir vücut yapısına sahiptir. Aslında evli olan Bayer, ruhsal sorunları olan eşi Julia’dan ayrılmayı istemektedir, diğer taraftan ara sıra ziyaret ettiği ve yakınlığını koruduğu Valentin Greta ile de ilişkisini devam ettirmektedir. Sonja uğruna her iki kadınla olan bağlarını kopartmak, hatta işlerinden bile bir süre ara vermeye, gerekirse Berlin’den taşınmayı, onunla baş başa olabileceği bir yere yerleşmeyi düşünmektedir. Karakter itibariyle tıpkı Gregor gibi sonuç odaklı davranan birisidir. Amacı; her ne olursa olsun

⁴⁸Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.30.

⁴⁹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.100.

Sonja'yı evliliğe ikna edebilmektir. Ama bu konuda karakterinin kırılğan yönü ortaya çıkmaktadır. Eşi ve işine karşı gösterdiği hırs ve üstünlüğü Sonja karşısında gösteremez; Sonja karar veren konumunda olacağı için bu ilişkide geri planda kalan taraf olur. Sürekli olarak eşinin rahatsızlığından söz eder, onu akıl hastane kapatarak önündeki engeli ortadan kaldırmak ister. Onun bu tavrı Sonja'yı hem korkutur hem de mutlu eder; ulaşılmaya çalışılan kadın rolü hoşuna gitmektedir. Diğer taraftan ise içten içe merhamet duyduğu bu adamın, karısı Julia'ya gösterdiği bu hoşnutsuz ve vefasız yaklaşım, ona Bayer'in söylediklerine kanmaması gerektiği mesajını açıklıkla vermektedir:

Her ne olursa olsun, kesinlikle Geheimrat'a merhamet duyması gerekmecekti. Az önce gördüğü üzere, başının çaresine bakmayı pekâlâ biliyordu o. Öyle rol çekip yalnız başına yaşlanmakta olan erkek havalalarına girdi mi, asla aldanmamalıydı.⁵⁰

Ayrıca, Bayer tarafından devamlı amazon kadın yakıştırmalarına maruz kalmak, acıması olmayan, merhametsiz bir kadın olarak görülmek hoşuna gitmemektedir. Çünkü Bayer modern gençliği nesnel olarak tarif etmektedir, yani yaşananlara duygularını karıştırmayan, araya mantık çerçevesinde makul sınırlar koyan insan topluluğu olarak.

Bir diğer taraftan, Sonja ne iş yaptığı tam olarak kestirilemeyen bu adamın her haliyle tam bir kapitalist olduğunu düşünmektedir. Hatta bu adama bir ölçüde hayranlık duymasına rağmen, onun bu yönü rahatsızlık yaratmaktadır. Aşırı zenginliğin Bayer'i rahatsız edip etmediğini doğrudan kendisine sorar, nesnel olarak değerlendirdiği bu kızın kendince radikal düşünceleri Bayer'i kaygılandırır.

Sonja'nın, nihayetinde Sebastian ile tanışacağı seyahatinin başlangıcı ise Bayer ile olan ilişkisinin sonu olur. Sonja ayrılmadan önce bu ilişki için kapıyı aralık bırakmıştır gerçi ama Fas'ta hayatını kaybetmesi yarım kalmış gibi görünen bu ilişkinin mutlak sonunu hazırlamış olur.

⁵⁰Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.75.

2.2.9.Sonja - Gregor Gregori

Gregor Gregori büyük emellerinin peşinden koşar ve hem kariyerinde hem de siyasi angajmanında hızla yol alır ve çevresinde etkili bir adam konumuna yükselirken, vazgeçemediği şeyler arasında Sonja karşı hisleri olur. Anlayışla yaklaştığı yegâne kişi Sonja'dır, diğerleri hayatında yer alan küçük birer ayrıntıdan ibaret gibidir. Gregori'nin kendisinden başka kişilere sergilediği davranışlar Sonja'nın dikkatinden kaçmaz ve bu onun hakkındaki düşünme biçimini oluşturan etkenlerden biri olur.

Tekrar el sallayarak, deri paltosunu savura savura arabaya atlamış ve şoföre omzunun üstünden, emredercesine bağırarak nereye gideceğini söylemişti. Sonja onun her jestini ve ses tonunu hatırlıyordu; bu sırada, sanki aklına gelenleri birbiriyle bağdaştırıp bütün bunlardan önemli sonuçlar çıkarması gerekiyormuş gibi kaşlarını çatmıştı.⁵¹

Gregor, tıpkı Bayer gibi Sonja'ya sıkı sıkıya bağlanmıştı. Bununla beraber, hem Bayer'in hem de onun hislerinde sağlıklı bir taraf vardı; Sonja'yı sadece ulaşılması gereken bir hedefmiş gibi görüyordu.

W.B. Bayer, Sonja'nın dansçı Gregori ile olan yakınlığını ve ilişkisini gelip geçici bir gençlik hevesi olarak görür. Dahası onu Sonja için ciddi bir eş adayı olarak da değerlendirmez. Gregor, ona göre, genç bir kız için heyecan verici bir olmasına karşın netice itibarıyla bir dansçıdır ve ayrıca çatlağın biridir. Sonja'nın kendisine karşı kullandığı bir kozdan ötesi değildir.

Seçim yapmak onu Sonja'yı yıpratmaktadır. Özellikle, iki sevgilinin kendisinden beklediği rolü oynamaya çalışmak oldukça can sıkıcı bir durumdur.

İkisi de ona karşı aynı coşkulu telden çalıyor, ikisi de onu kafasında nasıl canlandırıyorsa hiç durmadan o rolü oynamasını bekliyordu. Bayer'le akşam yemeği yiyorsa, her ilanıaşka sportmence bir espiyle karşılık veren, gaddarcasına şakacı bir

⁵¹Klaus Mann, **Sonsuzda Buluşma**, çev. Tefik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.19.

amazon olmalıydı; daha sonra Gregori'yle buluşuncaysa anaç ama sert, iyi yürekli ama ulaşılmaz, yumuşak ama tekinsiz bir kadına dönüşmeliydi.⁵²

Ne düşünmesi gerektiği konusunda tam anlamıyla kararsız kalan Sonja oyalama taktiğini kullanır. İlk başta Gregor'a karşı daha ilgiliymiş gibi görünür, ancak sonradan ona olan güvenini kaybettiğin, ona güvenmediği bildirir. İlginç bir şekilde, ondan tamamen ayrılma kararını aldıktan çok kısa bir süre sonra, hatta aynı zamanda denebilecek kadar kısa bir süre sonra, ona yeniden bir şans vermesi gerektiğini düşünür:

İçinde yükselen merhamete hissetti ve sevecenlik saydı. Seviyorum onu gene de, gene de seviyorum. Birbirimize ihtiyacımız var, birbirimize aitiz.⁵³

Ancak Gregori'nin, yardımcısı ve arkadaşı Froschele'ye gösterdiği tavırlar ve yalnızca kendini önceleyen yaklaşımı fikrinin tekrar değişmesine neden olur. Yalnızca onun hırsının bir parçası olmak düşüncesini kaldıramayarak Gregori'den kesin olarak ayrılır.

Bayer'in ise evlilik yolundaki ısrarlarının derecesi ve bu konudaki sabırsızlığı Sonja'nın eline güçlendirmekte ve avantaj sağlamaktadır. Zaten karısını en nihayetinde akıl hastanesine kapattıran Bayer, soğukkanlılığını yitirerek hırçın tavırlar sergilemektedir. Bu davranışları, Sonja'nın hissettiği merhamet duygularını törpülemektedir; onca yıllık karısına merhamet göstermeyen birinin başkasından bu yönde bir beklentisi olması beklenilecek şey değildir.

2.2.10. Sonja – Kurt Pedersen

Sonja karakterinin özelinde bahsedeceğimiz son ilişki onu Kurt Pedersen adlı genç bir tiyatro oyuncu ile ilişkidir. Kurt, Sonja'nın diğer taliplerinin ısrarından ve yeni taşındığı Berlin şehrinin karmaşasından sıkıldığı bir zamanda çıkagelir.

Kurt'un yüzü her şeyden önce gençti. Temel özelliği buydu, Sonja bunun dışında bir şey bulamadı. Mesela genç bir deniz subayının yüzü olabilirdi; Sonja onu, kenarları sırmalı lacivert üniforma yakasının üzerinde belirişini açık seçik görebiliyordu;(...)⁵⁴

⁵²Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.100.

⁵³Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.168.

İlk bakışta belirgin bir özelliği bulanmayan, bir oyunda aynı sahneyi paylaştığı bu genç adam onun için bir ara istasyon olur. Diğerlerinin aksine talepkâr olmayan yanı bu ilişkinin serbestçe yaşanmasına zemin sağlar. Onu kısa süreliğine de olsa hayata bağlayan ve dahası aşkı tattıran bu ilişki Kurt'un evli olması sebebiyle kısa sürede biter. Yanında dinlenebileceği bir insan arayan Sonja ona göre en feci kötülüklerden biriyle âşık olduğu bu adam yüzünden karşı karşıya kalmıştır. Kandırılmanın acısıyla eski taliplerinin sıkıcı ilişkiler yumağına bırakır kendini yeniden.

İdil'in sonu. Kendine bahşetmeye çalıştığı o tatlı ara oyunun sonu. Şimdi iş tekrar ciddiye biniyordu. W.B. mi, Gregori mi? Yoksa bir üçüncüsü mü bekliyordu?⁵⁵

2.2.11. Dr. Massis – Diğer Karakterler

Dr.Massis' in etrafında toplanan kişilerin onunla olan ilişkileri eser içerisinde en dikkat çekici olanları olarak görülebilir. Massis, okuyucuya bir Privatgelehrter⁵⁶ olarak takdim edilir. Birçok konu hakkında bilgili görünmesi, hangi fikrin savunucusu olduğunu belli etmeyen doğası genç kızları ve erkekleri etkilemektedir. Bu yönünün farkında olarak insanların fikirlerini manipüle etmekten, onlara kendi eliyle yeni bir kader çizmekten zevk alır. Daha önce belirtildiği gibi etki altına alarak kandırdığı ve en sonunda evlendiği Sebastian'ın eski sevgililerinden Do'nun dâhil diğer pek çok kişinin yaşamında doğrudan müdahale eder; Sonja'nın arkadaşı ve hizmetçisi Froschele, Tom adlı bir gence âşık olan Richard Darmstädter ve kendi hizmetçisi Grete.

İnsanlar üzerinde mühendislik yapmak özel bir ilgi alanı haline gelmiştir onun için. Aldığı notların içinde yer alan şu ifadeler bu bakımdan dikkate değerdir:

Buna karşılık, Froschele'yi hangi noktaya getirdiğimi gözlemlemek beni eğlendiriyor. O, incelediğim bütün vakalar içinde en az nankör olanı. Sanırım daha

⁵⁴Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.113.

⁵⁵Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.113.

⁵⁶Privatgelehrter: Akademik çalışmalarını, resmi bir kuruma bağlı olmaksızın kendi maddi olanaklarıyla gerçekleştiren kişi. (<http://de.wikipedia.org/wiki/Privatgelehrter>)

şimdiden cinayet işleyecek raddeye gelmiş bulunuyor. Bana öyle geliyor ki, hırsızlık yaptı bile.(...) Sonunun hapisane olduğunu görüyorum.⁵⁷

Uyuşturucu maddelere tam anlamıyla bağımlı kıldığı bu köylü kızının yıkımını izlemek onun için bir deney konusundan öte bir şey değildir. Diğer taraftan yoğun depresyon sorunuyla boğuşan Richard Darmstädter de onu sığınılacak ve dertleşilecek birisi olarak görmektedir. Ancak bu kişi de Massis için deney dışı kalmaz. Genç bir adama âşık olan Richard Darmstädter âşık olduğu kişi tarafından kabul görmek ve umutsuzluğa düşer. Massis'i kendisine bir çıkış yolu gösterebilecek, akıl danışılacak biri olarak kabul eder. Ancak Massis ona intiharı bir çıkış yolu olarak sunar.

2.3. Eserin Dünyası ve Karakterlerin Politik/Toplumsal Tutumu

Eserin işaret ettiği sosyal durumlar ve katmanlar sadece esas karakterler değil, arka planda kalan karakterler ve onların içinde yer aldığı sosyal çevreler aracılığıyla da aktarılmaktadır. Denilebilir ki, kitap içerisinde adı daha az anılan kişiler okuyuculara toplumsal olayları açıklamak ve anlamlandırmak için daha geniş perspektifler sunmaktadır.

2.3.1. Willi

Geçimini spor hocalığı yaparak kazanan Müller adındaki karakterin kendisinden on iki yaş küçük kardeşi Willi buna önemli bir örnek teşkil eder. Çalıştığı yerden personel çıkartılması nedeniyle işinden olan ve ağabeyince tam bir “tekne kazıntısı” olarak görülen bu genç yaşamı ve düşünceleri itibariyle içinde bulunulan dönemin tipik sembollerinden biri olarak belirir. İşsiz olan Willi ağabeyinin evinde kalır ve onun karısıyla ilişki yaşamaktadır. İkili arasında bir ilişkinin olduğu Müller tarafından da tahmin edilmektedir ama o gözleriyle görmedikçe buna kızacak biri değildir.

Almanya yoğun işsizlik Willi'yi kolaylıkla manipüle edilebilecek kişilerin saflarına katmaktadır. Kaldığı odası şu şekilde tasvir edilmektedir:

⁵⁷Klaus Mann, **Sonsuzda Buluşma**, çev. Tefik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.181.

(...) Kaldığı oturma odasında, sehpanın üstünde Hitler'in Kavgam'ı ve Drittes Reich içerikli bir broşür duruyordu. Duvarda, imzasının tıpkıbasımıyla Hitler'in büyük bir fotoğrafı asılıydı, yanında da Doktor Goebbels'in kendi eliyle imzaladığı bir fotoğraf vardı.⁵⁸

Komünistler ve Naziler arasındaki tansiyon yükselmektedir. Doktor Massin'in evinde son dönemin bilimsel atılımlardan bahsedilen, farklı sosyal tabakalardan kimselerin bulunduğu bir toplantıda, dışarıda gerçekleştirilen bir geçidi fark eden bir komünist genç, "*Gelecekteki efendilerimizden bir birlik caddede yürüyüş yapıyor.*" diyerek durumu ifade eder. Üniformalarıyla sokakları arşınlayan Nazi gönüllüleri arasında Willi de bulunmaktadır.

Yanıdakine, "Bunlar bizden mi?" diye sordu. Öteki uyuşuk uyuşuk bakan açık gri gözleriyle yukarıya bir bakış fırlattı. "Ne alakası var, Yahudi bunlar," diye kestirip attı. "Asmalı bunları," dedi ilk konuşan. "Ne diye bakıyorlar ki böyle? "Asılacaklar, merak etme," dedi ikinci güvenle. (Bu, yengesi Agathe'yi kızdırmak pahasına partinin hizmetinde gittikçe daha fazla zaman geçiren Willi Müller'di.)⁵⁹

Willi'nin arkadaşıyla yaptığı bu konuşmadan da anlaşıldığı üzere, toplum içerisindeki nefret giderek yükselme eğilimindedir. Kendilerini devlete karşı alternatif bir güç olarak lanse eden ve askeri üniformalar içerisinde sokaklarda çekinmeden boy gösteren bu gençler kök salmaya başlayan ideolojinin hizmetkârları olmaya oldukça heveslidirler. Kaybedecek şeyi olmayan bu insan topluluğu ölmeye ve öldürmeye hazırdır. Nitekim eser içerisinde zaman zaman kullanılan gazete haberleriyle verilen bilgilendirmelerden birinde komünistlerin saldırısına uğrayan bir Nasyonal Sosyalist mensubunun hayatına kaybettiği haberi verilir. Ölen kişi Willi Müller'den başkası değildir.

2.3.2. Doktor Massis ve Gregor Gregori

Willi ile birlikte, Nazi yönetimine karşı ilgili görünenler arasında eserin önemli karakteri olan Doktor Massis ve Gregor Gregori karşımıza çıkar. Massis'in siyaseten değişkenlik gösteren tabiatı ve Gregori'nin şöhret ve tanınma uğruna sanatsal

⁵⁸Klaus Mann, *Sonsuzda Buluşma*, çev. Tevfik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.137.

⁵⁹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.140.

kaygılarından bile bir kalemde sıyrılabilmesi onları güçlü olanın yanında yer almaya meyilli kılmaktadır. Bu mizaç yakınlığı eserin sonuna doğru bu iki karakterlerin ortak nokta buluşmasını sağlar. Massis'in hedefine ulaşarak tiyatrosunu açması ve ilk oyununu sergilenesi üzerine Gregori'ye gönderdiği mektuptakiler ifadeler sürekli fikir değiştiren bu adamın bu fikirlerinde bir somutlaşma meydana geldiğini gösterir.

Siz, dejenere bir burjuvazinin sözde idealistçe sanatsal taleplerine aldırış etmeksizin, halkın hakkını halka veriyorsunuz. Bunun neticesi olarak ortaya çıkan şey, katiyen "kitsch" değildir (çünkü kitsch tam da kendi kültür seviyesini bir kültür addeden o doymuş ve sefil burjuvaziye ihtiyaç duyar); aksine yeni ve hakikaten popüler bir sanat türüdür.⁶⁰

2.3.3. Sylvester Marschalk

Toplumsal yaşanışa ve fikirsel yoğunluklara dair okuyucuların bilgi edinebileceği karakter arasında entelektüel hassasiyetleriyle öne çıkan iki karakter önemlidir; Sylvester Marschalk ve Richard Darmstädter. Bu iki figür ortak notları olması sebebiyle birbirlerine yaklaşmaktadırlar. Marschalk ari ırka karşı önlenemez bir sempatisi olan, Orta Avrupalı bir gençtir. Katıksız bir Frankofil olan bu genç, kitap içerisinde siyasi ve dünyevi tutumu en açık bir şekilde takip edilebilen bir karakter yapısı oluşturur.

Orta Avrupa'nın karışıklıklara sahne olan bir köşesinden Paris'e gelen Marschalk geçimini kıt kanaat sağlayabiliyor olmasına karşın aristokrat tavırlarından ve her daim gururlu görünmekten vazgeçmez. Dünya dair bildiklerini yalnızca kitaplardan edinmiştir. Irk olarak karışık olmasına rağmen Fransız kültür dünyasına ve ırkların saflığına karşı sapkın bir bağlantısı vardır. Bariz bir şekilde aidiyet sorunu yaşamaktadır. Öyle ki, henüz Fransız vatandaşlığına geçmeden önce Action Française⁶¹ adlı aşırı milliyetçi bir grubun mensubu bile olmuştur.

Okuyan ve yazan aydın tipli bir kişi olması karşısında, Fransa'nın haricinde kalan ülkeleri ve onların kültürlerini dışarda bırakan tam bir Rus karşıtıdır:

⁶⁰Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.243.

⁶¹Action Française: 1898 yılında, Dreyfus Olayı'nın etkileri altında ortaya çıkan Fransız kökenli aşırı sağcı, milliyetçi ve monarşist bir yapılanma.

Bir sayfa Dostoyevski okusam kusasım geliyor, inanır mısın? İnanır mısın bu dediğime?” diye sordu heyecanla. Ben de o zaman, tekrar sağlığıma kavuşayım diye, Racine’imi alıyorum elime.⁶²

Fransa’yı dünyayı idare edebilecek kudrette gören Marschalk’ın gelecek planlarında bu ülkenin Kutsal Avrupa İmparatorluğu’nun merkezi olması ve Paris’in de bu tüm dünyaya haddini bildirmiş bu imparatorluğun başkenti olması vardır. Dünya görüşünü anlatan şu cümle önemlidir:

Sylvester kolay köpürürdü; Rus tehlikesi karşısında duyduğu nefret, onun için verimli bir çıkış noktasıydı. Moskova’ya lanet okuduktan sonra, şimdi de New York’la dalga geçiyordu. “Şu deli Yankeeler ve bizim icat edip ellerine tutuşturduğumuz teknolojileri!”⁶³

Büyük bir hırsla okuyan ve durmadan yazı yazan genç Marschalk’ın tek arkadaşı Sebastian gibi görünmektedir. Onun dışında bir de kendisiyle çok ilgilenmeyen ama Marschalk’ın soylu bir ailenin üyesi olduğu için derin saygı duyduğu Dük d’Acquitaine vardır. Doğup büyüdüğü yeri hor görmesi kendini yapay bir şekilde bir başka ülkenin mensubu olma istediği onda ciddi bir aidiyet sorunu ortaya çıkartmaktadır. Fikirsiz anlamda yalnızlığı zaman aşırılaşan sanatsal ve yaratıcı faaliyetlerini bırakmasına neden olur. Kalemle yapamadığı artık eline silah alarak yapabilmek derdine düşer:

“Ben birkaç haftadan beri Fransız vatandaşım,” dedi Sylvester gururla. “ Un citoyen français. Fransız ordusuna giriyorum. Asker olacağım – yazmayı da bırakacağım. Bugün için fikirlerime kılıç ve zehirli gaz bombası kullanarak, kimsenin kulak asmadığı sözlerle edeceğimden daha iyi hizmet edebilirim.”⁶⁴

Ondaki radikalleşme kimsenin yazdıklarına kıymet vermemesinden kaynaklanmaktadır. Ateşli fikirlerinden vazgeçmesi ve üzerinde gerginlikten kurtulabilmesi için Sebastian ona içten içe şöhret dilemektedir. Ona göre yazdıklarının yayınlanmasıyla gelecek bir

⁶²Klaus Mann, **Sonsuzda Buluşma**, çev. Tefik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitap, 2010, s.137.

⁶³Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.52.

⁶⁴Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.203.

şöhret Marschalk adına kurtarıcı nitelikte olacaktır. Ancak o vatandaşlığına yeni geçtiği bir milletin ordusuna kaydolarak hayatını tehlikeye atmayı yeğlemektedir. Bu karar dönemin karışık durumu göz önüne alınca, esasen hayatından vazgeçmenin bir diğer yolu olarak yorumlanabilir.

2.3.4. Richard Darmstädter

Richard Darmstädter kendini toplum içerisinde değersiz görmektedir. İçenden çıktığı halkın, yani Yahudi halkının tarih boyunca büyük başarılarla imza atmış olmasını kabul etmektedir ve ari ırkın üstünlüğü iddiasına içten içe kanaat getirmiş zengin bir iş adamının oğludur. Diğer taraftan erken yaşlardan beri eşcinsel eğilimler göstermektedir. Ait olamadığı bu dünyadan kendi isteğiyle ayrılmak, intihar etmek eğilimi öteden beri kendisi için bir çıkış yolu olarak karşısında durmaktadır. Onun bu durumunu patolojik ve dönemin sık rastlanır hallerin biri olarak gören Dr. Massis, Richard hakkında görüşleri bu şekilde ifade eder.

(...) nadir bir vaka değil, ama yoğunluğu en yüksek seviyede. Irksal ve sosyolojik temellere dayanan kaderini yaşarken gösterdiği duygulanım tuhaf. Dünya görüşü yönünden ve sosyal açıdan boşlukta kalmış tipik bir dejenere burjuva. Buna bir de Yahudi problemi ekleniyor. Sarışın proleter tipine duyduğu mazoşiste eğilim iki sebeple açıklanabilir: içgüdüden yoksun *ırkının*, zıddı olan tipin cazibesine kapılması ve *sınıfının* mahvolmaya hazır hali.⁶⁵

Tom adında bir gence âşık olan Richard hislerine karşılık bulamaz. Diğer taraftan bu genci kendisiyle beraber bir tatile çıkmaya ikna eder. Ancak, işsiz olan Tom, onu yalnızca bir zaman geçimini sağlayabilecek biri olarak görür ve tatil boyunca onunla değil yeni tanıştığı kızlarla ilgilenir. Almanya'daki milyonlarca işsizden biri olan bu genç, Richard'ın biri süre hayata bağlanmasını sağlar fakat duygularının karşılık bulamayacak olmasını onun derin bir umutsuzluğa sürükler.

2.3.5. Sonja

W.B. Bayer'in evinde düzenlediği davet eserin dünyasını ve üst sınıfın cemiyet yapısını anlamak bakımından önemli ipuçları vermektedir. Bu davete toplumun farklı kesimlerin öne çıkan, topluma yöne veren kişiler katılmaktadır. Davet, Sonja'nın bakış açısından

⁶⁵Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.148.

bizlere aktarılır. Son zamanlarda kapitalist düzene karşı fikirlerini açıkça belirten ve Bayer'in aşırı zenginliğini ürkütücü bulan Sonja, davete istekli olarak katılmaz. Sık sık neden burada olduğunu sorgular, buradaki insanları kendisine uygun görmez.

Bu kıymetli eşya arasında oturup gevezelik edenler, bir alay güç sahibi, ama pek de yakışıklı olmayan erkekti. Sonja ilk baktığında sadece kocaman, üzerlerinde beyaz yeleklerin gerildiği göbekler gördü; kel kafalar, kelebek gözlükler, enselerde kat kat yağ kıvrımları.⁶⁶

Bu cemiyete karşı tiksinti hissediyor, kendi içinde sorgulamalar yapıyor olsa da, bir sanatçı için bu tür mekânlarda boy göstermek kaçınılmaz bir durumdur. İçine kapanıp sosyal hayata karışmamak, her ne kadar gözünü yükseklerle dikmese bile, Sonja için sanat camiasının dışına itilmekle eşdeğer olacaktır.

Bir tiyatro birliği başkanı olan adam kendisine doğru, duman bulutlarının arasından el salladığı halde, arkasını dönmüştü bile. Kalıp adama azıcık cilveleşmek çok faydalı olurdu. Ama içi götürmüyordu. İçi götürmediği için de utanıyordu – çünkü insan bu güçlü tiplere bakıp hafif bir iğrenme hissedecekse, böyle bir cemiyete neden girerdi?⁶⁷

Bu bakımdan tabiri caizse oyunun kurallarını iyi bilen ama onlara göre oynamak konusunda istekli olmayan bir ruh haline sahiptir Sonja.

Devrimci dram yazarları, ağır sanayinin önemli işadamları, zengin kadınlarla para karşılığında birlikte olan jigololar, sinema ve tiyatro dünyasının renkli simaları, diplomatlardan meydana gelen bu topluluk ve ona dâhil olmaya çalışanların tüm bilgileri Maurice Laure isimli bir salon müdavimi tutmaktadır. Üst sınıfa dair tüm dedikoduları otuz yıldır salon salon gezerek toplayan Laure, Bayer tarafından bir toplum zararlısı olarak görülüyorsa da, Sonja ondan zaman zaman etkilenmekte ve yaptıklarını büsbütün zararlı olarak değerlendirmemektedir. *Yirminci Yüzyılda Avrupa Salonları* adını verdiği kitabının giriş cümlesinde yazdıklarıyla basit bir dedikoducu olmadığını, toplumunkodlarını çözmekte de mahir olduğunu açıkça görmektedir:

İnsanlığın tarihini doğru bir şekilde okumayı bilmiyor olsak bile, denize çöle ve vahşi ormana şöyle bir bakmak bize şu yeryüzü üzerindeki uygarlığın kalıcı değil, gayet

⁶⁶Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.44.

⁶⁷Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.44.

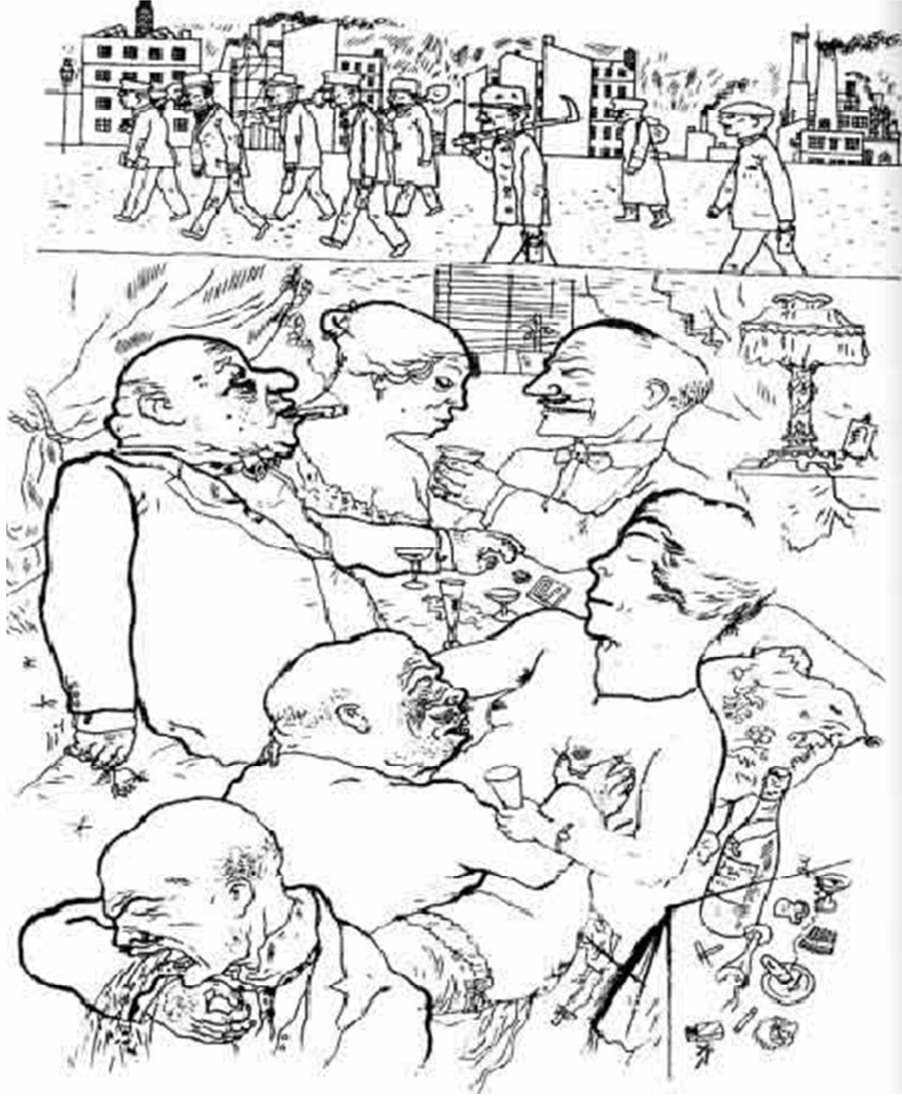
geçici bir şey olduğunu öğretecektir; bu son derece sallantılı ayaklar üzerinde durduğunu rahatça ifade edebileceğimiz bir fenomendir.(...) Eğer bu uygarlığın yaşlı ve tecrübeli bir uzmanı, aşığı ve gürmesi olarak ben onun birkaç tuhaflığını tanımlamaya kalkışıyorsam, bunu, aslında büyük tabiatın kendine bulduğu bir oyundan başka bir şey olmayan her türlü insan ediminin anlamsızlığıyla bilinciyle yapıyorum.⁶⁸

Topluma yön veren seçkin kısmı oluşturan insanların gelişmekte olan yıkıcı durumlar karşısında ilgisiz kalması Sonja ile konuşan bir tiyatro eleştirmenince de eleştirilir:

Dört milyon işsiz olduğunu veya yarım milyon Çinlinin düpedüz açlıktan öldüğünü okuyunca insan utancından ölecek gibi oluyor. Gene de yazıyor işte o haltları. Bu arada, çalıştığı demokrat gazete her gün komünistler ya da Naziler tarafından havaya uçurulabilir...”⁶⁹

⁶⁸Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.241.

⁶⁹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.61.

Şekil 1: *Das Neue Gesicht der Herrschenden Klasse (Hâkim Sınıfın Yeni Yüzü)*
George Grosz'un 1920'ler Berlin yaşamını karikatürize ettiği tanınmış eserlerinden biri

Katılmak zorunda olduğu davetin atmosferi Sonja adına oldukça sıkıcı, dahası boğucu olmuştur. Odaları dolduran bu kalabalığın arasında gezdikçe ve onların sohbetlerine kulak kabarttıkça tiksintisinin ve eleştirisinin boyutları dalga dalga yükselmektedir. Bu insan topluluğu aklına yaşanan zamanı ve Berlin'deki hayatı yaptığı karikatürlerle eleştiren George Grosz'u ve çizimlerini aklına getirir. Bir yanda Almanya'da gittikçe sayıları artan işsizler ve dünyada açlığın pençesinde kıvrananlar varken, bu tür ortamlarda harcanan paranın sınırsızlığı ve bu kesimin gündelik meselelerinin sığılığı canını oldukça sıkılmaktadır. Sonja'nın bir siyaset adamının etik değerleri hakkındaki yürüttüğü fikirler bu bakımdan izlemeye değerdir:

Böyle birinin işi, seneler ve seneler boyunca, elindeki ilişkiler sistemi üzerinde çalışmaktır; her bakanın karısıyla, her sanayicinin kızıyla cilveleşir (hâlbuki geceleri saat ikiden itibaren tatmin ettiği, daha başka ihtirasları da vardır). Böyle biri düşesin “himayesinde” partiler verir; “milli çevrelerle” temasını kesmez, ama bu arada cumhuriyetle de bozuşmaz: Ah, işte böyle biri, ödle, rezil, cimri ve kabiliyeti vasat bile olmayan –bunun gibi- biri sonunda elçi veya bakan olur.⁷⁰

Sonja içine girdiği bu cemiyetle bir daha beraber olmamak için elinden geleni yapmış onlardan uzak durmayı tercih etmiştir. Sonja bakımından bunun yanı sıra can sıkıcı olarak görülen bir başka meselede Berlin şehridir. Şehrin yenisi olan Sonja burayı bir taraftan küçük görürken diğer yandan ondan korku duymaktadır aslında. Hayatının önceki kısmını sessiz ve sakin bir ortam geçirmemesinin verdiği etkiden dolayı büyük şehir hayatına ayak uydurmakta bir hayli güçlük çekmektedir. Büyüklüğü ve sunduğu imkânlarıyla ruhen zenginleşme kaynağı olacağı yerde onun için yıpratıcı bir faktör olmuştur. Bu durumdan W.B. Bayer şu şekilde bahsediyor:

“Berlin’de her şey devamlı bir kasılma içinde sanki” demişti bir keresinde W.B.’ye.” Maalesef bunun sonucunda ne beklediğini insan pek bilemiyor. Gürültü ve gerginlik artık kendi başına bir amaç olmuş.⁷¹”

Şehrin üzerinde bıraktığı olumsuz etki yüzünde Sonja Berlin’de yaşayanlara karşı da sabırsız ve oldukça eleştirel bir tutum takınır. Sokakta ya da sabahları tiyatro provalarına yetişmek için kullandığı metroda gördüğü yüzlerin hepsi gözüne çirkin görünmektedir.

Ucuz çorap almaya seri sonu satışına giden şu yirmi beş yaşındaki kadın; on beşlik kızlara ağzı sulanarak bakan şu küçük memur (peki on beşlik kızlar ne düşünüyordu?). Ve kederli bir yalnızlıkla yaptığı hovardalıklar terli, solgun alnından, pırıltısız gözlerinden okunan şu sivilceli lise öğrencisi: ah sefalet, sefalet.⁷²

Bunun yanı sıra, Berlin’de yayınlanan gazeteler dahi ona göre toplum üzerinde diğer herhangi bir yerde olduğundan daha fazla etkiye sahiptir Sonja’ya göre. Bir gazeteyi ne zaman eline alsa sanki şeytani bir şeyle muhatap oluyormuş gibi davranmaktadır çünkü içlerinde yer alan haberlerin içerdikleri haber ve sunuluş biçimlerinden, iç sayfalarda

⁷⁰Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.48.

⁷¹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.101.

⁷²Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.104.

yer alan reklam metinlere kadar ince düşünölmüş ayrıntılarla örölmüştür; bir yanda ordulara ait haberler varken diğer yanda tiyatrodaki gelişmeler ya da bir idam mahkûmunun son anları vardır:

Ah şu gazeteler! Berlin'e, Sonja'nın bildiği başka herhangi bir şehre olduklarından çok daha ürkütücü ve dolaysız bir biçimde hâkim görünüyorlardı. Gazete okumak ve telefonlaşmak Berlinli için sabit fikirdi; başka bir şeye pek az yer kalıyordu.⁷³

2.3.6. Sebastian

Romanın diğer önemli karakteri açısında bakacak olursak, Sebastian'ın ayrıldığı şehir olan Berlin'e ya da Paris'e karşı belirgin bir eleştirisi yoktur. Genç bir yazar ve aydın kimlikli biri olarak Paris'te birçok mekân ve ortamda bulunan biridir. Kafeleriyle ünlü bir uğrak semt olan Montparnesse sıkça ziyaret ettiği yerlerden biri olarak görünmektedir. Arkadaşı Marschalk bu muhitin bohemlerle dolu olduğunu ve Sebastian'ın buradaki müptezel takımıyla nasıl olup da aynı masada oturabildiğine şaşırılmaktadır. Sebastian esasen ilk başlarda bu topluluğa doğrudan eleştiriler yöneltmiyor olsa da, bir zaman sonra onlarla fazla vakit geçirmekten eskisi kadar hoşlanmamaya başlar ve diğer arkadaşını ihmal ettiği için kendine serzenişte bulunur:

Sebastian birden, içtenlikle Sylvester'ı düşündü. "Paris'te hemen uğramalıyım ona. Niçin bu kadar ihmal ettim ki? Greta yüzünden. Hep şu sefih Montparnasselılarla oturup durmak delilik, şu laçka noceur*'lerle..."⁷⁴ (Mann,2010: 127)

Derinden olmasa dahi sanatçı sevgilisi Greta ve onun arkadaş çevresine karşı eleştiriler yöneltmektedir. Greta ile ilişki yaşıyor olmasına karşın, hem kendisinin hem de Greta'nın başka kişilerle de duygusal bağlarını devam ettiriyor olması onun için kavraması ve anlamlandırması güç olmaktadır. Karakterler arası ilişkiler bağlamında ele alınabilecek olsa da Sebastian'ın aşk ilişkileri ve toplum içindeki algısı hakkında Greta ile konuşmaları onun bu tür konularda hangi yönde tavır takınması gerektiği konusundaki kararsızlığını ve kafa karışıklığını bizlere göstermektedir:

Sebastian sustu. " Garip ilişkiler," dedi sonunda.
"Hangisi?" diye sordu Greta.

⁷³Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.102.

⁷⁴Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.127.

*Noceur (Fr.): Eğlence düşkünü kişi

“Yani öyle işte- bizimkiler – aramızdaki”

“Eskiden başka türlü müydü?”

“Bütün bunlar ancak yavaş yavaş oluşan kanunlara bağlı şeyler. Bugün, mesela, kıskançlık ne durumda? Ve insanların kurduğu bağlar gerçekten eskiden olduğundan daha mı gevşek, yoksa sahiplenme hissini zorlaması ortadan kalkmaya başladığı için mi öyle görünüyor? Bence bu bağlar sadece daha gevşekmiş gibi görünüyor. İş ciddiye binerse her şey hala ölümcül.”⁷⁵

Sebastian’ın Paris yolculuğu sırasında tanıştığı kız, Annemarie’nin sosyal ve zihinsel dönüşümü bu kişi üzerinden yapılmış bir eleştiri olarak değerlendirilebilir. Daha önce Berlin’in dışına adım atmamış, kendisine sorulan soruya utanmadan yanıtlayamayacak kadar içine kapanık Annemarie Paris’te geçirdiği kısa süre içerisinde ciddi bir dönüşüm geçirmiştir. Teyzesinin yanında kapalı bir hayat yaşayan genç kız Paris’in hızlı yaşamına ayak uydurmuş ama diğer taraftan kendini korumasını becerememiştir. Bu dönüşüm bizlere Sebastian’ın gözünde aktarılmaktadır:

Üstündeki gri kısa elbise pek dar, pek yıpranmıştı. Ama parlak kırmızı fuları gayet iddialıydı. Öğrenmiş, diye düşündü Sebastian. Evet, bu arada pek çok erkekle yatmış; bir kısmı para, bir kısmıyla da kendi zevk için. Tahminim: yirmi otuz erkek.

Üçüncü Pernod Fils’den sonra sordu:

“Kaç erkekle yattınız bu arada?”

“Yirmi dört,” dedi kız ve utangaç utangaç gülümsedi.⁷⁶

Sonja’nın yardımcısı ve arkadaşı Froschele de Annemarie’nin kaderini paylaşan bir karakter olarak belirir. Münih’ten gelen bu köylü kız büyük şehrin hayatına ve adetlerine yabancısıdır. Böylelikle tehlikeye daha açık haldedir. Gregor’e karşı umutsuz bir aşka tutulması ve onun tarafından hor görülmesi nedeniyle eser içerisindeki diğer pek çok karakterde olduğu gibi uyuşturucu tuzağına düşmesiyle sonuçlanır. Massis’in üzerinde yürüttüğü bir bakıma deney olarak görülebilir.

⁷⁵Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.117.

⁷⁶Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.207.

2.4. Dil ve Üslup Özellikleri (Treffpunkt im Unendlichen)

Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma) adlı romanın bünyesinde pek çok karakter bulundurmaktadır. Ancak bu karakterlerin kurgu içerisinde geçici rolleri vardır ve kaderleri hakkında okuyucuya bazı ipuçları dışında kesin bilgiler verilmemektedir. Bu yöntemle yazar toplumun tek bir noktasına odaklanmak ziyade karakter çeşitlemesi yaparak diğer noktalara da ışık tutmak istemiştir.

Roman, genel itibariyle olaylara dâhil olmayan (dış anlatıcı) bir anlatıcı yoluyla anlatılmaktadır. Her ne kadar karakterlerin gelecekleri hakkında fikirler öne sunuyor olsa da, onların geçmişlerine, kişilik özelliklerine ve ruh durumlarına hâkim bir görüntü sergilemektedir.

Sebastian özgürdü. Karşılatabileceği tek büyük lüksü buydu – ve bu, insanın bu zamanda karşılabileceği en büyük lüktü. Mali sıkıntı nedir biliyordu; ama bunlar asla, özgürlüğünü ciddi şekilde tehlikeye atacak kadar kötü, felaket derecesinde kötü olmamıştı. Mütevazı ve becerikliydi; bütün savrukluğu ve yumuşaklığı bir yana, çok da esnek. Başkaları ona yardım etmeyi seviyordu, o da başkalarından yardım almayı.⁷⁷

Doktor Massis'in şimdiki zamanına ve önceden yaptıklarına dair bildikleri de bunu göstermektedir:

Son zamanlarda dikkat çekici derecede yakından ilgilendiği bir alan da, uyuşturucu maddeler, zehirler ve bunların insan psikoloji üzerindeki etkileriydi.” Haşhaş ve Şizofreni” üzerine bir çalışması bir meslek dergisinde çok dikkat çekmişti.(...) Bütün bu makalelerin ortak özelliği, aynı zamanda hem keskin, hem de karanlık üsluplarıyla okuyucuyu hayran bırakmalarıydı. Cümlelerinin içeriği hiçbir zaman tam olarak anlaşılabilir, onun için daima arkalarında en sıra dışı bilgilerin saklı olduğu anlaşılırdı.⁷⁸

Görüldüğü gibi, anlatıcı Massis'in akademik çalışmaları hakkında bilgi sahibidir; yazdıklarının insanlar üzerinden ne türden etkiler bıraktığına bilir görünmektedir.

Yazar romanında çok uzun ve okuyucuyu zorlayacak türden cümlelerden genel itibariyle kaçınmakta, zaman zaman oldukça kısa ve yüklemi olmayan bu lakonik

⁷⁷Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.40.

⁷⁸Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.29.

cümlelerle anlatıma akıcı bir yön vermektedir. Kitabın açılış cümlesi bu bakımdan örnek verilebilir:

Berlin, 6 Ekim 193...

Zoo Tren İstasyonu. Birçok taksi yanaşiyor; ara sıra, nadiren, şık bir özel araba. Bir arabadan bir adam iniyor; bir başkasından bir kadın; şu üçüncüsünden çocuklu bir çift, dördüncüsünden gene bir çift, çocuksuz. Şu beşincinin tepesinde büyük bir bavul var.(...) Arabadan inenler; Solgun, genç yüzlü, çok uzun boylu bir hanım; sarkık, siyah bıyıklı, kısa boylu bir bey;(…)79

Yazarın kullandığı, göze çarpan tekniklerden birisi “montaj”dır. Mektup, telgraf, notlar, gazete ilanları ve haberleri kurgu içerisinde ara ara kullanılmaktadır:

Sansasyonel davanın arkasından: ilanlar. (“Ve akşamleyin – Scala’ya”, “Saç dökülmesi illetine karşı – Trilysin”, Medeni beyefendi ayakkabısını önce Urbinler, sonra giyer.”) Ardından bir sohbet: estetik, zamanın eleştirisi. Sonra küçük çöpçatan ilanları. (“İspanyolca destekli Fransızca dersi” , “Gaudium mesaj salonu, baylara ve bayanlara birinci sınıf hizmet” , “Sert çifte masaj, Rus usulü”, “Manikür, son derece modern”, “Quick Kaplıcası, zayıf düşen erkeklere tavsiye olunur, genç spor masörleri” , “İngiliz aristokrat hanım dans dersi veriyor, gizliliğe tam riayet.”)80

Kullanılan gazete haberleri ve ilanları bir yandan karakter hakkında bilgi verirken diğer yandan zamanın olayları ve toplumsal arka plan hakkında da okuyucuyu ayrıntılı bir şekilde olmasa da haberdar etmektedir:

Berliner Morgenblatt’ın baş sayfasında:

Schauburg’un sansasyonel galası – Schauberg’un açılış sezonun en büyük olayı oldu.(...) Yönetmen Gregor Gregori’nin ismi, Alman kültürü ayakta kaldığı müddetçe, Alman tiyatrosunun en büyük yönetmenleriyle (Brahm, Max Reinhardt vs.) birlikte anılacaktır. (Haberin devamı s.3’te)

İtalya, dünya savaşına girişinin on altıncı yıldönümünü kutluyor.(...)Elli bin genç faşist, Duçe’nin sarayı önünden geçerek onu alkış fırtınasına tuttu.(...)

⁷⁹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.5.

⁸⁰Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.103.

*Berlin – Neukölln’de komünistlerle Naziler arasında çatışma.*⁸¹

Bunların dışında yazar, karakterlerin iç çekişmelerini, açmazlarını, diğer karakterler ile yaşadıkları sorunları ve geleceği dönük kaygılarını iç monolog ve bilinç akışı yöntemlerini kullanarak aktarmaktadır. Özellikle, Sonja’nın yaşadığı ilişkiler içine düştüğü kararsızlık durumu ve bununla beraber gelen ruh hali bu anlatım teknikleri kullanılarak aktarılmaktadır:

Sonja Gregor’un elini, o üzeri çilli, kocaman elini tuttu.

(“Yalan mı olur şimdi onunla evlenmek istediğimi söylersem? Onu sevmiyorum. Sadece, bana W.B.’den daha yakın. Daha çok birbirimize aidiz. Ama onda, yolunda gitmeyen bir şey var. Yalan söylüyor, yalan söylüyor, yalan söylüyor.(...) Peki yine de onu sevmiyor muyum?”)⁸²

Bu ve benzeri iç monolog sıkça kendini diğer karakterler aracılığıyla sürekli tekrarlamaktadır. Eserin başında, o Berlin’den ayrılırken arkadaşlarının görünüşleri ve onu yolcu ederken takındığı tavırları üzerine düşünen Sebastian bu durumu sorgulamaktan geri kalamamaktadır:

Fakat az önce Bayan Grete’ye Do’nun yüzlerindeki basbayağı korkuydu. Tuhaf doğrusu: Nedir korktukları? Benim yola çıkmam mı? Yola çıkmam...⁸³

Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma), Clare Anita’ya göre kendi çevrelerine sıkışmış insanları anlatan, olay örgüsü, diyalogları ve dolayısıyla kişiler arası fikir değiş tokuşunun az olduğu, hasta bir toplumu betimleyen bir Nebeneinander romanıdır.⁸⁴ 1930’lu yılları anlatan roman, Paris ve Berlin gibi yerleri mekân edinirken, eserin sonunda kuzey Afrika şehirleri tercih edilmektedir.

⁸¹Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.242.

⁸²Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.167.

⁸³Mann, *Sonsuzda Buluşma*, s.10.

⁸⁴Clare Anita Choubey, “Künstler dieser Zeit: Klaus Mann’s Novels of the 1930s”, (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*, UCL, 2010), s.92.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FLUCHT IN DEN NORDEN

3.1. Eserin Arka Planı

Yazarın bu romanı yoğun bir biçimde otobiyografik öğeler içermektedir. Klaus Mann Hitler mutlak olarak iktidarı ele geçirmeden altı önce 1932 yazında kardeşi Erika ile İskandinav gezisine çıkar.⁸⁵ Kuzeye yapılan bu gezi yeni bir kitabın hazırlayıcı olur. Mann, Finlandiya’da daha önceden Paris’te tanıştığı Finli bir gençle yeniden karşılaşır ve ona âşık olur. Eser içerisinde ise bu aşk heteroseksüel bir zemine oturtularak Johanna - Ragnar ilişkisi üzerinden aktarılır. Bunda, yazarın tepki çekmemek ya da bu genci yaşaması muhtemel zorluklardan korumak isteme rol oynamış olabilir.

Flucht in den Norden yazarın sürgündeki ilk kitabı olarak 1934 baharında yayınlanır.⁸⁶ Otobiyografisinden öğrendiğimize göre yazar bu kitabı çok kısa bir sürede ve sanki bir başkası ona yazdırıyormuşçasına (wie unter Diktat) hızla kaleme almıştır:

Ich schrieb den Roman “Flucht in den Norden” mit großer Leichtigkeit; alle Figuren und Situationen schienen fertig und bereit in mir: ich brauchte sie nur auf das Papiere zu bringen. Die verwunschenen Szenerien, durch die ich mein Liebespaar reisen ließ, die stillen, weiten See- und Waldlandschaften des hohen Nordens waren mir wohlbekannt: 1932, kurz nach Rickis Tod, hatte ich mit Erika zusammen die Autofahrt von Helsingfors nach Petsamo gemacht. Ich schilderte die großen Panoramen, die mich damals bezaubert hatten; ich schrieb Menschen, die mir in Finnland begegnet, Stimmungen und Stimmen, Gesichte und Akzente, die in meinem Gedächtnis lebendig geblieben waren.⁸⁷

Adolf Hitler, 30 Ocak 1933 tarihinde Alma Şansölye olarak atanmıştır. Bu tarih hem ulusal hem de uluslararası pek çok gelişmenin, en nihayetinde ise tüm dünyayı etkileyecek küresel çaplı bir savaşın miladı olacaktır. Kitabın kaleme alındığı dönem ve Hitler gücünü mutlaklaştırması (Machtergreifung) yaklaşık olarak aynı dönemlere denk gelmektedir. Böylelikle roman güncel ve kişisel yönü ağır basan bir edebi faaliyete

⁸⁵Klaus Mann, **Flucht in den Norden**, (Nachwort, Uwe Naumann), Reinbek bei Hamburg: 2012, s.275.

⁸⁶Klaus Mann, **Der Wendepunkt: Ein Lebensbericht**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012, s.454.

⁸⁷Mann, *Der Wendepunkt: Ein Lebensbericht*, s.456.

dönüşmüştür. Yazar 1993 Mart ayında yaklaşmakta olan tehlikenin tamamen bilincinde olarak kendi isteğiyle Almanya'yı eder.⁸⁸ 1933 tam anlamıyla bir terör yılı olmuştur. İktidarını ele alan ve ülkenin tüm gücünü kendi elinde toplaya çalışan Hitler, büyük planını işleme sokarak, yeni Almanya'nın fikirsel olarak karşısında cepheleşmeye aday bütün farklı grupları sindirme ve tavizsiz baskı politikası kararlılıkla uygulamıştır.

28 Şubat 1933 tarihli Reichstag Yangını, nedenleri ve sonuçları oldukça manipüle edilerek, birçok kişinin suçsuz yere tutuklanması pek çok grup ya da örgütün kökten yok edilmesine yol açmıştır:

1933 baharı gibi erken bir tarihte meşhur özel mahkemeler, yeni yöneticiler hakkında eleştiri yapan ve fıkra anlatanları cezalandırmak için kuruldu. En önemlisi de polis tarafından gözaltına alınmayanlar bile, daha sonra mahkeme tarafından cezalandırıldılar. 28 Şubat 1933'te (Nazi liderleri tarafından yanlış bir şekilde komünist komplosu olarak değerlendirilen) Reichstag Yangını'nın ertesi günü çıkaran "Halkı ve Devleti Koruma Kanunnamesi" ile polis siyasi şüphelileri, hiçbir yargısal işleme tabi tutmadan "koruyucu gözaltı"na (Schutzhaft) aldı. Sadece Prusya'da -çoğu komünist olan - 25.000 kişi 1933 Haziranı'nın sonuna kadar "koruyucu gözaltına alınmıştı."⁸⁹

Aynı türden bir baskının ve kovuşturmanın sanatçılar ve yazarlar üzerine gelmemesi beklenilecek bir şey değildir. Nitekim devlet terörünün sınırları genişleyerek devam eder, hedefe yalnızca komünistler değil, ayrıca Yahudiler, sosyal demokratlar, sendika üyeleri, liberal ve sol örgütlerin mensupları vb. "topluma yabancılaşmışlar" girmiştir.

Özetle, 1. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Weimar Cumhuriyeti'nin parlamenter yapısı ve yapılan kuramsal değişiklikler gereği görece bir refah dönemine şahit olunmasını sağlamıştır. Ancak cumhuriyetin temellerinin sağlam olmaması, kendisine sahip çıkacak yurttaşlar geliştirememesi kısa ömürlü olmasına yol açmıştır. Küresel çaplı krizlerin etkisiyle zayıflayıp nihayetinde faşist ve nasyonalist bir parti olan Nazilerce ortadan kaldırılmıştır. Bu güç ve parametre değişimi en çok Weimar Dönemi'nde sesini

⁸⁸Mann, *Der Wendepunkt: Ein Lebensbericht*, s.392.

⁸⁹Jane Kaplan (hızl), **Hitler Almanyası. 1933-1945**, çev. İdem Erman, İstanbul: İnkılap Yayınevi, s.113.

duyurabilen, farklı yaşam biçimlerini benimseyen kesimleri etkilemiştir. Bu yönüyle de *Flucht in den Norden* adlı romanın arka planı oluşturmaktadır.

Romanın başkışisi Johanna politikadan uzak bir yaşam sürerken gelişmeler karşısında sessiz ve tepkisiz kalamayarak komünist çevrelerde yer almış ve etkin bir şekilde örgütsel çalışmalara katılmıştır. Böylelikle, Nazilerin ilk olarak ortadan kaldırmak istediği gruba dâhil olmuştur. Dava arkadaşlarını vuran ölümün ayak sesleri kulağına net biçimde gelmeye başlayınca çareyi bir süreliğine de olsa kaçmakta bulmuştur. Kendisi bu yönüyle roman içerisinde misafiri olduğu ailenin oğluna âşık olan bir genç kız olmasının yanı, taşıdığı ilerici fikirler bakımından da politik olarak angajmana sahip karakterler arasında da sıvrılmaktadır. Bunu dikkate alarak şimdi de Johanna'dan başlayarak romanda yer alan karakterlerin dönemsel şartlar karşısında kendilerini nasıl konumlandıklarını, hızla değişen toplumsal şartları nasıl ve ne ölçüde algıladıkları öğrenebiliriz.

3.2. Karakterler ve Karakterler arası İlişkiler

Yazarın bir önceki romanı *Treffpunkt im Unendlichen (Sonsuzda Buluşma)* göz önüne alınca bu roman bizlere daha kısıtlı bir karakter kadrosu sunmaktadır. Romanın üzerine kurgulandığı kişi sayısının azlığı aslında anlatılmak istenenle doğru orantılı oluşturulmuş gibidir. *Flucht in den Norden* adından da anlaşılabilir olduğu gibi bir kaçışın hikâyesidir; romanın başkışisi olan Johanna'nın ülkesini ve ailesini ardında bırakıp adı verilmeyen bir kuzey ülkesine kaçışının hikâyesi. Johanna'nın âşık olduğu Ragnar aynı oranda olması bile romanın taşıyıcı karakterlerin biri olarak karşımıza çıkar.

Yazar eserinde yeniden bir kadın karakteri başkarakter seçerek önceki geleneğini sürdürmüştür. Roman, temel olarak Johanna adlı kızın kaçtığı ülkede tanıştığı genç bir erkeğe karşı olan sevgisini konu edinmektedir. Ancak yalnızca bununla yetinilmez, roman arka planının verdiği etkiyle basit bir aşk romanı görünümünü aşarak dönemin değişen şartları, ülkelerin değişen yapıları ve yeni yönetsel rejimlere karşıt olanların yaşam alanlarının nasıl daraldığı hakkında okuyuculara bilgiler verir.

Karakterler arası ilişkileri göz atmadan önce eser içerisindeki varlığıyla ön plana çıkan karakterlerin kişisel özellikleriyle ilgili bilgi vermenin yerinde olacağını düşünüyoruz.

Johanna üniversitede Ulusal Ekonomi (Nationalökonomie) okumuş, Georg adlı gençle tanışarak sosyalist çevrelerle tanışmış genç bir kızdır. Yeni edindiği ideolojiye çok kısa sürede alışan Johanna, Almanya'nın mutlak kurtuluşunun sosyalizm olduğuna kanaat getirmiştir.⁹⁰ Bu uğurda çeşitli faaliyetlere katılmış olması yönetimin gözünden kaçmamış, kısa bir tutukluluk evresinin ardından serbest bırakılmıştır. Yeniden yakalanma ve uzun süreli bir alıkonulma endişesinin getirisiyle, sahte pasaport kullanarak, arkadaşı Karin'in çağırısı üzerine onun ailesinin evine, adı verilmeyen kuzey ülkesine gider. Hikâyesi kısaca böyle özetlenebilecek Johanna, mizaç itibariyle kolay yönlendirilebilir ve kendinden güçlü olanın yanında olmaya çalışan bir kişi izlenimi vermektedir.⁹¹

Bir taraftan politik angajmanına sıkı sıkıya bağlılık yemini etmiş görüntüsüne karşın, kısa süreliğine dinlenmek amaçlı geldiği bu ülkede âşık olduğu adam uğruna bu ideallerinden vazgeçmeyi zaman zaman aklına getirmektedir. Ancak onu fikirlerinden uzaklaştıran bu sevdanın etkisinden kısa süreliğine de olsun uyandıran arkadaşı Bruno'dan aldığı bir telgraf olur kendi kendine düşünür: “*Was ist los mit mir? Habe ich schon so viel vergessen und schon so viel verlernt?*”⁹²

Eser boyunca görev sorumluluğu ve aşkı arasında kalan Johanna en sonunda Bruno'nun Almanya'da kaçak yollarla faaliyet gösterdiği sırada vurulması üzerine ideallerinin peşinden koşma kararını alır. Böylelikle, kaçarak geldiği bu ülkede geride bıraktığı ülküsüne dört elle sarılır ve sonunun ölüm olacağını düşünse bile bu yolda adım atmaya kararlı bir tavır takınır:

Aber du hast keine Wahl, Johanna, dies musst du akzeptieren, da der Tod dich nicht will, gehe hin, nimm es auf dich, ziehe hinaus, du bist tapfer, hüte dich vor den Zweifeln, verschließe vor ihnen dein Herz, sonst brächest du nieder. Sei fromm und stark.⁹³

Ragnar ailenin en büyük çocuğudur. Aile içerisindeki gerginliğin temel sebebi olarak görünmektedir. Geçmişten itibaren aile üyeleriyle ilişkileri iyi olmamış, ailenin dışında

⁹⁰Klaus Mann, **Flucht in den Norden**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012, s.39

⁹¹Clare Anita Choubey, “Künstler dieser Zeit: Klaus Mann's Novels of the 1930s”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, UCL, 2010), s.96

⁹²Mann, *Flucht in den Norden*, s.185.

⁹³Mann, *Flucht in den Norden*, s.271.

kalmış biridir. Bu uzak olma durumu eser boyunca devam etmektedir, öyle ki Ragnar yirmi sene önce çekilen bir aile fotoğrafında bile diğerlerinden “bir adım uzakta” poz vermiştir.⁹⁴

Babalarının attan düşerek hayatını kaybetmesi üzerine aile reisliği görevi kendisine kalmıştır. Böylesi bir görevi üstleniyor olmak onun hiç hoşuna gitmemektedir. Ailenin tamamından sorumlu olmak ve çiftliğin işlerini idare etmek ona uygun değildir. Dünya genelinde yaşanan ekonomik krizin etkisiyle babadan kalma odun satıcılığı işinin de yolunda gitmiyor olması aile içi gerginliğin bir kat daha artmasına neden olur. Özellikle, annesiyle arası bu yüzden oldukça açıktır ve onun suçlayıcı yaklaşımlarıyla çokça karşılaşır:

“Außerdem gab es ja doch heute morgen schon wieder Ärger, wegen des dummen Verkaufs von dem Holz. Man will mir nichts zahlen, es ist eine Schande.” Auf diese Bemerkungen hin bekam die Mutter einen fast triumphierenden Ausdruck.

“Bei Papa wickelte sich diese Art von Geschäften immer sehr schnell ab”, sagte sie, plötzlich hoch aufgerichtet.⁹⁵

Babasının ölümüne dek rahat bir hayat süren, kendisini diğer alanlarda geliştiren, dünyayı görmüş ve pek çok dile hakim olan birisi için burada, kendisini sürekli beceriksizlikle suçlayan aile bireyleri ile birlikte yaşamak oldukça güç hatta kimi zaman katlanılmaz gelmektedir.

Çiftlik hayatından kurtulmak içten içe arzuladığı bir şeydir. Diğer kardeşlerini göre daha entelektüel bir yapısı vardır. Fransızca kitapların yanı sıra, Almanca eserler de kütüphanesinde yer almaktadır.

Karin, ailesi tarafından daha iyi eğitim alması amacıyla Almanya’ya gönderilmiş orada sanat tarihi tahsil ederken Johanna ile tanışmıştır. Bu tanışıklığın ardından ikili arasındaki arkadaşları bağları her zaman kuvvetli olmuş, Karin’in babasının ani ölümü sonrası apar topar ülkesine dönmesi bağların kopmasına neden olmamış, bu yakınlık daha sonrasında Johanna’ya zor zamanlarında sığınabileceği bir liman oluvermiştir.

⁹⁴Mann, *Flucht in den Norden*, s.85.

⁹⁵Mann, *Flucht in den Norden*, s.53.

Karin karakter itibariyle mücadele giren, bir şeyleri elde etmek için yaşayan biri değildir. Johanna ile olan arkadaşlığından bile kardeşi Ragnar'ın hesabına vazgeçmiştir. Başına gelenleri sofuca bir yaklaşımla kabullenip sineye çekmektedir. Kaderin ona getirdiklerini öylece kabullenip hayatına devam eder. Öyle ki, hasta bir nişanlı olduğundan ve onu kaybettiğinden hiçbir zaman tek dostu olan Johanna'ya bile bahsetmez.

Yukarıda belirtilen karakterler dışında roman içerisinde önem gösterenler genel itibariyle Karin'in ailesine mensup olanlardır. Ailenin en küçük üyesi Jens ve Anne aile içi ilişkileri göstermesi bakımında zaman zaman önemli roller üstlenirler.

Uzaktan akraba Madam Yvonne neşeli ve umursamaz tavırlarıyla gergin havayı dağıtırken, ailenin hizmetçisi Alman Suse kayıtsız şartsız vatana bağlılığıyla dikkat çekmektedir. Bunların dışında aktif olarak anlatıma dahil olmayan karakterler de vardır; Johanna'nın liberal ve pan-avrupacı yaklaşımlara sahip ebeveyni ve biri kendisi gibi sosyalizm yanlısı olan kardeşi Georg ve diğer kardeşi Nazi sempatzanı Felix.

Roman içerisindeki karakterleri genel olarak tanıttıktan sonra şimdi bu karakterler arasındaki ilişkilere, bunların hangi yönde geliştiklerine ve sonuçlandıklarına göz atalım.

3.2.1. Johanna-Ragnar

Johanna, ülkesinden kaçıp sığındığı ailenin yanına Karin'in arkadaşı olarak gelir. Ancak bu konukluk sırasında ailenin büyük oğlu Ragnar'la yaşadığı birliktelik sonucunda buradan bir bakıma Ragnar'ın sevgilisi olarak ayrılır.

Romanda Ragnar aile içerisinde tanıtılan en son bireydir. Johanna'yı limandan karşılamaya gelmemiş, o eve geldikten sonra da bir süre migren ağrılarını bahane edip çekildiği odasında dışarıya çıkıp onunla tanışmamıştır. Bu yönüyle henüz ilk baştan aileye yabancı oluşu sezdirilir. Johanna daha önce küçük kardeş Jens ile tanışmış, onun görüşünden etkilenmiştir. Bu tanışıklık onun Ragnar hakkında bir ön fikir oluşturmasına sebep olmuş ve ancak o beklentilerinden farklı bir görünüm sunmuştur:

Johanna hatte ihn sich kleiner und zarter als seinen Bruder Jens vorgestellt, er war aber ebenso groß und breit wie dieser.⁹⁶

Er sah Jens gar nicht ähnlich, übrigens auch seiner Schwester Karin nicht oder doch nicht auf den ersten Blick.⁹⁷

Bu ilk karşılaşmanın Johanna üzerinde büyük bir etkisi olur. Tüm dikkati, baba mesleğini devam ettirmekten ve çiftlik işlerinden şikâyetçi bu gencin üzerinde yoğunlaşmaya başlar kısa zaman içerisinde. Onun tavırlarını ve hareketlerini takip eder ve onun çizdiği genel görüntünün dışında biri olduğunu, değişken bir ruh hali olduğunu keşfeder:

Johanna fiel auf, wie überraschend er sich zu seinem Vorteil verwandelte, wie er so zwischen den beiden großen, liebevoll ungestümen Tieren stand. Auf's wirklichste und legitimste hatte er plötzlich etwas vom jungen Gutsherrn, ja, von jungen Bauern, der abends, vor der Haustür, seinen lebendigen, vertrauten Besitz genießt. Die beunruhigende Nervosität war von ihm gewichen.⁹⁸

Johanna'nın Ragnar'ı tanıma ve ona âşık olması şaşırtıcı derecede kısa bir sürede gerçekleşir, adeta ilk görüşte aşktır bu yaşananlar. Ragnar'ın ona eve gezdirip onunla Almanya'da yaşananlar üzerine üstünkörü sohbet etmesinden sonraki günün sabahında onu görünce hissettikleri bu bakımdan önemlidir:

Johanna erschrak ein wenig, als sie ihn sah, ohne zu verstehen, warum. Ihr Herz zog sich eine ähnliche Art zusammen wie vorhin beim Aufstehen, als sie nicht gewusst hatte, wo sie sich befand; freilich war dieser neue Schreck schwächer und angenehmer; ohne den Charakter des Grauenhaften. Immerhin wunderte sich Johanna über ihre unerwartete und, wie sie glauben wollte, sinnlose Reaktion auf Ragnars Anblick; ja, sie musste sich sogar etwas darüber ärgern.⁹⁹

⁹⁶Mann, *Flucht in den Norden*, s.50.

⁹⁷Mann, *Flucht in den Norden*, s.51.

⁹⁸Mann, *Flucht in den Norden*, s.54.

⁹⁹Mann, *Flucht in den Norden*, s.62.

Johanna'nın birdenbire bir başkasına tutkuyla bağlanması bir yandan şaşırtıcı diğer yandan ise oldukça makuldür. Johanna'nın Almanya'da iken bir sevgilisi vardır. Bu kişi onu politik meselelere çeken ve ona bir ideal aşıl原因 Bruno isimli aktivist bir gençtir. Ancak Johanna ona karşı hissettiklerinden kısa sürede vazgeçer bir tavır takınır. Bruno ile olan ilişkisi duygusal olandan çok amaca dönük bir ilişkiden ortaya çıkmıştır. Politik meselelerden ve yakalanma korkusundan dolayı kaçıp geldiği bu coğrafyada tanıdığı Ragnar onun duygusal yalnızlığını sona erdirmeye aday olarak belirir. Onları birbirine yaklaştıran şey basit bir şekilde yalnızlık hissini ortadan kaldırmaktır ilk başlarda. Uzak bir kuzey ülkesinin kısıtlı imkânlarında yaşayan Ragnar adına Johanna ile tanışmak monotonluktan uzaklaşabilmek anlamını taşımaktadır. Bundan ve ikisinin arka planından dolayı bu aşk bir gelecek vaat etmemektedir. Nitekim bu durum Bayan Yvonne tarafından şöyle değerlendirilir:

Die originelle kleine Deutsche- empfand Yvonne, die nicht neidisch war – sah wie ein sehr nettes Sommerglück für ihn aus. Natürlich konnte so etwas nicht ewig dauern.¹⁰⁰

Karin'in de katıldığı bir gezinti sırasında Ragnar Johanna'dan hoşlanmaya başlar. Gölde yüzmeye gittiklerinde onun düzgün yapılı vücudundan etkilenir. Bu yönüyle ikilinin birbirlerinden etkilenme türleri farklılık göstermektedir; Johanna daha duygusal bir boyutta kalırken Ragnar ilk başlarda cinselliği ön planda tutmaktadır. Karin'e göre Ragnar eninde sonunda amacına ulaşacak, Johanna'nın arkadaşlığını onu elinden alacaktır.”*Ragnar bekam, was er wollte; fraglich blieb nur, wie lange er es behielt.*”¹⁰¹ Buradaki sorun Karin'in de işaret ettiği gibi bu arkadaşlığın kaç zaman süreceğidir. Ancak durum ne Karin'in endişelendiği yönde ne de Yvonne'nin kehanette bulunduğu gibi gelişme eğilimi göstermez. Ragnar aşkına sahip çıkma arzusundadır. Zamanla ikili arasındaki ilişki duygusal boyutun ötesine geçer ve birlikte olmaya başlarlar.

Johanna yeni filizlenen aşkından dolayı geride bıraktığı ülkesünden uzak düşmeye başlar. Bu ev içerisinde yaşadıkları ona geçmişini ve ideallerini unutturur. Ailesine ve arkadaşlarına telgraf göndermek için bile dikkatini toplamakta zorlanır.

Ragnar'ı görme, onun yanında olma arzusu tüm diğer şeyleri unutturacak kadar baskın çıkmaktadır. Yabancı olduğu bu dünyaya onu bağlayan, güç veren tek kişi, her ne

¹⁰⁰Mann, *Flucht in den Norden*, s.157.

¹⁰¹Mann, *Flucht in den Norden*, s.101.

kadar esasen Karin'in arkadaşı olarak buraya gelmiş ve ona sonsuz güven duyuyor olsa bile, artık Ragnar olmuştur. Ragnar'ın işlerle ilgilenmek için evden uzakta olduğu bir günde ansızın onun o anda yayında olmasını en derinden arzular:

Sie wünschte es sich so sehr, dass sie kaum noch daran zweifelte, es würde gleich wirklich geschehen. Sie sah ihn kommen, mit seinem schlaksigen, etwas breitbeinigen Gang, die Hände in den Taschen, leis vor sich pfeifend; er trug die braune Lederjacke und die ungebügelte Hose wie am ersten Abend. Aber so oft sie auch auf- und hinüberschaute: die Landschaft blieb ohne ihn, friedlich, besonnt und verödet.¹⁰²

Henüz birkaç gün önce tanıştığı birisine bu derece derinden bağlanması ilginç görünmektedir. Bununla beraber, ailesinden ayrı düşmüş, vatanında istenmeyen kişi ilan edilen birisinin kapıldığı yalnızlık duygusunu alt edebilmesi için en bilindik yol kendisini bir diğer insanın varlığıyla avutmasıdır. Johanna bu durumu yaşamaktadır. Ragnar'ın ondan ayrı olduğu zamanlarda tam bir terk edilmişlik hisseyle dolmaktadır. Onun etrafındaki varlığı ise dünya algısını değiştirmektedir adeta.

Das Bad dauerte nicht sehr lange. Johanna dachte die ganze Zeit: Wo ist Ragnar? Er soll kommen, er soll schleunigst da sein: ja du lieber Himmel: warum kommt er denn nicht?! – während sie sich mit langsamen, wie verschlafenen Bewegungen durch das dunkle Wasser gleiten ließ.

Auch zum Lunch musste man sich ohne Ragnar setzen. Johanna konnte fast nicht mehr sprechen: der Wunsch, ihn zu sehen, schnürte ihr der Kehle zu. Als er endlich eintrat, musste sie all ihre Kraft zusammennehmen, um nicht aufzuschreien.¹⁰³

Ragnar'da Johanna'yı kendisine çeken şey onunla zihinsel ve fikinsel olarak aynı endişeleri paylaşıyor görünmesi olarak da düşünülebilir. Ailenin diğer üyesi Jens'in aksine Ragnar faşizm yanlısı bir yaklaşım sergilemez. Bununla beraber, Johanna'nın "dava" adını verdiği politik duyarlılıklardan da uzaktır. Ayrıca Almanya'da bıraktığı katı bir dava adamı olan Bruno'nun aksine entelektüel yönlerinin ağırlığı basması da Johanna'nın etkilendiği unsurlardan birisi olarak değerlendirilebilir.

¹⁰²Mann, *Flucht in den Norden*, s.103.

¹⁰³Mann, *Flucht in den Norden*, s.111.

Koşulsuz ve şartsız sevgisine rağmen Johanna'ya yabancılık hissinden kurtulamaz. Kaçak olarak bulunduğu bu ülkede yabancıların insafına bırakılmış olmak zaman zaman bu hissin şiddetlenmesine, Ragnar'a bile yabancılaşmasına yol açar:

Johann sah Ragnar an; aber Ragnar Weiß ja nichts von dem Brief und von seinem Inhalt, er weiß überhaupt nicht von Bruno, das ist eine andre Welt. Ragnar schaut aus schmalen Augen geradeaus. Wie fremd er ihr plötzlich ist.¹⁰⁴

Johanna'nın aile yanındaki konukluğunun ilk başta çok kısa süreli olacağı kendi ağzından okuyuculara aktarılır fakat beklenmeyen bu gelişmeden dolayı tahmin ettiği kadar fazla kalır. Ragnar, Yvonne ve Johanna'nın ülke içinde giriştiği yolculuk bir tür kaçışa dönüşür. Özellikle Yvonne'nin ailevi sorunlarından ötürü tüm isteğini kaybedip ayrılmasından sonraki aşamada Ragnar ve Johanna yalnız kalırlar. Bu Johanna'nın yabancılık duygusunu bir kat daha perçinler; *“Es steht niemand mehr zwischen uns, und niemand schützt und mehr voneinander.”*¹⁰⁵ Ülkeyi gezip görme istediği kuzeyin de kuzeyine doğru bir kaçış olur. Her ikisi de birlikte olmak ve ardında bıraktıkları dertlerden uzaklaşmanın yolunu Avrupa'nın en kuzey noktasına gitmekte bulur bir bakıma. Ancak Johanna ne kadar uzaklaşmak isterse istesin ardında bıraktığı gerçekler onu takip eder. Almanya'ya kaçak yollarla giren Bruno ölümünün telgrafla ona haber verilmesinin sonra kararını verir ve ne pahasına olursa olsun yarım bıraktığı görevlerini tamamlamak için dönüş yolunu seçer.

Bu kararı vermesini kolaylaştıran sebeplerden biri Ragnar'ın Johanna'dan Almanya'ya dair tüm bağlantılarını kesmesini, orada yaşananlara tamamen ilgisiz kalmasını istemesi ve genelleme yaparak tüm Alman halkını toptan suçlu ilan etme yüzeyselliğini göstermesidir. Bruno'nun öldürülmesi üzerine Ragnar'ın bu uğurda yapılanların boş bir çabadan ibaret olduğunu belirmesi üzerine Johanna'nın verdiği karşılık bu bakımdan ilgi çekicidir: *“Kein großes Opfer wird umsonst gebracht”, sagte sie. “Und kein großer Glaube ist je vertan worden.”*

Böylelikle, Johanna hislerinden bir şey kaybetmiş olmasa bile, kişisel-duygusal olandan vazgeçip, toplumsal-ilkesel olana yönelerek Ragnar'dan ayrılma yolunu seçmiş; akıbeti meçhul olan yolu hatta ölümü rahat olana tercih etmiş olur.

¹⁰⁴Mann, *Flucht in den Norden*, s.186.

¹⁰⁵Mann, *Flucht in den Norden*, s.222.

3.2.2. Johanna-Karin

İkili, Berlin’de okurken tanışıp hemen arkadaş olmuşlardır. Karin’in babasının ölümü üzerine ülkesine dönmesi bu arkadaşlığı sona erdirmemiş, birbirlerine yazdıkları mektuplar yoluyla devam etmiştir. Karin, Johanna için bir tür güven kaynağıdır. Johanna tarafından bakıldığında bu duygu arkadaşlıklarının temel taşıdır. Onun yakınlığı ve varlığı bile kendisini iyi hissetmesine yetmektedir:

Karins Nähe erfrischte und stärkte sie, deshalb ließ sie auch die Augen nicht von ihr und achtete nicht viel auf die fremde Stadt, durch die sie gefahren wurde.¹⁰⁶

Yakalanma korkusunu derinden yaşayan ve politik faaliyetlere kısa süreliğine ara verip güç toplamak isteyen Johanna için onun yanı en güvenli limanlardan biridir. Onun için Karin’in davetini hiç düşünmeden kabul edip evine sığınmayı kabul eder.

Karin tarafından değerlendirildiğine bu arkadaşlığın farklı bir cephesiyle karşılaşırız. Johanna’nın aksine, onun bu arkadaşlıktan bekledikleri daha farklı gibi görünmektedir. Çiftlikteki eve geçmeden önce beraber geçirdikleri gece Karin’in öncekilere benzemeyen yakınlığı bunu açık eder:

“Wie müssen es tragen.” Sie berührte mir ihren Lippen die feuchte und heiße Wange Johannas; sie berührte mit Lippen Johannas Mund. Sie zog sie inniger an sich. Ihre Umarmung war nicht mehr die sanfte Geste der Freundinnen, die abends im vertrauten Gespräche sitzen. Sie hielten sich anders umschlungen.

Von diesen anderen war früher nichts in ihrer Kameradschaft gewesen. Da es nun da war und solche Macht hatte, ließ Johanna, die weinende, es geschehen- [...] ¹⁰⁷

Bu yakınlaşmanın yaşandığı gece Johanna alkolün etkisi altındadır. Bu sebeple denilebilir ki, bu türden bir yakınlaşmanın mahiyetini tam olarak kavrayamamıştır. Onun Karin’in arkadaşlığından beklentisi kesinlikle kardeşçe olandan (schwesterlich)

¹⁰⁶Mann, *Flucht in den Norden*, s.9.

¹⁰⁷Mann, *Flucht in den Norden*, s.31-2.

fazlası değildir. Nitekim ertesi gün benzer beklentilerle kendisine yaklaşan Karin'e verdiği karşılık bunu göstermektedir:

Karin hob die Hand, um Johannas gesenkten Kopf zu lieblosen. Aber die Stimmung war eine andre als am Abend vorher. Johanna drehte unwillkürlich den Kopf zur Seite; Karin zog, wie beschämt, ihre Hand zurück.¹⁰⁸

Böylelikle, Karin bunu bir tür reddedilme kabul ederek Johanna'ya karşı artık bu türden bir yaklaşımda bulunmaz. Dahası, Johanna konusunda bir rakibi belirmiştir. Ağabeyi Ragnar'ın ona ulaşmada kendisinden çok daha becerikli ve atik olacağına emindir. Nasıl ki nişanlısının ve babasının ölümünü sofuca bir tavırla kabullenip içine atmışsa, Johanna'ya karşı hissettiklerini de bir kenara koymuş, ondan bir adım uzaklaşarak meydanı bütünüyle Ragnar'a terk etmiştir. Bu konuda verilecek mücadelenin boş yere olduğunu bilmektedir, kendinde bu kararlığı ve gücü bulamamaktadır:

Deutlicher als Johanna selbst wusste Karin, was sich für die Freundin vorbereitete, was schon da war. Würde sie mit Ragnar um Johanna kämpfen? Ach, sie wusste doch, wie schnell sie unterliegen müsste. Gegen diesen Bruno wäre sie aufgekommen, dieser Bruno hatte ihr nicht Angst gemacht. Mit ihm hätte sie Johanna vielleicht sogar teilen können; denn der wollte eine andre als die Kindliche, die sie liebte und meinte. Aber Ragnar – der war doch viel stärker als sie. Er war immer stärker gewesen, sie kannte ihn, ihren Bruder.¹⁰⁹

Karin haklı çıkar; ağabeyi Karin'i kolayca etkilemeyi başarır. Johanna için Ragnar'la yakınlaşmak demek dostu Karin'den uzaklaşmak anlamına gelir. Karin'in annesi Johanna'nın varlığından ve misafirliğinden kızı adına memnun görünür. Karin ona göre yalnızdır ve iletişim kuracak birine ihtiyacı vardır; bu kişi de Johanna'dır. Ancak diğer taraftan Johanna, Karin'i her zaman güçlü ve kimseye muhtaç olmayan biri olarak değerlendirmiştir:

¹⁰⁸Mann, *Flucht in den Norden*, s.59.

¹⁰⁹Mann, *Flucht in den Norden*, s.101.

“Karin ist wirklich niemand, der Hilfe braucht. Ich habe sie immer bewundert. Sie hat doch eine so große Sicherheit. Sie ist doch so beneidenswert stark...”¹¹⁰

Ancak arkadaşlıkları boyunca Karin ona her şeyi anlatmamış, kendisine en yakın gördüğü Johanna’dan hasta bir nişanlısı olduğunu ve onun buna yenik düşerek öldüğünü saklamıştır. Hayatında iki önemli insanı, babasını ve nişanlısını kaybeden Karin yakınlığı ve sıcaklığı Johanna’da bulmaktadır ama onun zamanla Ragnar’a daha da yakınlaşması ikisi arasındaki mesafenin gün geçtikçe açılmasına sebep olur. Arada belirgin bir kırgınlık ya da küskünlük olmamasına rağmen Karin’in uzak kalma istediği belirgindir. Nitekim Karin kuzeye yapılacak olan geziye katılmak konusunda isteksiz davranır:

“Du kommst doch mit, auf unsre kleine Reise?” Endlich entschloss Johanna zu dieser Frage.

Karin wandte ihr das Gesicht zu. “Nein”, sagte sie. “Ich kann jetzt nicht mit.”

“Warum nicht?”[...] “Weil ich lieber alleine sein will” sagte sie mit einer ganz ruhigen Stimme.¹¹¹

Diğer taraftan Johanna’nın çıkacağı bu geziden geri dönmeyeceğini hissederek son kez yardım edebilmek istemektedir. Ailece maddi olarak zorluk çekiyor olsalar da Johanna’ya son kez iyiliğinin dokunmasını istemektedir:

“Ich muss dir etwas geben. Warte...” Sie holte aus ihrem Gürtel etwas hervor. Es war ein Geldschein. Johanna wurde blutrot. “Was fällt dir denn ein?!” sagte sie – “Sei nicht dumm!” sagte Karin. “Du weißt nicht, was passiert. Du wirst es brauchen können.”¹¹²

Kısacası Karin, Johanna’yı yaşadığı kayıpların ardından sığınabileceği bir liman olarak görmektedir. Diğer yandan bu arkadaşlıktan beklentileri Johanna’nınki ile uyuyor görünmemektedir. Bu konuda daha baskın karakterli olan ağabeyinin araya girmesi ilişkilerini tam olarak raydan çıkartmasa da ikisi arasına belli belirsiz bir duvar örer.

¹¹⁰Mann, *Flucht in den Norden*, s.106.

¹¹¹Mann, *Flucht in den Norden*, s.170.

¹¹²Mann, *Flucht in den Norden*, s.9.

Aileye Karin'in arkadaşı olarak giren Johanna buradan Ragnar'ın sevgilisi olarak ayrılır.

3.3. Eserin Dünyası ve Karakterlerin Politik/Toplumsal Tutumu

Karakterler arası ilişkileri ele aldıktan sonra bu bölümde, eser içerisinde öne çıkan kahramanların içinde buldukları kişisel ve toplumsal durumlar ışığında hangi yönde politik tutumlar sergilediklerini gözlemlemeye çalışacağız.

3.3.1. Johanna

Bir Alman vatandaşı olan Johanna roman içerisinde belirgin bir gelecek kaygı olan, politik yönden en kuvvetli karakter olarak dikkatleri çekmektedir. Johanna'nın bu yönü eserin başından itibaren vurgulanır. Karin'in ailesinin yanına bir süreliğine sığınmak için gelmeden önceki yaşantısı aktif olarak muhalif faaliyetlere katıldığı döneme denk gelir. Bu göze batan etkinlik onun anavatanından kaçmasına yol açmıştır.

Başkahramanın politik bir geçmişe sahip olması anlatıyı salt bir aşk hikâyesi olmaktan çıkartarak, güncel olanı anlatan, sıradan insanların gündelik yaşantılarına da ışık tutan bir yapıya bürünmesini sağlar. Bununla beraber, Johanna bu etkinliklerden yorgun düşmüştür ve dinlenme ihtiyacı içerisinde. Belki de yüzden Karin'le şehirde buluştukları ilk günde yaşadıkları hakkında konuşmaya istekli değildir: “*War es schlimm?*” *fragte Karin von Bett her: “Reden wir nicht davon.”, antwortete Johanna fast zornig.*”¹¹³

Karin arkadaşının bu yönelimleri hakkında etraflı bilgisi yoktur. Johanna'daki köklü değişimi ikilinin zorunlu olarak ayrılmasından hemen sonraki dönemde, Johanna'nın yeni yeni girmeye başladığı çevrelerin etkisiyle gerçekleşir.

Johanna entwickelte, in den Monaten nach Karins Abreise, eine immer entschlossenerere, mutigere und radikalere Aktivität auf einem Gebiete, an dem sie bis dahin nur aufs allgemeinste und durchaus dilettantisch interessiert gewesen war: auf dem politischen.

¹¹³Mann, *Flucht in den Norden*, s.13.

Sie trat in eine kommunistische Studentengruppe ein, arbeitete propagandistisch, redete in Versammlungen. ¹¹⁴

Daha öncesinde uzak durmayı tercih ettiği radikal grupların içerisinde etkin rol almaya başlamıştır. Bu çevrelerin dışında tanıştığı Bruno ile olan arkadaşlığı onu davasına tümüyle bağlarken, kardeşi Georg’la yakınlaşmasını da sağlamıştır. Birkaç hafta gibi kısa bir sürede kendisini daha önce bilmediği bir davanın ortasında bulan Johanna yeni yılın başlangıcıyla beraber Almanya’yı kasıp kavuran cadı avından nasibini alır ve kurtuluşu bir süreliğine de olsa yurtdışında izini kaybettirmekte bulur:

So wurde sie von der Katastrophe, die in den ersten Monatendes nächsten Jahres über ihr Vaterland kam, aufs persönlichste und entscheidendste betroffen. Ihr Bruder und einige seiner Freunde, darunter Bruno, konnten ins Ausland fliehen; andere wurden verhaftet, andere getötet. Sie selbst musste sich versteckt halten, wurde gefangen, wieder freigelassen, wollte nicht abreisen, ihren Platz keinesfalls räumen, aber die nächste Verhaftung stand schon bevor; [...] Durch einen Kameraden hatte sie den Brief, der sie bei Karin anmeldete, aus Stockholm befördern lassen. ¹¹⁵

Johanna’nın en yakın arkadaşları Paris’e kaçmayı ve faaliyetlerini oradan sürmeyi başarırken, o, sahte pasaport kullanarak Karin’in yanına sığınmayı tercih eder. Amaç zihnini toparlayıp ilk fırsatta onların yanına dönüp kaldığı yerden devam etmektir, yani dava hırsı sönmüş değildir. Evin küçük oğlu Jens’in ne kadar kalacağı sorusuna “bir haftadan fazla değil” diyerek yanıt vermesi de bundandır. Ancak yaşanan karışıklıklar ve yoğun bir şekilde aranıyor olduğu gerçeği göz ardı edilerek verilen bu yanıt makul olmaktan uzak görünmektedir. Ayrıca Ragnar’a karşı hisleri ileride onun konukluğunu uzatacak olan etkenlerden bir diğeri olacaktır.

Johanna politika üzerinde konuşmaktan bilinçli olarak geri durmaktadır ilk başlarda. Bununla birlikte, Avrupa’nın genelinde tansiyon yüksektir ve bulunduğu bölge şehirleriyle, kırsalıyla bundan uzakmış gibi görünse de yaşananların büsbütün dışında kalamamaktadır. Özellikle, gerek Almanya ve Nazi hayranı olan Jens’in meseleleri tek yönlü ele alan umursamaz tavırları gerekse kendisini sağlam bir vatansever olarak tanımlayan hizmetçi Suse’nin katıksız teslimiyetçiliği karşısında kimi zaman kendisini

¹¹⁴Mann, *Flucht in den Norden*, s.14.

¹¹⁵Mann, *Flucht in den Norden*, s.15.

tutamamaktadır. Ayrıca Ragnar’la benzer düşünüyor olmasına rağmen onun Almanya’yı aşırı genelleyici olarak ele alıp hiçe sayması Johanna’yı fikirlerini ve insanlarını savunmak durumunda bırakmaktadır.

Johanna, komünizmin nihai hedefi olan sosyalizmin eşitleyici ve kurtarıcı gücüne kanaat getirmiş bir karakterdir. Yalnızca kendini kurtarmanın değil, kendisinden çok daha zor koşullarda yaşayanlar olduğu bilinciyle herkesi kurtaracak idealler peşindedir: Gönül verdiği davasına inancını şöyle ifade etmektedir:

“Dass es anders wird”, erklärte Johanna. “Dass es richtig wird. Dass man sich nicht mehr schämen muss für die Menschen. Dass diese Erde endlich endlich ein vernünftiges Gesicht bekommt. Dass das Leben etwas wird, was sich lohnt – für alle lohnt, weißt du. Die *Sache*, das heißt einfach: die Zukunft, und die kann nur der Sozialismus sein.”¹¹⁶

Johanna, yeni geldiği kuzey ülkesinin ilk günlerinde her ne kadar konuşmak konusunda kışkırtılmadığı sürece sessiz kalıyor olsa da, davasında gayet kararlı olduğunu, arkadaşlarına ilk fırsatta katılacağını her fırsatta dile getirir. Düzenlenen gizli toplantılar, kovuşturmalar, tutukluluklardan bahseder, küçük bir bildiri için insanların canlarını hiçe sayacak kadar motive olduklarını belirtir. Bununla beraber en büyük korkusu Almanya’dan kaçan sevgilisi Bruno’nun geri dönerek hayatını riske atmasıdır.

“Ich habe immer Angst, dass Bruno auch eines Tages wieder zurückfährt, man kann es nie wissen, plötzlich hält er es nicht mehr aus, obwohl er doch auch draußen eine Menge leisten kann. Fürchterlich wäre das, weißt du, denn sie kennen ihn alle, und er ist steckbrieflich verfolgt, wegen eines Sprengstoffattentas, mit dem er zu tun habe.”¹¹⁷

Jens’in dışında diğer aile fertleri de onunla Almanya’da yaşananlar üzerinde konuşmak isterler. Ancak hiçbiri olaylara onun penceresinden bakmaz, kimi yüzeysel bir bakış açısına sahipken, kimi, mesela Jens, Johanna ile tam aksi yönde düşünmektedir. Johanna sükûnetini koruyup ülkesi hakkında dile getirilen farklı düşünceleri öncelikli olarak sakinlikle karşılamayı yeğler.

¹¹⁶Mann, *Flucht in den Norden*, s.39.

¹¹⁷Mann, *Flucht in den Norden*, s.40.

Johanna ara sıra Paris'teki dava arkadaşlarından aldığı mektup ya da telgraflarla gelişmeler hakkında az da olsa haberdar olur. Aldığı haberlere göre herkes görevini fazlasıyla yerine getirmektedir. Almanya'da yapılan faaliyetler kaldığı yerden devam ettirilmektedir, çıkartılan gazeteler ve düzenlenen faaliyetler gelecekte umut kesilmediği göstermekle birlikte, Johanna'nın eksikliğini de hissedildiğinden bahsedilmektedir.

Johanna'nın Karin'in evindeki misafirligi bu politik fikirlerinin kısa sürede üzerinin tozlanması neden olur. Çiftlik evinde geçirdiği ilk günde yaşananlar bile onu oldukça etkiler:

Übermächtig waren die Bilder der letzten Tage. Das ziemlich nicht würdiges und konfuse Vorspiel mit Jens: die tröstliche Umarmung Karins, der schwesterlichen, mehr-als-schwesterlichen: und Ragnar. Ragnar, zwischen den Hunden, der junge Gutsherr; Ragnar im bunten Talar, der kriegerische Priester; Ragnar als Ruderknecht, mit hilflos gebäumtem Leib; Ragnar, der junge Meergott, wasserumschäumt.¹¹⁸

Bunların içerisinde özellikle Ragnar'la olan ilişkisi geride bıraktığı davasını ve arkadaşlarını unutmamasına, onlara bir mektup yazabilecek kadar dikkatini toplayamamasına neden olacaktır.

Jens ile Ragnar'ın arasında geçen tartışma bir tür kopuş olur. Jens'in Johanna'ya sorduğu doğrudan ve yaralayıcı sorular Ragnar'ı sinirlendirir, onun reisliğini yaptığı bu evde kimsenin Nazileri destekleyen ifadeler kullanamayacağını belirterek kardeşini evinden kovar. Bu münakaşa kuzeye yapılan gezinin başlangıcını tayin eder. Karışık duygular içinde olan Johanna bu geziye çıkmadan önce konuk olduğu eve geri dönmekle dönmemek arasında kararsız bir konumdadır. Ancak yolculuk boyunca yaşananlar ve en son Bruno'nun ölüm haberini alması onu içine düştüğü ikilem ve büyük kararsızlıktan çekip çıkarır.

Bununla beraber, Ragnar'ın ondan Almanya'ya olan ne varsa uzak kalmasını talep eden tutumu onda davasına sarılma ve bu yolda unuttuklarına yeniden sarılma arzusunu körükler:

¹¹⁸Mann, *Flucht in den Norden*, s.91.

“Lasse doch endlich diesen Mist beiseite!” verlangte Ragnar. Johanna sagte: “ Aber ich habe so lange nicht aus Deutschland gehört.” Du sollst auch gar nichts aus Deutschland hören”, sagte Ragnar. “Ich will gar nicht, dass du etwas aus Deutschland hörst. Kannst du denn nichts vergessen?” fragte er sie zornig. Johanna sah ihn an mit dem Blick eines großen Erstaunens. “ Manchmal fürchte ich, dass ich schon zu viel vergessen habe”, sagte sie leise. ¹¹⁹

Sonuç olarak aşkı ve idealleri arasında sıkışıp kalan Johanna, Ragnar’ın sitemlerine ve karşı duruşuna rağmen, ölümü göze alarak yasadışı faaliyetlerine devam etmeye karar verir ve istemeyerek de olsa Ragnar’dan ayrılır.

3.3.2. Ragnar

Ragnar gerek çiftlik hayatından önceki dönemi gerekse babasının ölümünün ardından devralmak zorunda kaldığı dönem içerisinde diğer aile bireylerinden farklı bir görüntü çizer. Daha entelektüel ve özgürlükçü bir anlayışı benimsemiş olmasına karşın açık seçik bir siyasi yönelimi yoktur. Bu tür konulara derinlemesine girmektense, ciddi sorumluluklardan uzak, seyahatlere bolca zaman ayırarak yaşamayı tercih etmiştir. Kitap okumak, özellikle Fransız yazarlarına öncelik tanıyarak okumak dikkat çeken özelliklerindedir ve bu yönüyle bir önceki romanındaki Marschalk karakterini hatırlatmaktadır. Onun kadar tutkun olmasa bile Fransız kültürüne yakınlığı Johanna ile yaptığı sohbet sırasında dikkat çekmektedir:

“Ja, das sind meine Bücher...”[...] Johanna konstatierte, dass sie zum großen Teil mit französischen, gelbbroschierten oder schön in Leder gebundenen Editionen gefüllt waren; in einigen Fächern gab es englische, in anderen schwedische, in einigen wenigen deutsche Bände.[...] “ich lese auch deutsch; aber nicht viel. Am liebsten Lessing oder Goethe, nie Schiller und fast nie modernes. Ich habe ja Deutschland nie sehr gerne geliebt. [...] Aber von den großen Franzosen ist alles da“, sagte er mit Stolz. [...] ¹²⁰

Johanna konuk olarak evlerine geldiğinde, onun Almanya’da yaşadığı sıkıntılar üzerine konuşmak konusunda pek de istekli görünmez. Alelade bir ilgiyle sorduğu sıradan sorulara yanıt bile beklemeden, diğer şeylere yönelir. Müzik dinlemek ve ruhunu

¹¹⁹Mann, *Flucht in den Norden*, s.265.

¹²⁰Mann, *Flucht in den Norden*, s.55.

daraltan çiftlik işlerinden uzak kalmak yegâne isteği gibi görünmektedir. Kendinden daha büyük dertlere sahip olduğunu düşündüğü Johanna'yı daraltmak istemez.

Ragnar'ın kendisini her zaman işe yaramaz biri olarak görmesini, Johanna, “ *Alle- solange wir nicht ganz genau wissen, was wir wollen und wohin wir gehören.*”¹²¹ diyerek karşılamaktadır. Johanna bu sözleriyle üstü kapalı politik bir mesaj vermektedir. Ona göre insanın faydasız ya da işe yaramaz olması hayattaki konumu ve güttüğü amaçları çerçevesinde belirlenir. Diğer taraftan Ragnar politikadan anlamadığını ona açık yüreklilikle ifade eder:

“Ich habe nie etwas von Politik verstanden”, gestand Ragnar. “Ich weiß eigentlich nur, was ich nicht mag; das ist ziemlich viel; aber was ich mag, habe ich bis jetzt noch nicht herausgefunden.”¹²²

Bu ifadelerden onun hayatta tam anlamıyla yönünü tayin edebilen birisi olmadığı anlıyoruz.

Ragnar'ın kardeşiyle aniden giriştiği ve sonu fiili kavga ile biten bir tartışma sırasında sarf ettiği sözler onun Almanya hakkında politik görüşleri göstermesi bakımından önemlidir:

“Tatsache ist, dass kein Land so wenig von seinen Eliten repräsentiert wird wie Deutschland. Die deutschen Eliten haben ja wohl immer gegen Deutschland gelebt, nie *mit* ihm; sie haben niemals einen Einfluss auf ihr Land gehabt, und wahrscheinlich haben sie es immer eher gehasst.”¹²³

Ragnar'ın Johanna ve Madam Yvonne ile ülkenin en kuzeyine doğru yaptığı gezi süresince Johanna'nın iç monologları ya da ara ara aldığı mektuplar haricinde politik konulara fazlaca değinilmemektedir.

Eserin sonuna doğru bir süreliğine konakladıkları bölgede Johanna'nın ülkesine ait gazeteleri okuduğu esnada Ragnar yer alan haberlere ilgi duyuyor görünmez. Tek istediği Johanna'nın politik sorunlarla ilgilenmemesidir:

“Es ist unfasslich”, sagte Johanna, “ich kann es einfach nicht fassen, dass ein Volk das erträgt.” Ragnar war beim fünften Schnaps angekommen. “Wollen wir lieber das Lokal

¹²¹Mann, *Flucht in den Norden*, s.86.

¹²²Mann, *Flucht in den Norden*, s.90.

¹²³Mann, *Flucht in den Norden*, s.148.

wechseln? sagte er. “ Hier habe ich ja nun wohl jede Einzelheit in Augenschein genommen.”¹²⁴

Johanna olup biten karşısında sinirlenip kaygılanırken, Ragnar çevresini incelemekle meşgul olur. Johanna’ın davasına bağlı kalmasını en nihayetinde onu sinirlendirir ve o ana dek Johanna’yı kırmamış olmasına karşın bu konuda doğrudan doğruya ne düşündüğünü ona şu şekilde söyler: “*Es ekelt mich, dass du so sehr daran gebunden bleibst.*”¹²⁵

Netice itibariyle, kendisinin de belirttiği üzere yoğun bir siyasi angajmanı olmamasına karşın Ragnar, Avrupa’nın ve belki de dünyanın huzuru ve geleceği açısından yükselen Nazi faşizmine, haliyle Alman egemenliğini karşıt bir tutum içerisindedir. Bir kızgınlık anında düşündükleri açıkça ifade eder:

“Ich bin gewiss keine militante Natur”, sagte er noch, leiser.” Aber ich wüschte Deutschland eine Niederlage von enormem Ausmaß. Es muss zertrümmert werden, dass es nicht mehr den Finger rühren mag. Sonst gibt es nicht Ruhe.”¹²⁶

3.3.3. Jens

Evin en küçük üyesi olarak ortaya çıkan Jens, politik düşünceleri gayet katı ve değişmez bir karakter çizmektedir. Ağabeyi Ragnar ve ablası Karin’in aksine çok daha belirgin bir siyasi yönelime ve söyleme sahiptir. Bu yönü özellikle Johanna ile yaptığı konuşmalar sırada belirginleşmektedir. İlk karşılaştığı andan itibaren onun hangi amaçla ülkesinden ayrıldığı konusu hakkında meraklı görünmektedir; ona doğrudan yönelttiği sorular bunun kanıtıdır:

“Das ist also keine Vergnügungsreise, die Sie unternehmen, sondern Sie sind aus Deutschland geflohen?” erkundigte er sich munter. Erstaunt betrachtete ihn Johanna; sie fand den Ausdruck seines Gesichtes von einer entwaffnenden Naivität.”¹²⁷

Jens’in Johanna’nın ülkesinden ayrılma sebebini öğrenmek istemesi, onun hangi ırktan olduğu merak etmesi ilk başta, basit bir şekilde yeni tanışılan bir kişi hakkında temel düzeyde bilgi edinme çabası olarak değerlendirilebilir. Ancak bu soruların ardında

¹²⁴Mann, *Flucht in den Norden*, s.264.

¹²⁵Mann, *Flucht in den Norden*, s.265.

¹²⁶Mann, *Flucht in den Norden*, s.268.

¹²⁷Mann, *Flucht in den Norden*, s.17.

başka nedenler vardır. Jens, Almanya’da çok kısa bir süre kalmış olmasına rağmen bu ülkenin düzenine ve askeri düzenine hayranlık duymaktadır, böylece Ragnar’a göre büyük bir farklılık göstermektedir:

Ja, ich bin sehr für Deutschland. Ragnar ist ja immer gegen Deutschland gewesen”, sagte er und zuckte dabei die Achseln.”Jedenfalls” meinte er abschließend, “alles, was in Deutschland geschieht, muss doch einen gewissen Sinn haben. In Deutschland geschieht doch sicher nichts ohne Sinn und Verstand.”¹²⁸

Almanya, gerek gündelik hayatta düzeni, yani sosyal yanı, gerek askeri-ideolojik yanıyla onun hayranlığını kazanmıştır. Yani başındaki Ruslara karşı onları desteklemiş olması sempatisini perçinlemektedir. Bu kuzey ülkesinde de radikal sağcı duruşuyla öne çıkmaya başlayan bir siyasi oluşuma katılması hem Almanya’ya duyduğu ilgi hem Ruslara karşı nefretinden kaynaklanıyor gibi görünmektedir:

“Man kann nichts vergleichen!” behauptete Jens heftig.” Ich weiß auch nicht, ob in Deutschland die Gefahr des Bolschewismus so nah war wie hier. Wir sind hier nur ein Stunden von Petersburg entfernt – von Leningrad, wie sie es jetzt nennen. Wie haben den Feind an der Grenze.”¹²⁹

Bolşevizm korkusu ve bununla birlikte Rusların egemenliği altına girecek olma endişesi onu daha radikal bir çizgiye çekmektedir. Bu durum aile içerisinde hoş karşılanmamaktadır. Bu ve benzeri konuların aile içerisinde konuşulması, sonu çoğunlukla kavga ile bitmesinden dolayı yasaktır. Bununla beraber, ilerleyen zamanlarda Jens’in kışkırtıcı tavırlarıyla bu yasağı delme girişimleri öngörüldüğü gibi Ragnar ile kavga etmesi ve neticesinde evden kovulması ile sonuçlanır. Alman karşıtı ağabeyini Johanna’nın durumu ile ilgili sorularla, açık bir kışkırtıcılık yaparak tahrik etmesi sonucunda çıkan tartışma sırasında sarf ettiği sözler Almanya’daki durumu hangi cepheden gördüğünü açık bir şekilde gözler önüne sermektedir:

“Aber ich meinerseits verstehe vielleicht doch ein wenig davon” sagte er, unheilverkündend langsam, während die dicken Adern auf seiner Stirn hervortraten.“ Und nach meiner Ansicht liegt eine Anmaßung darin, eine Frechheit, ein historisches Geschehen, eine Volksbewegung, als “Affenschande” abtun zu wollen. Das ist meine

¹²⁸Mann, *Flucht in den Norden*, s.18.

¹²⁹Mann, *Flucht in den Norden*, s.23.

Meinung. Was in Deutschland geschieht, ist Weltgeschichte. Ein großes Volk hat sich selber gefunden, indem sie es seinem Führer fand. Davon sollten wir alle lernen!”¹³⁰

Almanya’da olayların çığırından çıktığı, yeni rejimi desteklemeyenlerin hangi gruba mensup olursa yakalanıp sorgusuz sualsiz yakalandığı ve ölümlerle karşı karşıya bırakıldığı bir dönemde, Jens’in bu gelişmelerini bir “halk hareketi” olarak değerlendirmesi ve farklı düşünce sahiplerini zihnen dışlayıcı yaklaşması bardağı taşıran son damla olur. Bu durum hem Ragnar ve hem de olayların öncelikli mağdurlarından birisi olan Johanna tarafında oldukça sert biçimde eleştirilir:

“Wissen Sie denn, was in Deutschland geschehen ist und täglich geschieht?! Ahnen Sie denn, zu was für Katastrophen das führen muss, verstehen Sie mich?! – “Volksbewegung!” rief sie, [...]”¹³¹

Kısacası, Jens Johanna ile birlikte politik fikirleri en açık şekilde belirginleşen karakterdir. Ancak onun bu yönelim Johanna’nınkiyle tam bir zıtlık içerisinde. Ayrıca taraftarı olduğu sağ-radikal parti, faşizm ve nasyonalizmin Almanya’ya has bir yönelim olmadığını, kıtanın diğer ülkelerinde de kendisine yer bulduğunu kanıtlamaktadır.

3.3.4. Johanna’nın Ailesi

Johanna’nın ailesi de zamanın zihinsel bölünmüşlüğünden payına düşeni almıştır. Her ne kadar aile bireyleri aktif olarak romanda yer almıyorlarsa da, kurgu içerisinde zaman zaman Johanna’nın mektupları, iç monologları ve düşünceleri aracılığıyla bizlere aktarılmaktadır. Anne ve babasının yer aldığı tabaka Johanna’ya göre yerle bir olmaya yazgılıdır. Daha ilk baştan parasızlıkla yüz yüze kalmış, kızlarının kaçmasına yardım edecek parayı denkleştirmekte bir hayli güçlük çekmişlerdir. Johanna annesi hakkında şöyle bilgi veriyor:

Jetzt haben sie eben überhaupt kein Geld mehr. Was für eine Mühe es Mama gemacht hat, das Reisegeld für mich zusammenzubringen.[...] Ja, da sitzen sie nun mit ihren liberalen Idealen ... Mama ist nämlich Paneuropäerin”, fügte sie nach einer Pause

¹³⁰Mann, *Flucht in den Norden*, s.179.

¹³¹Mann, *Flucht in den Norden*, s.149.

hinzu.[...] Mama hielt Vorträge über “Paneuropa und die Frau” und trieb Kammermusik.¹³²

Politik olarak babasının da farklı olmadığını gene onun Karin’e aktardığı ifadelerden anlıyoruz:

Mitleid erfüllte Johannes Herz. “Natürlich verkauft Papa überhaupt keine Bilder mehr”, sagte sie, beinahe zornig. “Dabei sind sie derartig altmodisch, das sie sogar den Nazis gefallen könnten. Aber er war eben leider auch in irgend so einer paneuropäischen Angelegenheit...”¹³³

Johanna’nın bu sözleri düşük yoğunluklu bir sitem içermektedir. Yalnızca liberal fikirlere kendilerini yaslayıp, zamanın ruhuna ve hayatın akışına göre oldukça etkisiz kalarak, atalet içinde başlarına gelecek olanı beklemleri diğer taraftan onda acıma ve merhamet uyandırmaktadır. Politik olarak net bir şekilde adı konulmuş bir yönelimleri olmasa da, savaş karşıtı söylemleriyle birleşen özgürlükçü fikriyatı ve kıtayı tek çatı altında gören Avrupa Birliği öncülü bir Pan-Avrupaçı yaklaşım onların hareket alanını kısıtlamaktadır.

Ailenin diğer kardeşleri Felix ve Georg fikirsel olarak bir zıtlık sergilemektedirler. Georg, tıpkı Johanna gibi komünist faaliyetler içerisine olan ve Almanya’da yaşanan gelişmeleri başından itibaren takip edip, olacakları sezen birisi iken, diğer kardeş Felix aslında politik düzlemde oldukça sığ olan ama arzularını tatmin etmek için güçlünün yanında olmayı tercih eden, çıkarıcı bir tiptir.

Felix hatte keine Gefühle außer einem vulgären Ehrgeiz, der durch einen kleinen Mercedes und eine elegante Geliebte zu befriedigen war.¹³⁴

Kamera arkasında da olsa film sektörün hızla ilerleyen Felix, zamanla saygı duyulan biri haline gelir ve Propaganda Bakanlığı’yla yakın ilişkileri Nazi üyesi olmasıyla sonuçlanır. Bundan dolayı hemen kardeşi Georg’la tüm ilişkilerini keser. Baş belası olarak gördüğü Johanna’nın ise bağlantılarını kullanarak ülkeden ayrılmasına istemeyerek de olsa yardım eder.

¹³²Mann, *Flucht in den Norden*, s.19.

¹³³Mann, *Flucht in den Norden*, s.37-8.

¹³⁴Mann, *Flucht in den Norden*, s.98.

3.3.5. Diğer Karakterler

Hem romanın kurgusu hem de politik yaklaşımları bakımından önemli olarak değerlendirdiğimiz karakterlerin dışında başka dikkat çekici kişiler de vardır. Bu karakterleri burada genel bir başlık altında değerlendireceğiz. Bu grup içerisinde Johanna'yı politika ve politik faaliyetlerle tanıştıran Bruno önemlidir. Hakkında çıkartılan yakalama kararından sonra o da çareyi yurtdışına kaçmakta bulur. Uzakta olması onu faaliyette bulunmaktan ayrı tutamaz ve Paris'te diğer arkadaşlarıyla birlikte örgütsel çalışmalarını sürdürür. Ama aklının bir köşesinde kaçak yollarla kısa süreliğini de olsa Almanya'ya girmek, etkinlikleri ilk elden yönlendirmek vardır. Johanna onu gelişimini ve zihinsel dünyasını bu şekilde belirtiyor:

Unter Georg Anleitung hatte er Marx und Lenin gelesen; aber am Kommunismus hatte ihn immer die praktische, und zwar die militant-praktische, Seite vor allem gefesselt. Er kam aus einer christlich-konservativen Beamtenfamilie; das Leben in einer Landschule und in allerlei Jugendorganisationen hatte ihn an die "bündische" Sphäre gewöhnt. [...] Er war der geborene Kämpfer, man musste nur seinen Willen auf ein Kampfziel konzentrieren.¹³⁵

Buradan da anlaşıldığı kadarıyla Bruno entelektüel ve teorik olandan öte, doğrudan ve etkin olana karakteri gereği yönelen birisidir.

Johanna'nın yakın arkadaşı olarak yer alan Karin'in ise belirli bir yönelimi olduğunu söyleyebilmek güçtür. Nişanlısı ve babasını kaybetmenin verdiği acı onu iç dünyasına yöneltmiş, kendi küçük dünyasında yaşamaya zorlamıştır. Yaptığı tek şey arkadaşı Johanna ile duygudaşlık kurma gayretin öte bir şey değildir:

Nach einer kurzen Pause sagte Karin: "Man hat euch das Vaterland gestohlen. Einfach weggenommen hat man es euch allen. Es ist sehr schwer, sich das vorzustellen ..."¹³⁶

Karin'in ailesinin yanında çalışan Hannoverli hizmetçi Suse son senelerde ülkesinden uzak kalmasına rağmen, Almanya'daki radikalleşmeyi savunur görünmekte ve Führer'in ve partisinin ne yaparsa yapsın sonuçlarının halkın iyiliğine ve refahına

¹³⁵Mann, *Flucht in den Norden*, s.197.

¹³⁶Mann, *Flucht in den Norden*, s.38.

hizmet edeceğini savunan, kendisini katıksız bir vatanperver olarak birisidir. İdeolojik konularda aile arasında yaşanan bir kavga sırasında fikirlerini beyan eder:

“Nun, ich hoffe, dass ich vor allem eine gute Deutsche bin. In fernen Landen spürt man’s erst recht. Man muss wissen, wo man hingehört. Das ist die Hauptsache.”¹³⁷

Johanna ile sağlıklı bir iletişim kurmasının önündeki engellerden birisi de budur. Johanna’nın Almanya aleyhinde sarf ettiği sözler, onun bir alman gencinden bekleediklerinden çok farklıdır.

“Ich habe mich also in Fräulein Johanna getäuscht”, beschloss Suse. “Aussehen tut sie ja wie ein nettes blondes Mädchel von deutscher Art; gestern aber ist da etwas ganz andres zum Vorschein gekommen.”¹³⁸

Yapılan yoğun propagandanın etkisinde kalan milyonlarca insan gibi hizmetçi Suse’nin de fikirleri nasyonalistlerce şekillenmiştir; böylelikle farklı olanı duymaya tahammüllü olmayan bir kişi haline gelmiştir.

3.4. Dil ve Üslup Özellikleri (Flucht in den Norden)

Yazarın bu roman ele aldığımız diğer romanları arasında en yalın anlatıma sahiptir. Olay örgüsü bakımından neredeyse tek bir karakter üzerine (Johanna) yoğunlaşmaktadır. Johanna ve hayatı öncelikli olarak ele alınırken, yan karakter zaman zaman söz konusu edilmektedir.

Romanın bünyesinde diğerler romanlara kıyasla oldukça az sayıda karaktere yer verilmektedir. Romanın her bölümü birkaç günden fazla olmayan bir zaman aralığını kapsamaktadır. Arka planda Almanya ve gelişen faşizm imgesi sürekli kendini tekrarlıyor olsa da, mekân olarak adı verilmeyen bir kuzey ülkesi olarak seçilmektedir.

¹³⁷Mann, *Flucht in den Norden*, s.148.

¹³⁸Mann, *Flucht in den Norden*, s.153.

Flucht in den Norden, çoğunlukla Johanna'nın bakış açısından yapılan bir anlatıma sahiptir. Bir önceki eserinde olduğu gibi yazar montaj tekniğinden sıklıkla yararlanmaktadır:

“Meine Liebe! Ich schicke diesen Brief über England, so wird er hoffentlich nicht in die Hände des Feindes fallen. Ich habe mir ausgerechnet, dass mein Gruß Dich gerade bei Deiner Ankunft dort oben treffen muss. Wir warten hier natürlich alle sehr auf einen Nachricht von Dir, ob alles geklappt hat und ob Du wirklich gut rausgekommen bist.”¹³⁹

Bu yolla Johanna, arkasında bıraktığı dostlarıyla iletişim kurmaktadır. Ayrıca bu karakterler romanda gene aynı yolla kendilerine yer bulmaktadırlar.

Montaj tekniğini yanı sıra, iç monologlar ve bilinç akışı da karakterin iç dünyaları yansıtımları bakımından tercih edilmektedir. Özellikle, Johanna aracılığıyla bu teknik pek çok kez tekrarlanmaktadır:

Ich muss bei ihm bleiben, immer bei ihm bleiben, seiner Launischkeit dienen, seine Melancholie trösten, ihn jeden Tag lieben und am nächsten Tag wieder, und jeden neuen Tag nur noch mehr. Ach, welcher Befehl ruft mich fort. Sein Händedruck und seine gedämpfte Stimme bitten mich doch so sehr, es noch ein wenig wahren zu lassen, dies Trügerische, den Zauber noch nicht zu zerstören.¹⁴⁰

Eserin sonunda Ragnar'dan ayrılıp, Almanya'ya geri dönme kararı aldıktan sonra Johanna'nın kendi geleceğini şimdiden görmesi ve yaşayacaklarını önceden tahmin etmesi bilinç akışıyla okuyucuya aktarılmaktadır:

Wirst du einen Sieg erleben, und wird er aussehen, wie man sich Siege erträumt – wenn er dann endlich kommt? Kleine Hotelzimmer in Paris, Prag und Zürich werden der Schauplatz deines Schicksals sein. Du wirst in Versammlungen sprechen und in Zeitungen schreiben; du wirst Kurierdienste tun vielleicht in Deutschland illegales Material verteilen, und vielleicht bald schon erschossen werden, erst aber gequält und

¹³⁹Mann, *Flucht in den Norden*, s.64.

¹⁴⁰Mann, *Flucht in den Norden*, s.205.

verhöhnt; oder den großen Weltkrieg noch miterleben, ja, ihn vielleicht gar überleben,
(...)¹⁴¹

¹⁴¹Mann, *Flucht in den Norden*, s.271.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: DER VULKAN. ROMAN UNTER EMIGRANTEN

4.1. Eserin Arka Planı

İlk kez 1939 yazında Hollanda'da Querido Verlag tarafından yayımlanan *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten* adından da anlaşıldığı üzere sürgüne gitmek zorunda kalanların yaşadıklarına ışık tutan bir panorama ya da edebi bir kronik olarak değerlendirilebilir. Gerek Avrupa ülkeleri gerekse Amerika Birleşik Devletleri'nde zamanın şartları neticesinde hayatlarını türlü zorlu şartlara rağmen sürdürmek zorunda kalan çoğunluğu okumuş ve aydın karakterli kişilerin konu edildiği bu roman Klaus Mann'ın tamamlayabildiği son romanı olma özelliğini taşır.

Roman, Klaus Mann'ın Almanya'dan ayrılarak sürgünde yaşamayı tercih ettiği yıl olan 1933 ile eserin son bölümünden anladığımız kadarıyla Almanya'da Nazilerin güçlerini iyiden iyiye pekiştirdikleri ve Avusturya'yı ilhak (Anschluss) ettikleri tarihin hemen sonrasına, bir başka deyişle 2. Dünya Savaşı'nın hemen öncesindeki dönemi sürgüne zorlanan insanlar bağlamında ele alıyor. Eser bu bağlamda daha ziyadesiyle Almanya sınırları dışında kalan ülkelerin Paris, Prag, New York, Zürich, Hollywood, Palma, Amsterdam gibi şehirlerini kendisine mekân ediniyor.

Okuyuculara tanıtılan sayısız karakter ülkelerinde yuvalanmaya başlayan kötücül ideolojilerden dolayı yükselen Yahudi karşıtlığı, fikir özgürlüklerinin engellenmesi ve iktidarda olana biat etmemek ya da farklı siyasi fikirleri savunmak yüzünden yurtlarından ya kendi istekleriyle ayrılmaktadırlar ya da zorla çıkartılmaktadırlar. Almanya'da farklı siyasi ve dini gruplar üzerinde kurulan baskı insanları buna itmektedir; içerdeki ağır ve boğucu hava nefes almayı neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Adı terörle özdeşleşen Gestapo siyasi faaliyette bulunanlar göz açtırmıyor, süresiz alıkoyma ve toplama kampı tehdidini oldukça iyi kullanıyordu.¹⁴² Bu ve benzeri uygulamaları muhataplarının gözünü oldukça korkutmaktadır. Yahudilere karşı girişilen uygulamalar ise daha öncelere dayanan ve oldukça sistematik bir yapıdadır:

Dışlama politikası, en fazla Yahudilere, yani Alman yetkililer tarafından “Yahudi” olarak sınıflandırılan herkese uygulandı. Yaşa ve cinsiyete bakmaksızın bütün

¹⁴²Kaplan, s.118.

Yahudileri kapsadı. Sosyal bakımdan ayrımcılık ve dışlanma, ekonomik bakımdan yalıtılma, kamulaştırma ve hapsedme gibi sayısız önlemler her alana yayıldı. Bu birbirinden farklı önlemler savaş öncesi Nazi ırk politikasını nihai amacının, yani bütün Yahudileri Almanya'dan kovma hedefinin unsurları olarak görüldü.¹⁴³

Tek kutuplu siyaset ve patlayan antisemitizm bu yönüyle birçokları için yaşam alanlarının daralmasına neden olurken, ifade ve fikir özgürlüğünün ise tam anlamıyla yerle bir olmasına zemin hazırlamıştır.

Almanya'da bu gelişmeler yaşanırken, kıtanın diğer ülkeleri de yaşanan gelişmelerden paylarını almaktadır. Almanya saldırgan tutumu ve Versay Anlaşması'nın hükümlerini hiçe sayarak askeri gücünü tahkim etmesi başta komşuları olmak üzere tüm dünyayı endişeye sevk etmektedir. Bununla beraber Fransa, Hollanda, Çekoslovakya, İspanya gibi ülkeler Almanya'dan kaçanlara yuva olmaktadır. Onlara sınırsız bir özgürlük ve refah sunmasa da, bu ülkeler sığınacakları bir liman olmaktadır.

Bu arada İspanya'da 1936 yazında iç savaş patlak vermiştir. Cumhuriyetçiler ve milliyetçiler arasındaki savaşa Almanya ve İtalya aktif destek vermekte ve ortamın daha da kızışmasına yol açmaktadırlar.

İtalya'da hüküm süren faşist lider Benito Mussolini ve yönetim şekli kıta içindeki ve dışındaki tansiyonun yükselmesinde bir diğer sebep olarak dikkat çeker.

Amerika Birleşik Devletleri ise görece rahat bir dönem geçirmektedir. Avrupa kıtasında dışında olması ve doğrudan saldırılara kapalı bir konumda bulunması onu dışarıdan gelenler için daha korunaklı kılmaktadır. Roosevelt denetiminde yürürlüğe giren sosyal ve ticari alanda New Deal¹⁴⁴ adı altında reform paketleri dünya geneline yayılan darboğazdan çıkış için umut vermektedir.

Roman, 1933 ve 1938 tarihleri arasındaki yılları kapsamının bakımında dünyadaki gelişmeler açısından oldukça hareketli bir döneme tanıklık yapar ve romanda yer alan karakterler bu gelişmelerden fazlasıyla etkilenirler. Hatta birçoğu bu olaylar karşısında seyirci kalmayarak inandıkları değerler uğruna kendileri feda eder, tüm gücüyle

¹⁴³Kaplan, s.127.

¹⁴⁴New Deal: http://de.wikipedia.org/wiki/New_Deal (12.02.2014)

karşılarında beliren ceberut güçlere karşı ister politik düzlemde ister militarist düzlemde olsun mücadele ederler.

4.2. Karakterler ve Karakterler Arası İlişkiler

Roman boyunca okuyucunun karşısına sayısız karakter çıkmaktadır. Çok farklı coğrafyalara ve geçmişe sahip olan karakter zorunlu ya da gönüllü sürgün bağlamında dünyanın dört bir yayında bir araya gelerek aynı kaderi paylaşmaktadırlar.

Değindiği gibi geniş bir şahıs kadrosuna sahip olan *Der Vulkan*'da sahip olduğu karakter özellikleri dikkate alındığında Marion von Kammer öne çıkmaktadır. Genel yapısı itibariyle bir önceki roman olan *Flucht in den Norden*'daki Johanna'ya benzemektedir, bununla beraber onun politik olarak daha olgun ve bilinçli bir versiyonu olarak kurgu içerisinde önemli bir rol oynamaktadır. Sol eğilimli bir sanatçısıdır. Her ne kadar kendisi düşünce dünyasını sahnede sanat yoluyla ifade ediyor olsa da, militarist bir yönü de yok değildir. Gerekli olduğu durumlarda sözün yerine hareketin-şiddetin geçebilmesi gerektiğini düşünmektedir. Eserin başında henüz büyük bir başarı elde edememiş bir oyuncu olarak karşımıza çıkarken, şartların zorlamasıyla sergilemek zorunda kaldığı tek kişilik performansları sonucunda hem Avrupa'da hem dünya genelinde pek çok turneye çıkma şansını yakalayarak adını duyurmayı başarır. İdeolojisini yansıtan fikirlerini alman edebiyatından yaptığı alıntılarla destekleyerek aktarması başarısının anahtarı olur. Oyunların yanı sıra yaptığı söyleşilerle şiddetle özdeşleşen Almanya'nın öteki yüzü olma gayretini gösterir. Bu yönüyle inandıkların geri dönmeyen ve aykırı bir tavır sergileyen Marion eser içerisinde aynı zamanda diğer kişilerle bağları en kuvvetli olanlardan kişilerden birisidir; arkadaşları genellikle sol görüşlü yazarlar ve politikacılardan, kısacası Nazilerin nefret ettiği gruplardaki insanlardan oluşur.

Martin Korella Kikjou isimli karakterle yaşadığı ilişki bakımından önemlidir. Oyuncu olma hevesini taşımasına rağmen bu alandaki beceri eksikliği nedeniyle yazarlığa yönelmiş bir karakterdir. Ancak yazarlığı yazdığı ufak tefek yazılarla sınırlı kalmıştır: antolojilerde çıkan birkaç yazı, birkaç şiir, gazete yazıları dışında onu yazar olarak tanıtabilecek pek bir etkinliği yoktur. Bunda tembel mizacının etkisi vardır. Yetenekli olarak değerlendiriliyor olmasına karşın az okuması, gezmeye ve uyumaya çok zaman harcaması onun başarı kazanmasını engellemektedir. Marion ona Almanya'dan

ayrılmak fikrini iletteğinde hiç düşünmeden, zorlayıcı sebepleri olmasa da onunla birlik olmaya karar verir¹⁴⁵, böylelikle kendi isteğiyle sürgüne gidenlerin safında yer alanlardan olur. Uyuşturucu bağımlılığı onu yazmaktan, dahası günlük basit faaliyetlerden alıkoyar. Kikjou ile yaşadığı ilişkinin mutsuz gitmesi onu tam bir bağımlı haline getirir, arkadaşlarının tavsiyesi ile başladığı arınma tedavisini bırakması onun için sonun başlangıcı olur. O da politik yönden aykırı bir portre çizmesine rağmen bağımlılığı ve çabuk yılan yönü etkin olmasını engeller.

Martin Deutsch Martin'in hayranlarından. Kendisi genç bir sosyolog ve düşünce adamıdır. Kendi alanında önemli çalışmalara imza atmış olmakta birlikte ismi bilinen birisi değildir. Berlin çevresinde değerinin tam bilinmediğinden yakınmaktadır. Sürgüne çıkarak Paris'te yaşamayı tercih etmektedir.

Marcel Poiret Marion ile yaşadıkları ilişki ve evlilikleri bakımında önemlidir. Genç Fransız sanatçıları grubunun önemli bir üyesi olarak görülen yazar. Ona göre yozlaşmış olan bu dünya devrimci nitelikli bir biçimde tümünden değiştirilmelidir. Annesinden nefret etmektedir. Çünkü annesi burjuvazinin hem de Fransız burjuvazisinin tam bir temsilcisidir.¹⁴⁶ Fransızlar dışında kalan tüm yabancıları barbar yerine koyan annesine karşın Marcel arkadaşlarını Almanlar, Amerikalılar ve Çinliler arasından seçer. İspanya'da iç savaş şiddetlenince cumhuriyetçilerin yanında savaşırken kalbinden vurularak öldürülür.

Schwalbe önceleri Berlin'de sürgün sırasında ise Paris'te mütevazı oteller işleten, devrimci, liberal, komünist kısacası genel çerçevenin dışında yer alanların mekânında toplanıp konuşabildiği, koruyucu kollayıcı yönüyle herkesin annesi rolünde karşımıza çıkmaktadır.

Frau Geheimrat Marie-Luise von Kammer Marion'un, Tilly'nin ve Susanne'nin annesidir. Kızı Marion sürgünü çıktıktan iki hafta sonra o da Almanya'yı terk eder.¹⁴⁷ Politik meselelere kafa yoran biri değildir. Ancak yeni çıkan yasa onun için can sıkıcı olmaktadır. Yahudi olan eşinden doğan çocukları yasaya göre "arı" ırktan değildir.

¹⁴⁵Klaus Mann, **Der Vulkan: Roman Unter Emigranten**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012, s.20.

¹⁴⁶Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.25.

¹⁴⁷Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.59.

Ülkesine ve ordusuna bağlı bir asker olan eşinin mirasına saygısızlık olarak değerlendirmektedir bu durumu. Ayrıca bu durum insanların onlardan yüz çevirmelerine neden olmaktadır. Zürich'e taşınmalarını kendisi bir zorunlu göçten çok kendi istekleri olarak yansıtmak istemekte ve alışık olduğu sosyete hayatından kopmamaya gayret etmektedir. Durum burada da farklı olmaz, mensubiyetleri sebebiyle cemiyet onları kabul etmekte istekli değildir. Sıradan insanlarla iletişim kurmak istemeyen Frau von Kammer zamanla yeni yaşantısına alışır ve en sonunda arkadaşı oyuncu Tilla Tibori ile bir otel işletmeye başlar. Kızı Tilly, Konni adlı bir gençle ilişki kurar, yasadışı faaliyetlerde bulunan Konni toplama kampına gönderilir. Daha sonrasında Konni hakkında bilgi almak için mektuplaştığı Hans adlı kişinin arkadaşı Ernst Schütte ile tanışır ve aralarında kısa süre bir aşk oluşur. Ernst'in pasaportsuz olması ülkeden sürülmesine sebep olur, bu acılara dayanamayan Tilly, Ernst'le ilk kez birlikte oldukları otel odasında hayatına son verir. Tilly karakteri trajik olayların başına gelmesi bakımından kurgu içerisinden önemlidir.

Son olarak değinilecek karakter Profesör Benjamin Abel'dir. Kendisi alman üniversitelerinde saygı gören bir edebiyat tarihçisidir. Ari ırktan olmaması onun başarısını ilk başlarda gölgelememiş, önemli üniversitelerde çalışma imkânına erişmiştir. Ancak zaman çabucak değişmektedir. Çanlar onun için de çağlar, üniversite ona ayrılmaktan başka şans tanımıyınca Almanya'da daha fazla kalamayacağını sezerek Amsterdam'a yerleşir. Bu onun için yalnızlık anlamına gelir. Yeni insanlarla iletişim kurmak onun için zor bir iştir. İlk başlarda çalışmak için tüm enerjisini kaybetse de zaman içerisinde değerini anlayanlar ortaya çıkar. Son olarak Amerika'da çalışırken Marion ile evlenir ve geç olsa da mutluluğa erişir. Abel karakteri okumuş ve kariyerli bir kişinin tüm hayatının aniden değişmesini gözlemlemek bakımdan önemlidir çünkü eserde öne çıkan pek çok karakter hayata yeni merhaba derken, o şöhretini kaybettikten sonra yeniden ayağa kalkmak zorundadır.

Yukarıda sayılanların haricinde kalan ve sürgün çevresinde yer alan başkaca kişilerde vardır. Rusya'dan ayrılmak zorunda kalan Anna Nikolajewna Rubinstein ve kızı Germaine, Banker Bernheim ve himayesine aldığı sanatkar kişiliğiyle dikkat çeken Profesör Samuel, kabare oyuncusu Ilse Ill, entelektüeller Theo Hummler ve İtalyan asıllı Nathan-Morelli ve pek çok dili konuşabilen Rio'dan Avrupa'ya gelmiş olan dini

inançları ve Martin ile yaşadığı homoseksüel ilişki arasında bocalayan, sonrasında münzevi bir yaşamı seçen Kikjou roman içerisinde kendilerine yer bulmaktadırlar.

Karakterleri kısaca ele aldıktan sonra öne çıkan karakterleri birbirleri arasındaki ilişkiler bağlamında ele alalım.

4.2.1. Marion von Kammer ve Marcel Poiret

Roman içerisinde en dikkat çeken ikili ilişkiler genel olarak Marion ve diğer karakterler arasında olanlarıdır. İkili arasındaki tanışıklık sürgün öncesi döneme, Marcel'in Sade, Baudelaire ve Rimbaud üzerine bir konuşma üzere ilk kez Berlin'e gelişine denk düşer. Diğer ilişkiler gibi onların arasındaki de hemen gelişim gösterir:

Er hatte Marion gleich am zweiten Abend ihrer Bekanntschaft gesagt: "Wenn du mich nicht mit Brutalität und Geschicklichkeit abschüttelst, bleibe ich bei dir. Ich brauche einen Menschen wie dich. Aber ich kann dir gar nichts bieten. In meinem Kopf sieht es furchtbar wüst aus. Oft habe ich so große Angst davor, dass ich verrückt werden muss. Vielleicht bin ich es schon. Ich habe zu hassen gelernt, ehe ich zu lieben gelernt habe..."¹⁴⁸

Marcel, kendisinin de belirttiği gibi, hayattaki yönünü tam olarak tayin edebilmiş biri değildir. Diğer taraftan Marion tam onun aradığı türde bir kadındır; onun gibi entelektüel yanı olan ve inandığı değerleri sanat yoluyla aktarmaya çalışan bir birisi.

Bununla beraber Marion'un pek çok mesele ile ilgilenme zorunluluğu sevgilisine yeterince zaman ayırmasına engel olmaktadır. Sürgün olmanın getirdiği dertlerle beraber diğer sürgün arkadaşlarına davalarında yardım etme çabası ilişkisinin doğrudan etkileyen bir durum teşkil etmektedir. Bundan ötürü Marcel şikâyetçidir:

Marcel zu Marion: "Du bist zu geschäftig. Für mich hast du niemals Zeit. Ich bin zufrieden mit dir."- Sie bat ihn: "Sage das nicht! Es tut mir weh, wenn du so etwas sagst oder glaubst. Ich denke immer an dich. Die Wahrheit ist, dass zuviel an mich heran tritt. Du kannst dir nicht vorstellen, mit was für abenteuerlichen Figuren und Problemen einen eine Emigration in Berührung bringt."¹⁴⁹

¹⁴⁸Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.27.

¹⁴⁹Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.157-8.

Marcel'in uzun zamandan beri süregelen bir hastalığı vardır. Marion ile sorunsuzmuş gibi görünen ilişkilerinin evlilikle sona ermesi dileğinin önünde bu hastalığın ve zihnini kemirip duran gelecek korkusunun endişesini taşımaktadır Marcel:

“Mir scheint, mein Engel, wir müssen heiraten. “Er schien über diese Mitteilung zu erschrecken.[...] Irgendwie habe ich davor Angst.” – “Wieso – Angst? Wollte sie lachend wissen. Er sagte: “Du hast mich nie heiraten wollen, und das war ein guter Instinkt von dir. Ich eigne nicht zum Ehemann. Ich bin krank, neulich habe ich wieder Blut gespuckt, ich bin erblich belastet, ich habe abscheuliche Eltern.”¹⁵⁰

Ancak Marion Marcel ile aynı düşünmediğini onunla evlenerek ispatlar. Evlilik sonrası çıktıkları gezi ilişkileri boyunca yaşadıkları en sakin dönem olur. Bilgilendirici konuşmalar düzenlemek için Avrupa'da ülke ülke gezen Marion ve onunla aynı türden siyasi endişelere sahip olan kocası Marcel bu süre içinde ne faşizm tehlikesinden, ne İngiliz politikalarından ne de toplama kamplarından konuşmak isterler. Baş başa kalabildikleri tek gerçek zaman dilimi bu evlilik seyahatidir.

Ne var ki birliktelik uzun sürmez. Marcel'in zihnini kurcalan şeyler onu İspanya'daki iç savaşa katılmaya iter. Müzmin bir hasta olmasının da bunda karar verici bir etkisinin olduğu iddia edilebilir. Çünkü Marcel uzun süre yaşayacağına inanmamaktadır; geriye kalan günlerinde faşizm karşısında elinden gelene yapmak istemektedir. Marcel'in bu kararını Marion soğukkanlılıkla karşılamaz. Kendisi de olaya dâhil olmak ister:

Nimm mich mit! Ich kann auch schießen lernen, ich bin sehr begabt fürs Schießen, im Lunapark habe ich immer den ersten Preis gewonnen -; oder ich kann Krankenschwester werden, oder den Soldaten nachts Geschichten erzählen, wenn sie wach bleiben müssen...¹⁵¹

Marcel bunun edebi bir veda alacağını sezmektedir. Marion'un onu ikna çabaları boşa çıkar. Marcel bu yolda yalnız olmak ister:

“Es gibt Wege, Marion, die man allein zu gehen hat! Du kannst nicht mit mir kommen. Ich will nicht, dass irgendjemand mit mir kommt.”¹⁵²

¹⁵⁰Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.267.

¹⁵¹Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.281.

¹⁵²Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.281.

Marcel hayatını İspanya’da savaşırken kaybeder. Marion için ise hayat zor da olsa devam etmektedir.

4.2.2. Marion von Kammer – Tullio

Marion ile Tullio New York’ta tanışır. Tullio, Marion’un kaldığı otelde temizlik görevlisi olarak çalışmaktadır. Arkadaşlıkları Marcel’in İspanya iç savaşında yer almak için ayrılıp hayatını kaybettiği ve Marion’un Amerika’da toplantılar düzenlemek için bulunduğu dönemde gerçekleşir. Tullio ile olan ilişkisi bu bakımdan bir teselli ve yeni bulunduğu ortama bir uyum çabası olarak okunabilir.

Yazarında romanlarında daha önceden ifade edildiği gibi ikili ilişkiler bir anda gelişmekte, insanların birbirlerinden etkilenmeleri çoğunlukla ansızın olmaktadır. İkilin ilk karşılaşmasında da böyle ani bir etkilenme söz konusudur:

“Aber dieser Bursche ist ja schön wie ein junger Gott! Nein, so etwas! Plötzlich tritt ein junger Gott zu mir ins Zimmer: trägt eine kurze braune Lederjacke – das blaue Hemd offen am Halse -, und putzt ein Fenster mit einem Lappen. Ein überraschender Vorfall. Dergleichen erlebt man nicht alle Tage...”¹⁵³

Diğer tarafa bu hızlı gelişen aşkın bir diğer sebebi de Marion’un, Tullio’yu önceki eşi Marcel’e bazı bakımlardan benzer görmesidir; bu benzerlikler zihinsel ve fikrinsel boyutta değil yalnızca fiziksel olanda sınırlı kalmaktadır.

“Woher hat der Junge die Augen?” überlegte sie, während sie die paar hundert Meter, die zwischen dem Hotel und dem Drugstore lagen, hastig zurücklegte. “Und woher kenne ich sie? Woher sind mir die Blicke dieses italienischen Fensterputzers bekannt? [...] Ach, Marcel Marcel...”¹⁵⁴

Marion’un yazar olmak arzusunda olan diğer taraftan pek de bilgili biri gibi görünmeyen bu gence karşı heyecan duymasını sağlayan nedenlerden birisi de onun kendisine bir yerlerden tanıdık gelen havasıdır. Her ne kadar Marcel’den fikren çok farklı gibi görünse de onun eksikliğini giderebilecek bir kişi izlenimini taşımaktadır.

¹⁵³Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.406.

¹⁵⁴Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.407-8.

Bu ilişkiyi başlatan Marion'un Tullio'ya yaptığı teklif olur. Ancak Marion'un vicdanı tam olarak rahat olmaz, Marcel'e karşı hissettikleri henüz taze iken bir başkasıyla birlikte olması onu rahatsız eder:

Sie dachte an Marcel. Wenn sie die Augen schloss, zeigte sich ihr ein Gesicht, das mehr dem des fernen Toten, als dem des Lebenden an ihrer Seite glich; es hatte aber die Züge von beiden. Sie bat Marcel Verzeihung. Sie sprach ihm:” Ich werde dich immer lieben. Was nun auch für mich beginnen mag, es kann mich dir nicht entfremden. In meinem Herzen bleiben, Wundmalen gleich, die Spuren deiner ungeheuren Blicke. Ich bin deine Witwe, Marcel.”¹⁵⁵

Aralarındaki gizli tutulan bir ilişkidir. Yavaş yavaş ünlenen bir sanatçı olan Marion'un kaldığı otelde temizlikçilik yapan birisiyle ilişkisi olduğunun açığa çıkmasının skandal olacağını düşünmektedir. Böylece beraberliklerini gözlerden uzak tutmak zorunda kalırlar. Aralarındaki ilişki hızlı gelişip, Tullio'nun verdiği ani bir kararla sonra erer. Marion onu belirli bir fikrin savunucusu olmayan, neye inandığını tam olarak kestiremediği bir kişi olarak zihninde canlandırıyor olsa da, Tullio yükselen faşizm karşısında eli kolu bağlı şekilde beklemekten sıkılır ve Avrupa'ya dönerek haksızlığa karşı savaşmanın görevi olduğunu düşündüğü söyleyerek Marion'a veda eder.

4.2.3. Marion von Kammer – Benjamin Abel

Ari ırktan olmadığı için Almanya'daki üniversitelerde çalışmaya devam edemeyen Profesör Abel, kısa süren Hollanda macerasından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde küçük bir üniversitede göreve başlar. Ona koşut bir şekilde Marion da yakın bir zamanda Amerika'ya gitmeye karar verir ve yine aynı zamanlarda Amerika'nın yolunu tutar. Avrupa'dan bir bakıma ümidi keserek şanslarını Amerika'da arayan bu iki kişi arasında kurulan paralellik ve eşzamanlılık muhtemel bir ilişkinin habercisi gibidir adeta. Hatta Marion'un New York'taki ilk günlerinde eskiden Benjamin'in sıklıkla gittiği barda zaman geçirmesi bu iddiayı güçlendirmedir. Marion'dan önce Abel bulunduğu yeni ülkeye alışmaya çalışan ve mutsuz bir görüntü çizen bir kişi görünümündedir. Adı geçen barda barmenlik yapan Gaston onun hakkında kanaat sahibi olabilecek ender kişilerden birisidir ve Abel'in durumu hakkında Marion ile konuşur:

¹⁵⁵Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.412.

“In diesem Sommer”, sagte er, “als wir es so heiß in New York hatten, saß jeden Tag ein deutscher Professor an meiner Bar- : ein sehr feiner Herr, aber so traurig! Er konnte sich gar nicht hier einleben und hatte in betrübtetes Gesicht! Pauvre type. Ja, für einen gebildeten Herrn muss es schwer sein, sich in neuen Verhältnissen zurechtzufinden...”¹⁵⁶

Abel, Avrupa’da yaşadığı türden bir sıkıntı ve yalnızlık duygusuyla yüzleşmektedir. Hayatına anlam katmakta ve çalışmalarına devam etmekte zorlanmaktadır. Ülke özlemi ve değersiz görülme sorunu onu derinden etkilemektedir.

Marion’un Almanya’daki sorunlar üzerine düzenlediği konuşmalardan birisi Profesör Abel ile tanışmalarını sağlar. Aralarındaki ilk sohbet düşünce farklılıkları sebebiyle gergin geçse de, Abel Marion isimli bu genç kızdan ilk görüşte hoşlanır:

Benjamin Abel warb um Marion von Kammer. Noch hatte er ihr nicht gesagt, dass er sie liebte. Sie wusste es schon, obwohl er, innig und pedantisch, nur von hohen, schwierigen Dingen sprach. Er liebte sie, sein Herz war ergriffen, noch niemals war es solcherart ergriffen gewesen; er gestand sich, mit einem Schauer von Wonne und Entsetzen: “Ich liebe zum ersten Mal. Sonderbar: man ist beinah Fünfzig, man wird kahl und fett –da packt es einen wie nie zuvor.”¹⁵⁷

Hayatının kadını geç bir yaşta bulduğu için onu elde etmekte kararlı görünmektedir. Marion, İtalyan sevgilisinden henüz yeni ayrılmıştır ve hamiledir. Çocuğunu doğurup doğurmamak konusunda kararsızlık içerisinde:

Ich muss das Kind bekommen. Was tue ich nur? Ich kann gar kein Kind gebrauchen, ich bin eine Emigrantin, eine Vagabundin, eine Kämpferin; ich bin keine Mutter. [...] Ich will das Kind nicht bekommen. Ich muss es bekommen. Warum muss ich denn? Die Abtreibung wäre noch kein Risiko, ich fände einen gefälligen Arzt.¹⁵⁸

Kısa bir süre sonra Abel niyetini belli eder ve Marion’dan kendisiyle kalmasını istediğini söyleyerek evlilik teklif eder. Marion başkasından çocuk beklediğini söylese Abel bunun kendisini rahatsız etmeyeceğini kesin bir dille belirtir. Fedakârca doğacak çocuğu bir babaya ihtiyacı olduğunu söyler ve Marion ile kısa sürede evlenir. Bu evlilik

¹⁵⁶Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.403.

¹⁵⁷Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.450.

¹⁵⁸Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.454.

Marion'un son ilişkisidir ve bundan sonra Avrupa'dakinin aksine Amerika'nın sağladığı güvenli ortamda mutlu bir ev kadını portresi çizer. Bu ilişkide Abel yalnızca tutku ile Marion'a bağlanmamış, yapıcı tavırları ve korumacı yaklaşımı çocuğunun doğurmasını da sağlamıştır.

4.2.4. Martin – Kikjou

Martin ve Kikjou arasındaki ilişki karakter itibariyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Genç yazar Martin ve Brezilyalı Kikjou arasındaki homoseksüel ilişki inişli çıkışlı, gergin ve Kikjou açısından pişmanlıklarla örülüdür.

Kikjou okuyucunun karşısına kitabın ilk bölümünde Marcel'in arkadaşı olarak ortaya çıkar. Roman boyunca en çok gelişim gösteren karakterlerden biridir. İlk başlarda tecrübesiz bir genç iken yaşadığı acılar, iç çekişmeler ve zamanla edindiği sağlam dünya görüşü sayesinde ne istediğini bilen, olgun bir insan profili çizer. İki genç ilk tanışmalarının ardından hemen arkadaşlık kurar ve beraber yaşamaya başlarlar. Ancak Kikjou yaptığının yanlış olduğu düşüncesiyle rahatsızlık yaşar:

“Was ist mit dir los? Du siehst aus wie ein zwölfjähriger Junge, der fürchterliche Unart ausbrütet. Was hast du vor?” – “Ich muss wegfahren”, erwiderte Kikjou, immer noch den erschrocken erkundigte: “Wohin?” – sagte er, mit einer sanften Stimme,[...] –“Dass wir so viel gesündigt haben”, war die ernste Antwort des kleinen Kikjou.¹⁵⁹

Kikjou'u romandaki diğer kişilerden ayıran özelliklerden biri dindar ve münzevi bir hayata meyilli olmasıdır. Yaptığı şeyin günah olduğunu düşünmesi onu içten içe rahatsız etmektedir. Bundan dolayı, sevdiği halde kendisini Martin'den tutmak ister ve ansızın ayrılır.

Kikjou'nun ayrılması Martin'i derinden etkiler. Sonunu hazırlayan uyuşturucu ile tanışması ve teselliyi bunda araması Kikjou'nun ayrılmasından sonra olur. Yavaş yavaş bir bağımlı hale gelir. İlk başlarda uyuşturucu, duygularını yatıştıran ve ona çalışmalarına devam edebilecek zihin gücünü verebilecek bir madde gibi görünse de, sürekli artan dozajlar arkadaş çevresinden onu neredeyse tümüyle yalıtıma başlar.

¹⁵⁹Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.55.

Martin'e geri dönen Kikjou'nun ondan ebediyen ayrılma kararını almasında bu bağımlılık önemli rol oynar. David Deutsch, Martin'in günden güne eridiğini görerek arkadaşının bir merkezde tedavi görmesi konusunda ısrarcı olur. Kikjou bu konudaki kararı Martin'e bırakmış gibidir. Martin, bu arada Kikjou'nun sürekli onu bırakıp gitmelerinden şikâyetçi iken, Kikjou ise aralarına giren uyuşturucudan rahatsızdır:

Und alles fing wieder von vorne an. Ewig wiederholten sich Martins Vorwürfe: "Du betrügst mich! Wie eine kleine Hure bist du, im Gesicht und am ganzen Körper, auch deine Frömmigkeit ist nur eine besonders unappetitliche Form deiner maßlosen Geilheit." Darauf Kikjou: "Du bist es, der mich täglich und stündlich betrügst – mit dem Gift, mit dem Teufelszeug!"¹⁶⁰

Uyuşturucu bağımlısı olduğunu kabullenmekte zorlanan Martin, tedaviyi önerilerini kulak ardı eder. Ancak Kikjou ile ilişkisinin bu yüzden kırılğan bir mahiyet kazanması onu arınmak için motive eder:

Ich muss leiden, um gesund zu werden. Ich muss gesund werden -: erstens, um ein paar gute Sachen schreiben zu können. Es ist in der Tat meine Absicht, noch ein paar vorzügliche Sachen zu schreiben, sowohl in Versen als auch in der strengen, rhythmisch präzisen, tadellosen Prosa. Zweitens muss ich gesund werden, um mit Kikjou leben zu können. Ich liebe Kikjou. Ich brauche Kikjou. Ich verliere ihn, wenn ich vor der süßen Sache, dem gar-zu-holden Teufels-Dreck nicht lasse.¹⁶¹

Diğer bir motivasyon kaynağı ise edebiyat hayatında kalıcı eserler verebilmektir. Bağımlılık, zaten önceden de zayıf olan edebiyatla bağlantısını bütünüyle kopma noktasına getirir. Bu sebeplerle tedavi merkezine kararlılık yatmasına rağmen, tedavinin etkilerini henüz tam anlamıyla görmesine fırsat bırakmadan oradan kaçır. Bu durum Martin-Kikjou ilişkisinin kopmasıyla sonuçlanır. Kikjou ilişkilerini zedeleyen madde bağımlılığından kurtulmadıkça, Martin'den ayrı yaşayacağını belirtir, bir bakıma ondan seçim yapmasını ister. Ardında hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolur. Martin davranış ve tutumlarıyla seçiminin uyuşturucudan yana olduğunu gösterir.

Martin tedaviden kaçtıktan hemen sonra bağımlılığa bağlı zatürreeden hayata gözlerini yumar. Bilincini kaybetmeye yakın anlarda dahi Kikjou'nun adını sayıklar. Kikjou,

¹⁶⁰Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.220.

¹⁶¹Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.243.

onun ölüm anlarına tanıklık edemese de bir zaman sonra yarı pişman bir halde kaldığı yere gelir. Ortak arkadaşları David Deutsch'un suçlayıcı yaklaşımına karşın geri adım atmaz ve neden Martin'den uzak kaldığını belirtir.

Martin brauchte mich nicht, er wollte mich nicht mehr. Er hat etwas anderes mehr geliebt als mich. Er hat dem Dunklen Engel Stirn und Lippen zum Kuss geboten. Der Dunkle Engel zog ihn innig an sich. Gott sei Martins armer Seele gnädig.¹⁶²

4.3. Eserin Dünyası ve Karakterlerin Politik/Toplumsal Tutumu

Der Vulkan ele aldığımız diğer iki romanla karşılaştırdığımızda çok daha geniş bir şahıs kadrosuna sahip olmakla birlikte, kurgu içerisinde yer alan karakterlerin neredeyse tamamı politik yönden aktif kişilerdir. Yazar, bu romanla ister kendi rızasıyla ister şartların zorlamasıyla ülkesinden ayrıлып dışarıda sürgün hayatı yaşamak zorunda kalanların hayatlarını panoramik bir açıdan ele almıştır. Pek çokları sol görüşlü yazar, oyuncu, akademisyen olan karakterler zaman zaman ülke özlemi çekmekte ve bir anda gözden düşürülmeleri nedeniyle bocalasalar da, sürekli içlerinde hissettikleri gelecek kaygısından sıyrılmak amacıyla Avrupa'daki faşizm çılgınlığına karşı örgütlü olarak, hem fikirsel boyutta hem de gerektiğinde bizzat cephede mücadele etmektedirler. Köklerinden kopartılmış olsalar da yaşam olanca hızıyla onlar için de devam etmektedir:

...Die Zeit verging, auch für die Emigranten. Schriftsteller schrieben Bücher – manche davon waren gut, andere ließen zu wünschen übrig -; Politiker entwarfen ihr Programm und stritten mit den Kollegen darüber; Zeitschriften wurden gegründet und gingen ein; Frauen gaben sich hin, erwarteten ein Kind, ließen es abtreiben oder bekamen es; Geschäftsleute spekulierten; Ärzte und Rechtsanwälte hatten keine Praxis, aber doch ab und zu Klienten; Schauspieler hatten ein Engagement, aber durften sich doch hier und dort öffentlich zeigen. Das Leben stagniert nicht, geht weiter,...¹⁶³

Seneler geçtikçe kimileri önceki davalarının hayalperestlik olduğunu düşünerek vazgeçerken, Kikjou gibi karakterler zihinsel anlamda ciddi bir gelişim göstererek sosyal yönden kuvvetli duruma gelmektedirler.

¹⁶²Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.310.

¹⁶³Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.218.

4.3.1. Marion von Kammer

Romanın politik yönden en inanmış ve kararlı karakteri olarak Marion öne çıkmaktadır. Oyuncu olan Marion, sürgündeyken eli kolu bekleyerek kaderine teslim olmayı hiçbir zaman düşünmez, sürekli çabalayarak kendisine yeni yollar açmayı ve diğerlerine gerçekleri göstermeyi görev edinir. Sürgünde yaşamaya zorlananlar arasında yer almaktadır. İçinde yer aldığı gruplar sol görüşlü, arkadaşlık yaptığı kişiler ise zamanın yönetimine ve haliyle ruhuna uymayan liberal görüşlü entelektüellerden oluşmaktadır.

Daha önden pek çok kez gelip arkadaşlarını ziyaret ettiği Paris artık onun sığınağı olur. Burada görmeyi ihmal etmediği Anna Nikolajewna isimli bir Rus sürgünün içinde yer ruh durumu ve gelecek kaygıları Marion'u uyarıcı nitelikte görünmektedir. Anna'nın kafa karışıklığı, ne yapacağı bilemez görünümü Marion'u kendi sürgün tecrübesi üzerinde düşünmeye itmektir.

„Werde ich auch einmal sein wie diese?“ fragte sich Marion. „So resigniert? So unendlich traurig und müde?“ Und sie tröstete sich: „Aber bei mir liegt alles ganz anders. Unser Fall liegt anders. Diese russischen Aristokraten und Intellektuellen haben sich gegen die Zukunft gestellt. Wir sind in die Verbannung gegangen, weil wir für da s Zukünftige sind, gegen den Rückschritt. Unser Exil kann kein Dauerzustand sein. Diese Russen haben das Exil als Dauerzustand auf sich genommen.- Oder irre ich mich? Täuschen wir uns alle? [...] Diese Zweifel taten sehr weh.¹⁶⁴

Marion'u etkin olmakta canlı ve istekli tutan gelecekte değil, şimdide yaşayan bir yapıda olması ve sürgünün ona sadece ülkesinden kısa süreli bir ayrılık olacağını ifade etmesidir. Ancak bu cesur kadını dikkatli olmaya çağıran bir dış ses vardır. Romana adını veren volkan metaforu Marion'un üzerinden aktarılmaktadır. Bu metafor yoluyla Marion, zaman zaman adımlarına dikkat etmesi yolunda uyarıcı bir ses tonuyla ikaz edilmektedir. Bu bir bakıma Marion'un geleceğin bilinemez ve kestirilmezliğine doğru yol alırken duyduğu kaygıların dışı vurumudur:

Hüte dich, Marion! Wage dich nicht gar zu sehr in die Nähe des Schlundes! Wenn das Feuer dein schönes Haar erfasst, bist du verloren! Wenn einer der emporgeschleuderten Felsbrocken deine Stirne streift, bist du hin! Auch könnte es sein, dass du am Qualm elend ersticken musst.

¹⁶⁴Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.53.

Hütet euch, Marion und Marcel! Furchtbar ist der Vulkan. Das Feuer kennt kein Erbarmen. Ihr verbrennt, wenn ihr nicht sehr schlau und behutsam seid. Warum flieht ihr nicht? Oder wollt ihr verbrennen?¹⁶⁵

Bununla birlikte, sürgün ve onun getirdikleri Marion ve arkadaşları aleyhinde geliyor olsa da o, sanat ve sanat yoluyla anlatabileceklerinden kopmak istememektedir. Sürgündeki ilk çalışmalarından birisi genç bir yazarın kendisine verdiği bir oyunu sergilemektir. Ancak bu politik oyunu sahneye koymak girişimleri sonuçsuzdur, bağlantı kurduğu diğer oyuncuların isteksizlikleri ve kaprisleri Marion'u bu projeden vazgeçmeye iter:

Jeder hatte andere Einwände. Dem einen war Programm "zu links"; dem anderen "nicht links genug". Der hatte Hoffnung auf ein Engagement in Wien oder Zürich; der nächste rechnete damit, eine kleine Rolle irgendwo im Film zu kriegen; wieder einer musste auf seine Familie Rücksicht nehmen, die noch in Berlin sitzt. Der Sechste ist schwach von Gesundheit und verträgt das viele Reisen nicht. Der Siebente möchte seine eigene Truppe haben, Achte ist mit dem Autor verkracht, der meine Text geschrieben hat –und der Letzte kann mich persönlich nicht ausstehen.¹⁶⁶

Sürgünün ilk yıllarında oyuncular arasındaki durumu bu şekildedir; kimi ailesini düşündüğü için, kimi siyasi duruşunu tam olarak yansıtmadığı, kimisi ise basit sebeplerle sahnede yer almaya istekli değildir. Marion ise karşılaştığı bu istek ve cesaret kırıcı sebeplere itibar etmeden gerekirse bir gruba dâhil olmadan tek başına turneye çıkacağını açıkça belirtir.

Klasik ve güncel yazarlardan antifaşist bir bakış açısıyla derlediği şiir ve düzyazıları sahneye çıkararak sunmaya ilk olarak Paris'ten başlar; sonrasında Avrupa'nın diğer ülkelerinde kendisi gibi aynı kaderi yaşayanları uyandırmak ve harekete geçirmek için turneler düzenler. Bu sırada Nazilerce desteklenen grupların kışkırtmaları sonucunda yaşanan skandallara ve yoğun tempoya göğüs germek zorunda kalır. Yaptığı çalışmalarını ona ün getirirken diğer taraftan onu hem çok sevilen hem alabildiğine nefret eden bir isim haline getirir. Dahası bu durum Alman vatandaşlığından çıkartılmasına kadar uzanır:

¹⁶⁵Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.165.

¹⁶⁶Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.141.

Ihre Stimme wurde berühmt in Europa. Junge Schauspielerinnen begannen, ihre stürmischen und zärtlichen, zornigen und schmelzenden, aufrührerischen und süßen Akzente zu kopieren. Sie wurde sehr bewundert und viel geliebt. [...] Die Nazi Regierung entzog ihr die deutsche Staatsbürgerschaft: sie ward “ausgebürgert” – was wiederum nur eine Reklame für sie bedeutete.¹⁶⁷

Sanatçı kişiliği ön planda olmasına ve direnişini sanat yoluyla yapmasına karşın Marion gerektiğinde silah ve şiddet kullanmaktan kaçınılmaması gerektiği düşüncesindedir. Mallorca’da bir davette tanıştığı ünlü bir yazarla arasında geçen konuşma toplumsal meseleler üzerindeki düşüncelerini örneklemesi bakımından önemlidir. Yazar, itidal sahibi olarak her türlü şiddetten uzak kalmak gerektiğini salık verir:

In Ihrem Vortrag hat mich irgend etwas erschreckt. Sie haben manchmal einen kriegerischen Ton – als wollten Sie zur Schlacht rufen. Das beunruhigt mich. Gewalt wird schon genug gepredigt und angewendet – von den anderen. Wir sollen friedlich sein. Nicht Rache, nicht Kampf – Versöhnung sei unsere Absicht.”¹⁶⁸

Ünlü yazarın Avrupa’yı ele geçiren faşizm ve nasyonalizm karşısındaki düşünceleri ona göre çok zamandır denenmiş ama sonuç vermeyen mahiyettedir: Yazarın aksine Marion aksiyondan yanadır:

“Versöhnung?” Marion wiederholte es trotzig. “Es gibt Menschen und Prinzipien, mit denen sie nicht in Frage kommt. Wir sind lange genug versöhnlich gewesen – zu lange, wie mir jetzt scheint. Vor einem Gangster, der die Handgranate und den Revolver schwingt, macht man sich lächerlich, wenn man flüstert: Ich bin Pazifist.”¹⁶⁹

Eşi Marcel’in kendisini bırakıp İspanya İç Savaşı’na katılmasına karşı itiraz etmemesi, hatta kendisinin de katılmak istemesi düşüncelerinin yalnızca teorik olmadığını, bunları uygulamak cesaretinin de onda bulunduğunu ispatlamaktadır.

4.3.2. Marcel Poiret

Genç Fransız yazar Marcel, Paris’te yaşamlarına devam eden sürgün almanlar için heyecan verici bir kişiliktir. Hayat görüşü ve dâhil olduğu sanat grubunun ideolojik fikirleri genel anlayışın dışında, devrimci ve dönüştürücü bir nitelik taşımaktadır.

¹⁶⁷Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.229.

¹⁶⁸Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.260.

¹⁶⁹Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.260.

Arkadaşlarını yalnızca yazarlar arasından değil, ressamlar ve bestekarlar arasından da seçen Marcel'in düşünce ve sanat dünyasını agresif Marksizm ve aşırı romantizm bileşimi bir ideoloji beslemektedir. Bu bağlamda, burjuvaziden özellikle de Fransız tarzı olanından nefret etmektedir. Bunun temsilcisi olarak gördüğü anne-babası onun hedefindedir her daim. Bu sebeple araları açıktır:

Der Hass gegen seine Mutter, dir für ihn die Bourgeoisie und besonders die französische Bourgeoisie repräsentierte, bestimmte seine Entwicklung. Er perhorreszierte das Christentum, weil Madame Poiret zur Messe ging. Er trieb sich mit Amerikanern, Chinesen und vorzugsweise mit Deutschen in den Nachtlokalen von Montmarte und Montparnasse herum, weil Madam Poiret alle Ausländer für Barbaren hielt,...¹⁷⁰

Bu açıdan değerlendirince Marcel'in fikirsel yönünün şekillenmesinde arkadaş çevresinin yanında, ailesiyle ters düşmesinin de etkileri olduğu söylenebilir. Büyük değişimlerden yana olan Marcel kiliseye ve faaliyetlerini de karşıdır. Dindar biri olan Kikjou ile kilise üzerine yaptığı konuşmalarda din adamlarının faşizm lehine hareket etmelerini sürekli eleştirmektedir:

“Überall auf der Welt geht die Kirche mit der Reaktion, in allen Ländern macht sie gemeinsame Sache mit den Feinden des Fortschritts, mit den Ausbeutern, oder auch mit den faschistischen Mördern – und du hängst dir diesen Firlefanzen um den Hals! Dabei bildest du dir auch noch ein, eine linke Gesinnung zu haben, und treibst dich mit Leuten herum, die von dem Faschistenpack aus ihrer Heimat vertrieben worden sind!”¹⁷¹

Kikjou'nun kilise ve din adamlarını koruma gayretlerine karşı Marcel sürekli başka argümanlarla karşılık vermekte ve din adamlarının güçlü olandan yana tavır alarak halkı uyuttuklarını savunmaktadır. Ona göre faşizm, kilise ve kapitalizm kol kola girerek Avrupa'nın sonunu hazırlamaktadır.

Bununla beraber Marcel daha çetin ve mücadeleyle geçen bir hayattan ziyade, farklı dönemde doğmuş olmayı dilemektedir bazı zamanlar:

“Warum habe ich nicht fünfzig Jahre früher leben dürfen? Dann hätte ich dies alles mich nicht gequält und mich kaum beschäftigt. Ich hätte ein paar hübsche, traurige

¹⁷⁰Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.25.

¹⁷¹Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.152.

Bücher geschrieben, ein paar Geschichten über einfache, menschliche Gegenstände, und wäre zufrieden gewesen...¹⁷²

Devrimden yana olan ruhu, tıpkı karısı Marion gibi onu da kadere teslim olmaktan uzak tutmakta, gerektiğinde insanların kaba kuvvet kullanarak kendi kaderlerini yazmaları gerektiğini düşündürmektedir. Meselelerin yalnızca sözcüklerle değil, zamanı gelince hareketle çözülebileceğini belirtmektedir:

Die Krise des Zwanzigsten Jahrhunderts- die ich wie eine Krankheit in meinem Leine spüre-, ist die Krise der großen Worte. Die Demokratie ist fertig, weil sie sich an die verbrauchten, großen Worte klammert. Der Faschismus, die neue Barbarei, hat leicht siegen: er köpft Leichen. Wir müssen eine neue Unschuld lernen. Zu der kommen wir nichtdurch Worte; nur durch die Tat. Die großen Worte hängen an uns wie Schmutz, machen unsere Stirnen klebrig und unsre Hände.¹⁷³

Bundan dolayı kendisi için doğru zamanın ve fırsatın geldiğini düşünen Marcel İspanya'daki iç savaşa katılmak için yola çıkar ve hayatını inandıkları uğrunda kaybeder; volkanın ateşine kapılanlardan birisi olur.

4.3.3. Kikjou

Brezilya asıllı Kikjou roman içerisinde belirgin bir dönüşüm yaşar. Kikjou, Martin ile ilişkisi sırasında pasif ve içe dönük bir karakter sergilerken, ondan ayrıldıktan sonra inzivaya çekilerek dünya meseleleri üzerine derin düşüncelere dalmış, fikir dünyasını özellikle Hıristiyan düşüncesiyle birleştirerek geliştirmiştir. Arkadaşı Marcel'in kiliseyi yıkıcı güçlerle işbirliği yapmakla suçlamasına karşın, koruyucu bir tavırdan yana olarak, kötü niyetli rahiplerin de bulunabileceğini ama dindar insanlarında yeni dönemin şartlarından olumsuz etkilendiğini belirtmektedir.

Roman'ın ilk başlarında, ülkesindeki yönetim değişikliği nedeniyle sürülen Macar bir kontun içine düştüğü durum onu kendi gelecekleri hakkında endişelere sevk eder. Tüm varlığı kaybeden bu kontun tek yaptığı yalnız başına oturup satranç oynamaktan ibarettir. Bu örnek Kikjou'yu oldukça kaygılandırır:

¹⁷²Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.156.

¹⁷³Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.257.

Wenn ich diesen ungarischen Grafen da am Nebentische anschau, dann werde ich so traurig – so fürchterliche traurig... Ich denke mir, es wird euch allen – uns allen so ähnlich gehen...Am Schluss sitzen wir irgendwo mit ausgefransten Ärmeln und spielen Schach mit uns selber...”¹⁷⁴

Martin’in uyuşturucu bağımlısı olması ve aralarındaki ilişkinin günah olduğunu düşünen Kikjou arkasında iz bırakmadan ayrıldıktan sonra kendisini dine vermiş, zaten belirgin olan bu durumunu iyiden iyiye pekiştirmiştir.

Marion’un insanları bilinçlendirmek için düzenlediği bir toplantıda önceki Kikjou’dan beklenmeyecek bir şekilde sahneye çıkıp insanlara seslenmesi ve ifade ettikleri dünya görüşünü özetler niteliktedir:

“Ich bin ein Christ; ich bin fromm”- was wiederum das Auditorium befremden musste. [...] “Gerade deshalb verabscheue ich den General Franco und seine Faschisten. Sie morden nicht nur; sie wagen es, ihre Schandtaten im Namen des Herrn zu begehen, und schänden so den Allerhöchsten Namen. Sie meinen ihre schmutzigen Interessen, und reden von Jesus Christus.”¹⁷⁵

Diğer taraftan Martin’in yarım bıraktığı işi tamamlayarak, sürgündekilerin, yurtsuzların umutlarını, acılarını ve kafa karışıklıklarını anlatan bir roman yazmak, bir anlamda çevresindeki insanların kroniğini oluşturmak istemektedir.

4.3.4. Martin

Martin sanatkâr ruhlu ama bu yolda çalışmalarını yoğunlaştıramayan, kendisini zorlayan belirgin sebepler olmamasına karşın, Hitler’in gücünü pekiştirmesiyle beraber rahatsız olarak Paris’e yerleşen ve burada bohem tarzı bir hayat süren, hayalperest bir yazardır.

Edebiyat alanındaki fikirlerini pek az yansıtabilmiş olsa da yazdığı birkaç deneme ona bazı çevrelerde şöhret getirmiş fakat uyuşturucu bağımlılığı daha fazla etkin olmasının önünde engel teşkil etmiştir. Politik yönü kuvvetli olan bir kahraman değildir. Bununla birlikte Marcel ani bir kararla İspanya’daki savaşa katılma isteği diğerlerinde olduğu

¹⁷⁴Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.42.

¹⁷⁵Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.379.

gibi onda da heyecan uyandırır. Madde bağımlılığından kurtulur kurtulmaz kısa sürede ona katılma planları yapar.

4.3.5. David Deutsch

Roman içerisinde akademik yönüyle dikkat çeken, kültürel ve ekonomik alanlarda incelemelerde bulunan bir sosyologdur. Bir sosyal araştırmalar merkezinde görev alan David, Martin'e arkadaş olarak en çok değer veren ve onun yeteneğinin fark edenlerden birisidir. İsteği onu da bu alanda çalışmalar yapmasıdır. Antifaşist bir yaklaşıma sahip olan genç akademisyen İspanya'ya giden Marcel'e gıpta edenler arasındadır:

“Ich bin etwas neidisch, Marcel! Wie gerne möchte ich mitkommen. Meine soziologischen Arbeiten freuen mich fast nicht mehr, seitdem in Spanien der Entscheidungskampf begonnen hat-; denn es ist ein Entscheidungskampf, das spüren wir alle. Ich fürchte nur, man könnte mich kaum gebrauchen; ich wäre kein guter Soldat.¹⁷⁶

Aksiyondan uzak ve salt teorik planda kalan çalışmalar onu da zihnin yormaya başlamıştır. Bundan dolayı en sonunda akademisyenlikten vazgeçerek marangozluğa başlamış ama bu alanda aradığı bulamamıştır.

4.3.6. Diğer Karakterler

Romanda şahıs kadronun fazlasıyla geniş olduğunu daha önce belirtmiştik. Kendi isteklerine bağlı olsun olmasın sürgünde yaşamak zorunda kalanların hayatlarına ışık tutan bu romanda neredeyse tüm karakterler, zamanın şartlarına uygun olarak başlarına gelenlere belirli ölçülerde reaksiyon göstermektedirler. Bunlardan bazıları, hayatta tutunmanın anahtarını aktif olarak faaliyetlere katılmakta görürlerken, bazıları ise sanat veya eleştiri yoluyla politik ve sosyal tutumlarını ifade etmektedir.

Schwalbe, Berlin'de hotel çalıştıran, sol ve liberal görüşlü insanları koruyup kollayan, onlara kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortam sunan, koruyucu bir anne figürü olarak romanda yer alır. Paris'teki sürgün döneminde çalıştırdığı lokantada da bu geleneği bozmaz. En nihayetinde, mutlu bir çift görüntüsü çizen Meisje ve doktor Mathes ile İspanya'da savaşa katılır.

¹⁷⁶Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.282.

Theo Hummler politik alanda etkin olan, düzenli olarak politik yazılar yazan ve bunların hem Avrupa'da hem de Almanya'da dağıtılmasını sağlayan birisidir.

Hans Schütte ve Ernst uzun süre Prag'ta kaldıktan sonra, buranında kendileri için tehlikeli olduğunu düşündükleri için Avrupa'da ülke ülke gezmek zorunda kalan iki arkadaştır. Hiçbir ülkede oturma izni olmayan bu gençler tam anlamıyla birer vatansızdırlar.

4.4. Dil ve Üslup Özellikleri (Der Vulkan. Roman Unter Emigranten)

Der Vulkan 1933 – 1938 yılları arasında kalan bir dönemi sürgünde yaşayan insanların gözünden aktaran bir romandır. Karakter sayısı bakımından *Treffpunkt im Unendlichen* adlı roman ile kıyaslanabilir. *Flucht in den Norden*'in aksine kurgu içinde pek çok yan karakter bulunmakta, zaman zaman bunların durumları hakkında ayrıntılı olmasa da bilgiler verilmektedir. Ancak bazı karakterlere zaman içerisinde daha fazla yer verilmemekte ve onların kaderleri hakkında fikir edinilememektedir. Üç bölümden oluşan kitap önceki romanlarda olduğu gibi yalın bir anlatıma sahiptir.

Üçüncü tekil şahıs anlatıcıya sahip romanda zaman zaman uyarıcı nitelikli bir ses dikkatlerden kaçmaz. Özellikle kendisini riske attığı dönemlerde, Marion, gelecekte başına gelebilecekler yüzünden volkan imajı kullanılarak uyarılmaktadır:

Hüte dich, Marion! Wage dich nicht gar zu sehr in die Nähe des Schlundes! Wenn das Feuer dein schönes Haar erfasst, bist du verloren! Wenn einer der emporgeschleuderten Felsbrocken deine Stirne streift, bist du hin! Auch könnte sein, dass du am Qualm elend ersticken musst. Furchtbar ist der Vulkan. Das Feuer kennt keine Gnade. Ihr verbrennt, wenn ihr nicht sehr schlau und behutsam seid.¹⁷⁷

Kitabı adını veren bu imge Marion arayıcılığıyla okurlara aktarılmaktadır. Aynı ses kitabın farklı bölümlerinde birkaç defa daha tekrarlanmaktadır.

Diğer iki romanda olduğu gibi *Der Vulkan*'da da montaj tekniklerinden, özellikle mektup tarzından yararlanılmıştır.

İç monolog ve bilinç akışı ise yine yazarın anlatım içerisinde vazgeçmediği teknikler arasında yer almaktadır.

¹⁷⁷Mann, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*, s.422.

SONUÇ

Klaus Mann'ın ele aldığımız üç romanından (*Treffpunkt im Unendlichen*, *Flucht in den Norden* ve *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten*) hareketle yaptığımız çalışmamızda, temel olarak irdelediğimiz konular bu eserlerde ön plana çıkan karakterlerin birbirleri arasındaki ilişkiler ve yine eser içerisinde önemli görülen karakterlerin gelişen siyasi şartlar karşısındaki kişisel tutumları olmuştur.

Genel bir değerlendirmeye gitmeden tek tek irdelenecek olursa, ilk olarak ele aldığımız *Treffpunkt im Unendlichen* (*Sonsuzca Buluşma*) roman kişiler arası ilişkiler bakımından oldukça yoğun fakat karakterlerin politik farkındalıkları bakımından diğer romanlara göre daha zayıf niteliklidir. Klaus Mann, 1932 yılında yayınlanan bu romanı, kısmen daha erken dönemde kaleme aldığı yazılarla paralellik gösterme eğilimindedir. Her ne kadar, arka planda Almanya'yı etkisi altına almaya başlayan yeni siyasi söylem yansıtılıyor olsa da, daha çok, hızla değişen dünyada, kendilerine bir yer ve zemin bulmaya çalışan entelektüel ve bohem gençliğin ve bunların birbirleri arasındaki ilişkilerin niteliklerinin izi sürülmektedir. Takip edilemez bir hızda ilerleyen ve gelişen dünya, insani ilişkileri de aynı hızla değiştirmekte ve güven duygusunun zedelenmesi, karakterler arasındaki ilişkilerin kısa zamanlı olmasına sebep olmaktadır. Özellikle gençler, zihinsel bakımdan daha güçsüz olarak karşımıza çıkmakta, bu durum onların yaşadıkları ilişkilerde diğerleri tarafından açıkça manipüle edilmelerine sebep olmaktadır.

Flucht in den Norden'in ise yazarın kişisel dünyasındaki değişimlere denk olarak farklı bir ton taşıdığı görülmektedir. Diğer romanlarla karşılaştırınca yaratılan karakter sayısının azlığı şaşırtıcı olsa da, özellikle Johanna üzerinden aktarılan politik yönelim, yazarın gelişim süreci göz önüne alınca daha sağlam bir temele oturmuş bir roman hissetmemizi sağlamaktadır. Bir önceki roman olan *Treffpunkt im Unendlichen*' de sezilen ya da bir belli belirsiz bir korku unsuru olarak okuyucuya sunulan endişeler; Nazi iktidarının adım adım Almanya'ya yayılması ve tek sesli bir ulus yaratma isteği amacına ulaşmıştır. Öyle ki, bu durum muhalif tutumu yüzünden Almanya'yı terk eden Johanna'nın sığındığı adı verilmeyen kuzey ülkesinden bile kendisine taraftar bulmaya başlamıştır. Daha önce bahsettiğimiz gibi karakter bakımından sınırlı olan bu romanın karakterler arası ilişkiler bakımından da kısır bir görüntü çizmektedir. Ancak,

başkahraman Johanna'nın yanına sığındığı aile evinde tanışıp kısa sürüde âşık olduğu gençten ayrılma sebebi daha farklı bir nitelik taşımaktadır. Aşk ve vatan hizmeti/ davası arasındaki çelişki sonucu belirlemekte ve vatan duygu değerine üstün çıkmaktadır. Yazarın kişisel gelişime paralel olarak değerlendirildiğinde makul olanın da bu olduğu görülmektedir.

Son olarak ele aldığımız *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten* başlıklı eser ise, yazarın hedeflediği amaç olan, sürgünde yaşamak zorunda olanların tecrübelerini ve yeni ülkelerindeki yaşam şartları ve akıbetlerini göstermesi bakımından oldukça geniş bir karakter kadrosu sahiptir. Eserde yer alan karakter, içine düştükleri şartlar ve zorluklar göz önüne alınınca politik yönden daha adanmış ve kararlı bir izlenim bırakmaktadırlar. Özellikle Marion geri adım atmaya niyeti olmayan, sağlam ve aksiyona dayalı sanatçı yönüyle diğerlerinden bir adım öne çıkmaktadır. Onun haricinde, durumu kabullenmeye niyeti olmayan, bunun uğrunda türlü tehlikeleri göze alan, hem Avrupa'da hem de Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren, akademi, siyaset ve sanat çevresinden pek çok karakter de vardır. Ancak bunların karşısında, sürgünde yaşamak mecburiyetinin getirdiği güçlükleri göğüslemekte güçlük çeken, tüm beceri ve akli kabiliyetlerine rağmen ne insani ilişkilerde ne de politik faaliyetlerde başarılı olamayanlar da dikkat çekicidir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, çalışmamızda ele aldığımız romanlar yazarın kişisel gelişim serüveni ve sürekli şekil değiştiren politik unsurlar ışığında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, eserlerde öne çıkan karakterlerin hayata karşı olan politik tutumlarından da anlaşılmaktadır. Sürgün öncesine tarihlenen *Treffpunkt im Unendlichen* okuyucuya daha çok entelektüel yönleri ve yaşadıkları hızlı ilişkileriyle dikkat geçen karakterleri sunarken, Mann'ın sürgün öncesi son yayınlanan romanı *Flucht in den Norden* politik bakımdan bilinçlenmenin izlerini sürer. Son olarak, *Der Vulkan. Roman Unter Emigranten* ise, sürgün döneminin bir ürünü olarak volkanın alevini yüzünde hissedenlerin, yani kendisi gibi vatanından ayrı düşenlerin bir bilançosunu çıkartır bizlere.

Tüm bu eserler aracılığıyla yazar bizlere dönemin siyasi şartlarının bir haritasını çizmektedir. Karakter arası ilişkiler bu şartlar altında ister istemez etkilenmekte ve

dejenere olan dünya ve bunun getirdiği algı insani ilişkileri sağlam bir temelden yoksun ve kısa süreli olmasına sebep olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Andaç, Feridun. **Sürgün Edebiyatı, Edebiyat Sürgünleri**, İstanbul: Bağlan Yayınları, 1996
- Aytaç, Gürsel. **Çağdaş Alman Edebiyatı**, Ankara: Babil Yayınları, 2005
- Beutin, Wolfgang (Ed). **Deutsche Literaturgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart**. Stuttgart: Metzler J.B., 2008
- Blahak, Klaus (Ed.). **Klaus Mann zum Gedächtnis**. Hamburg: Männerschwarmskript Verlag, 2003
- Choubey, Clare Anita. “Künstler Dieser Zeit: The Klaus Mann’s Novel of the 1930s”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, University College London, 2010
- Dellin-Gregor, Martin (hızl.). **Klaus Mann: Das Innere Vaterland**, Münih: Edition Spangenberg im Ellermann Verlag, 1986
- Ford Alison. “Klaus Mann and the Weimar Republic”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, University of Nottingham, 1999)
- Heckner, Nadine ve Michael Walter. **Mephisto: Roman einer Karriere**. Hollfeld: C.Bange Verlag, 2007
- Hite, John ve Chris Hinton. **Weimar&Nazi Germany**. London: Hodder Murrey, 2005
- Kaplan, Jane (Ed.). **Hitler Almanyası 1933 – 1945**. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2012
- Lindeiner-Strasky, Karina von. “Indoctrined, But Not Incruble? Klaus Mann’s Interrogation of German Prisoners Of War In 1944” **German Life and Letters** Cilt.64, No.2, 2011, ss.217-234
- Mann, Klaus. **Kind Dieser Zeit**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2010

- Mann, Klaus ve Mann, Erika. **Rundherum**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2005
- Mann, Klaus. **Der Wendepunkt**. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012
- Mann, Klaus. **Çağının Çocuğu**, çev: Nafer Ermiş, İstanbul: Turkuvaz Yay. 2007
- Mann, Klaus. **Speed**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012
- Mann, Klaus. **Der Vulkan**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2010
- Mann, Klaus. **Flucht in den Norden**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012
- Mann, Klaus. **Treffpunkt im Unendlichen**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2007
- Mann, Klaus, **Sonsuzda Buluşma**, çev: Tefik Turan, İstanbul: Turkuvaz Kitapçılık Yayıncılık A.Ş., 2005
- Moran, Berna. **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010
- Naumann, Uwe. **Klaus Mann**, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2006
- Naumann, Uwe. **“Ruhe Gibt Es Nicht, Bis Zum Schluss”**. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Verlag, 2001
- Paucker R., Henri. (hızl.). **Neue Sachlichkeit, Literatur im Dritten Reich und im Exil**. Stuttgart: Reclam, 2011
- Reich-Ranicki, Marcel. **Thomas Mann und die Seinen**, Münih: Fischer Taschenbuch Verlag, 2005
- Said, Edwards. **Entelektüel**, çev: Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yay: 2013

Sprengler, Oswald. **Jahre Der Entscheidung**, München: C.H. Beck Verlag, (t.y.),
<http://familienwehr.de/spengler.pdf> (15.05.2014)

Wisskirchen, Hans. **Die Familie Mann**, Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2012

Winkler, Michael (hzl.). **Deutsche Literatur im Exil 1933-1945**. Stuttgart: Reclam,
2009

İnternet Kaynakları

Andre Gide. 2014. http://de.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A9_Gide (20.04.2014)

Klaus Mann. 2014. http://de.wikipedia.org/wiki/Klaus_Mann (15.01.2014)

Schreiber ,Mathias. “The Age of Excess: Berlin in the Golden Twenties” Spiegel Online International. 10.23.2012 <http://www.spiegel.de/international/germany/spiegel-series-on-berlin-history-the-golden-twenties-a-866383.html> (05.10.2014)

Thomas und Heinrich Mann. 2014. <http://www.zeit.de/2014/08/thomas-mann-heinrich-mann-erster-weltkrieg> (10.03.2014)

Über Erika und Klaus Mann. (t.y.) http://www.maria-lerner.de/deu/ueber_mann.pdf (01.10.2014)

Weimarer Republic. 2014. http://de.wikipedia.org/wiki/Weimarer_Republik (10.03.2014)

Zweiter Weltkrieg. 2014. http://de.wikipedia.org/wiki/Zweiter_Weltkrieg (12.03.2014)

ÖZGEÇMİŞ

Selim ŞİMŞEK 6 Haziran 1986 tarihinde İstanbul/Kartal'da doğdu. Sivas Cumhuriyet Anadolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra 2005-2010 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde okudu. 2011 yılından itibaren ise Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir. Selim ŞİMŞEK 2011 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nde okutman olarak göreve başlamıştır ve halen aynı görevi devam ettirmektedir.